

**PRÁVNICKÁ FAKULTA MASARYKOVY
UNIVERZITY**

Obor právo
Katedra občanského práva

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Členství ve spolku

Mgr. Ing. Dušan Hrabánek

2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma: *Členství ve spolku* zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Českých Budějovicích dne 30. 3. 2016

Mgr. Ing. Dušan Hrabánek

Abstrakt

Rigorózní práce se – po uvedení do právní úpravy spolkového práva – zabývá soukromoprávními aspekty členství ve spolku podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. Analyzuje, jak členství vzniká a zaniká (se zvláštním důrazem na podmínky vyloučení člena a proces s tím spojený), jakož i práva a povinnosti člena, včetně problematiky spolkových sankcí. Práce poukazuje také na zvláštnosti členství v pobočném spolku. Zvláštní pozornost je věnována soudní ochraně člena před neoprávněnými zásahy do jeho členských práv.

Klíčová slova: spolek, pobočný spolek, členství, vyloučení, sankce, neplatnost

Abstract

Having introduced the reader into the legal regulation of civic associations in general, the thesis deals with the civil law aspects of membership in a civic association pursuant to the Civil Code No. 89/2012 Coll. The establishment of a membership, as well as its commencement is analysed, with special regard to the legal conditions and procedure of member's expelling. Then the rights and duties of members are described, including sanctions levied by the civic association upon members. The thesis also refers to specialities of a membership in a subsidiary association. With special regard the legal protection of the member's rights against interference by the association bodies is discussed.

Key words: civic association, subsidiary, membership, expelling, sanctions, nullity

Obsah

Úvod.....	9
1 Obecně o spolcích	11
1.1 Postavení spolkového práva v právním řádu.....	11
1.2 Prameny spolkového práva	14
1.3 Některé zásady spolkového práva	16
1.3.1 Zásada spolkové autonomie	16
1.3.2 Princip osobního členství.....	18
1.3.3 Princip odděleného majetku.....	19
1.4 Založení a vznik spolku.....	20
1.4.1 Založení spolku a obsah stanov	20
1.4.2 Zápis do spolkového rejstříku.....	24
1.5 Vnitřní uspořádání spolku	27
1.5.1 Principy vnitřního uspořádání.....	27
1.5.2 Organizační struktura spolku	27
1.5.3 Statutární orgán.....	32
1.5.4 Nejvyšší orgán spolku – členská schůze	37
1.5.5 Další orgány spolku	38
1.6 Hospodaření spolku a spolková činnost.....	40
1.7 Zrušení a zánik spolku.....	41
2 Obecné otázky členství	44
2.1 Právní povaha členství	44
2.2 Zásady členství.....	46
2.2.1 Povinnost loajality	46
2.2.2 Zásada rovného zacházení	48
2.3 Druhy členství	49
2.4 Členství v pobočném spolku	51
3 Vznik členství	53
3.1 Při založení spolku	53
3.2 Během existence spolku	54
4 Práva a povinnosti člena	59
4.1 Účast na spolkové činnosti.....	59
4.2 Povinnost podrobit se rozhodnutí orgánu spolku.....	61
4.2.1 Ukládání povinností členům	61
4.2.2 Spolkové sankce.....	62

4.2.3	Oznamování rozhodnutí členům	64
4.2.4	Vymáhání povinností spolkem	65
4.2.5	Zajištění splnění povinnosti	65
4.3	Právo člena na informace	66
4.3.1	Právo na informace o záležitostech spolku	66
4.3.2	Právo nahlížet do zápisů z členské schůze	68
4.3.3	Právo na výpis ze seznamu členů	68
4.4	Právo účasti na rozhodování spolku	69
4.4.1	Dispozitivní charakter úpravy	69
4.4.2	Svolání členské schůze	71
4.4.3	Jednání členské schůze	75
4.4.4	Zápis z členské schůze	80
4.4.5	Alternativy členské schůze	81
4.5	Právo volit a být volen do orgánů spolku	84
4.6	Práva a povinnosti majetkového charakteru	87
4.6.1	Členské příspěvky	87
4.6.2	Další majetková práva a povinnosti	89
5	Zánik členství	92
5.1	Vystoupení	92
5.2	Smrt nebo zánik člena	93
5.3	Zánik spolku a pobočného spolku	93
5.4	Nezaplacení členských příspěvků	94
5.5	Vyloučení	95
5.5.1	Důvody vyloučení	95
5.5.2	Řízení a rozhodnutí o vyloučení	99
5.5.3	Vnitrospolkový přezkum	102
5.5.4	Zpětvzetí rozhodnutí o vyloučení	105
5.6	Jiné důvody zániku členství	105
6	Soudní ochrana člena spolku	106
6.1	Soudní pravomoc ve věcech členství	106
6.2	Výklad stanov	109
6.3	Žaloba o neplatnost rozhodnutí spolkového orgánu	109
6.3.1	Aktivní legitimace	109
6.3.2	Přezkoumatelná rozhodnutí	112
6.3.3	Lhůta k podání žaloby	114

6.3.4	Náležitosti žaloby a rozsah soudního přezkumu.....	115
6.3.5	Následky prohlášení rozhodnutí za neplatné	117
6.4	Žaloba o neplatnost vyloučení člena ze spolku	117
6.5	Žaloba o přiměřené zadostiučinění	119
6.5.1	Aktivní a pasivní legitimace	119
6.5.2	Lhůta k podání žaloby a vztah k žalobě o neplatnost	120
6.5.3	Závažné porušení základního členského práva.....	121
6.5.4	Přiměřené zadostiučinění	122
6.6	Žaloba o nepřihlížení k hlasu člena.....	122
Závěr		126
Použitá literatura		128
Monografie a články		128
Právní předpisy		129
Judikatura.....		131

Úvod

Právo sdružovat se s jinými ve spolcích a jiných sdruženích je jedním ze základních lidských práv a svobod.¹ Listina základních práv a svobod je zařazuje mezi práva politická, přestože účelem sdružení spadajících pod čl. 20 odst. 1 Listiny není usilování o podíl na rozhodování o správě věcí veřejných. Práva sdružovacího využívají lidé (ale také právnické osoby) ke spolčování za účelem výkonu nejrozličnějších zájmových – kulturních, sportovních, vzdělávacích, dobročinných a podobných činností, jakož i k podpoře a prosazování nejrozličnějších veřejných i skupinových zájmů. Výkon sdružovacího práva zakládáním spolků a sdružováním se v nich je základem rozvoje občanské společnosti.

Spolková činnost je přitom velmi intenzivní – koncem roku 2013 Ministerstvo vnitra registrovalo celkem přes 80 000 občanských sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.² Jak široký je rozsah účelů, kterým se jednotlivé spolky věnují, tak rozmanité jsou i modely fungování jednotlivých spolků – od malých efemérních sdružení s několika členy a jedním předsedou až po velké sportovní svazy o tisících členech s rozvinutou profesionalizovanou administrativou, hospodařící s ročním obratem v řádu desítek milionů korun.

Je přitom s podivem, že přes nesporný společenský význam spolků zůstává spolkové právo stranou pozornosti české právní doktríny. Počet publikací, které se v posledních dvaceti letech tématu věnovaly, lze spočítat na prstech jedné ruky. Až donedávna zůstávalo spolkové právo rovněž stranou pozornosti zákonodárce. Spolky se tak řídily především zákonem o sdružování, jehož 22 paragrafů mohlo těžko představovat dostatečnou úpravu, neboť postrádalo především dispozitivní úpravu základních institutů spolkového práva (např. spolkových orgánů, vzniku a zániku členství), která by nastoupila v případě, kdy by taková úprava ve stanovách sdružení chyběla. Nápravu tohoto neutěšeného stavu měl přinést nový občanský zákoník, který spolkům věnuje 88 ustanovení a upravuje i instituty českému spolkovému právu dosud neznámé (např. rozdělení spolku).

Cílem této práce je kriticky analyzovat současnou právní úpravu jednoho z nejdůležitějších institutů spolkového práva, členství ve spolku. Pozornost bude věnována problémům, která nová úprava tohoto institutu v českém právu přináší.

¹ Čl. 20 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, vyhlášené pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů. (dále jen „Listina“). Čl. 11 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášené pod č. 209/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Úmluva“)

² zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů. (dále jen „zákon o sdružování“).

Dosavadní úprava a judikatura bude porovnána s úpravou v novém občanském zákoníku za účelem posouzení, do jaké míry se nová úprava vyrovnává s dosavadními problémy a zda případně nevyvolává problémy nové. Při výkladu bude přihlédnuto i k příbuzným zahraničním právním úpravám spolkového práva, zejména německé a rakouské. Autor rovněž hodlá využít praktických zkušeností, které získal jako dlouholetý člen a funkcionář středně velkého spolku – Asociace debatních klubů, z.s.³

Struktura práce bude vycházet z jednotlivých aspektů členství. Po úvodní kapitole, jejímž cílem bude vymezit rámec práce ve vztahu k ostatním základním institutům spolkového práva, se následující kapitola zaměří na povahu a základní zásady členství, druhy členství a zvláštnosti členství v pobočných spolcích. Následující kapitoly pojednají o vzniku členství, právech a povinnostech člena, jakož i o způsobech zániku členství. Závěrečné kapitoly se zaměří na ingerenci státu do členského vztahu, především pak na ochranu člena před neoprávněnými zásahy orgánů spolku do jeho členských práv.

Autor si je vědom skutečnosti, že dosavadní právní úprava znala vedle občanských sdružení podle zákona o sdružování rovněž další právní formy právnických osob spolkového charakteru, a to zájmová sdružení právnických osob podle § 20f a násl. občanského zákoníku č. 40/1964 Sb.⁴ a organizace s mezinárodním prvkem podle zákona č. 116/1985 Sb.⁵ Uvedenými subjekty se práce bude zabývat pouze okrajově, neboť jejich význam je rovněž pouze okrajový. Nový občanský zákoník ostatně s dalším zřizováním zájmových sdružení právnických osob nepočítá a umožňuje jejich přeměnu na spolek.⁶ Předmětem zkoumání tak budou spolky podle nového občanského zákoníku.

³ Informace o činnosti autora ve jmenovaném spolku jsou k dispozici ve veřejné části evidence členů na adrese http://debatovani.cz/greybox/?page=clovek&clovek_id=258 [vid. 28. 2. 2016].

⁴ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák. 1964“).

⁵ Zákon č. 116/1985 Sb., o podmínkách činnosti organizací s mezinárodním prvkem v Československé socialistické republice, ve znění pozdějších předpisů.

⁶ § 3051 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“) a ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012., s 1076.

1 Obecně o spolcích

1.1 Postavení spolkového práva v právním řádu

Nový občanský zákoník zařazuje spolky v souladu s právní teorií mezi korporace soukromého práva (§ 214 odst. 1 o. z.). Vychází přitom z tzv. teorie fikce, přiznává tedy status právnické osoby pouze těm organizovaným útvarům, kterým zákon přiznává právní osobnost, nebo jejichž právní osobnost zákon uzná (§ 20 odst. 1 o. z.).⁷ Občanský zákoník, na rozdíl od předchozí úpravy (§ 20 odst. 1 obč. zák. 1964, popř. § 13 odst. 1 druhá věta obch. zák.⁸) vychází důsledněji z konstrukce, podle které právnická osoba jako subjekt fiktivní nemůže sama právně jednat, a proto musí být vždy zastoupena, ať už ji zastupuje statutární orgán (§ 161 o. z.) nebo její zaměstnanci, popř. členové (§ 166 o. z.).

Spolky jako společenství osob patří mezi korporace (§ 210 odst. 1 o. z.) a jsou jediným typem korporace upraveným v občanském zákoníku. Právní úprava spolků se podle § 3025 o. z. přiměřeně použije rovněž na odborové organizace a organizace zaměstnavatelů, neodporuje-li v dané situaci spolkové právo jejich povaze dané příslušným mezinárodněprávními úmluvami.⁹

Vedle spolků zná český právní řád ještě řadu dalších typů právnických osob zařaditelných mezi korporace. Patří sem především obchodní korporace (obchodní společnosti a družstva) upravené zejm. zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.¹⁰ Hlavním znakem odlišujícím spolky od obchodních společností je především předmět činnosti – na rozdíl od obchodních společností, které se typicky zabývají podnikáním (§ 420 o. z.), nemůže mít hlavní činnost spolku výdělečný charakter (§ 217 odst. 1 o. z.).¹¹ Pokud spolková činnost (včetně případné vedlejší výdělečné činnosti) generuje zisk, lze tento zisk použít jen pro spolkovou činnost (§ 217 odst. 3 o. z.); mezi členy jej však rozdělit nelze.

⁷ ELIÁŠ, K., a kol. 2012, op. cit., s. 114.

⁸ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obch. zák.“).

⁹ srov. např. Úmluvu o provádění zásad práva organizovat se a kolektivně vyjednávat, uveřejněnou pod č. 470/1990 Sb., čl. 22 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, uveřejněného pod č. 120/1976 Sb. (dále jen „Pakt“).

¹⁰ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech. (dále jen „z. o. k.“).

¹¹ Podle rozhodnutí rakouského Ústavního soudního dvora ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. B 570/2010 (In: ELHENICKÝ, R. *Vereinsrecht. Kurzkommentar zum Vereinsgesetz*. 1. vyd. Wien: Verlag Österreich, 2011, s. 18), to platí i tehdy, pokud by podle stanov měl být výdělek (zisk) určen na dobročinné účely.

Další právnické osoby upravené občanským zákoníkem (nadace, nadační fondy a ústavy¹²) nejsou korporacemi. Od spolků se tedy odlišují tím, že jim schází základ spočívající ve společenství osob založeném za určitým účelem.

Vedle spolků zná český právní řád ještě další korporace s nevýdělečným účelem. Poukázat je třeba zejména na zájmová sdružení právnických osob, zřízená podle § 20f a násl. o. z. 1964), která se i po účinnosti nového občanského zákoníku nadále řídí dosavadní právní úpravou (§ 3051 o. z.), avšak nelze je již nově založit. Spolkem nejsou ani profesní komory (např. lékařská, notářská, advokátní komora), které se od spolků odlišují svým veřejnoprávním charakterem a povinným členstvím.¹³ Z toho důvodu nejsou na ně ani subsidiárně použitelná ustanovení občanského zákoníku o spolcích, ledaže by to zákon výslovně stanovil.

Korporacemi s nevýdělečným účelem jsou rovněž církve a náboženské společnosti registrované podle zákona č. 3/2002 Sb.¹⁴ Církve a náboženské společnosti se od spolků odlišují právě specifickým účelem, kterým je vyznávání náboženské víry (§ 3 písm. a/ cit. zákona). Ačkoli nový občanský zákoník neobsahuje výslovnou výlukou obdobnou ustanovení § 1 odst. 3 písm. c) zákona o sdružování, kterou bylo sdružování v církvích a náboženských společnostech z působnosti uvedeného zákona vyloučeno, má autor za to, že ani podle nového občanského zákoníku nelze jako spolek zřídit právnickou osobu, jejímž účelem by bylo společné vyznávání náboženské víry, vykonávání náboženských obřadů a podobně. Nastíněný závěr plyne jednak z § 144 odst. 1 o. z., jakož i z aplikace *pravidla lex specialis derogat legi generali*. Pokus o registraci subjektu s uvedeným účelem jako spolku by byl nepřipustným obcházením regulace církví a náboženských společností podle zákona o církvích a takový subjekt by jako spolek neměl být zapsán do spolkového rejstříku.¹⁵ Nicméně pokud by již takový „spolek“ zapsán byl, nešlo by se domáhat určení, že nevznikl, nebo takový vadný zápis zrušit (§ 128 o. z.). V úvahu by přicházelo prohlášení takového spolku za neplatný podle § 129 odst. 1 písm. c) o. z. (zakladatelé se snaží dosáhnout svého cíle, tj. spolčení se za účelem výkonu

¹² § 306, 394, resp. § 402 o. z.

¹³ Srov. náleze Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 40/06, dále také rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ze dne 23. 6. 1981 ve věci Le Compte, van Leuven a de Meyere proti Belgii, č. stížnosti 6878/75, 7238/75.

¹⁴ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech – dále jen „zákon o církvích“).

¹⁵ srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 2. 2001, č.j. 7 A 54/99-35, uveřejněný v časopise Správní právo pod č. 791/2001/I

náboženského vyznání, nezákonným způsobem). Zákon o církvích má vlastní úpravu církví a náboženských společností, která v podstatné části buď přímo, nebo z povahy věci obecnou právní úpravu spolků vylučuje. V určitých situacích však analogii se spolkovým právem a priori vyloučit nelze.

Speciálním případem nevýdělečného spolku, založeného s cílem podílet se na politickém životě společnosti, jsou politické strany a politická hnutí, podle zákona o politických stranách.¹⁶ Nový občanský zákoník ani zde nepřevzal přímou výlukou uvedenou dříve v § 1 odst. 3 písm. a) zákona o sdružování, kterou byla působnost uvedeného zákona na politické strany a politická hnutí vyloučena. Nicméně i zde lze použít argumentaci shora uvedenou – pokus založit spolek, jehož cílem by bylo získání přímé politické moci (spojené zejména s podáváním kandidátek do volených státních orgánů), by byl nepřípustným obcházením regulace politických stran a hnutí.¹⁷ Prakticky ovšem takové obcházení mnoho prospěchu nepřinese – podávání kandidátek do voleb je totiž omezeno právě jen na politické strany a politická hnutí.¹⁸

Obdobně existuje speciální úprava spolčovacího práva za účelem správy honitby (§ 19 a násl. zákona o myslivosti¹⁹). Ve zbytku (a rovněž v situacích, kdy je právní úprava obdobná) však judikatura používá právní závěry dovozené v rámci úpravy jiných právnických osob korporátního charakteru, včetně spolků (resp. dosud občanských sdružení).²⁰

Nelze zapomenout ani na § 3 odst. 1 zákona o obchodních korporacích, podle kterého se ustanovení občanského zákoníku o spolcích použijí na obchodní korporace, jen stanoví-li tak výslovně zákon o obchodních korporacích. Spolkové právo tedy nelze považovat za právní úpravu ve vztahu k právu obchodních korporací obecnou, nýbrž se jedná o dvě právní úpravy oddělené. Z hlediska předmětu zkoumání této práce však je

¹⁶ zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů. (dále jen „zákon o politických stranách“).

¹⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2002, sp. zn. 11 Zp 1/2002.

¹⁸ Srov. např. § 31 odst. 1 zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů; § 20 odst. 1 a § 21 odst. 1 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů; § 21 odst. 1 zákona č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů; § 20 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o myslivosti“).

²⁰ srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2010, sp. zn. 28 Cdo 2773/2008, nebo ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 28 Cdo 1047/2012.

třeba podotknout, že mezi zákonem o obchodních korporacích vymezené odkazy do právní úpravy spolků patří např. neplatnost valné hromady společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti (§ 191, § 428 z. o. k.) a náhrady za porušení práva akcionáře při svolání valné hromady nebo v jejím průběhu (§ 193, § 430 z. o. k.), to platí i pro členskou schůzi nebo shromáždění delegátů družstva (§ 663, § 702 z. o. k.). Posledním odkazem jsou otázky nicotnosti rozhodnutí orgánů obchodní korporace (§ 45 odst. 1 z. o. k.).

Naproti tomu slouží právní úprava spolků jako úprava subsidiární k právní úpravě společenství vlastníků jednotek. Subsidiarita je založena výslovně v § 1221 o. z. Výjimkou je úprava shromáždění delegátů, dílčí a náhradní členské schůze. To ovšem nic nemění na tom, že spolek jako takový nelze založit za účelem zajišťování bytových potřeb členů. K tomu účelu slouží právní formy společenství vlastníků jednotek, případně bytového družstva.

Lze tedy shrnout, že spolkové právo patří mezi obory práva soukromého, jako část práva soukromoprávních korporací. Zároveň je lze – přinejmenším cestou analogie – použít v případech, kde jiným zvláště upraveným soukromoprávním korporacím neziskového charakteru (církvim, honebním společenstvům, apod.) schází samostatná regulace.

Veřejnoprávních aspektů v právu spolkovém příliš nenajdeme – patří sem však především úprava spolkového rejstříku podle § 26 a násl. zákona o veřejných rejstřících,²¹ který by po letech trvání provizorní a obsahově hrubě nedostatečné evidence Ministerstvem vnitra měl přinést do právní úpravy spolků potřebnou právní jistotu spojenou s formální a materiální publicitou. Spolky ovšem podléhají, podobně jako jiné právnické osoby, všemožným veřejnoprávním předpisům charakteru daňového, správního apod.

1.2 Prameny spolkového práva

Právní úprava spolků má svůj základ v rovině ústavní i mezinárodněprávní. Právo sdružovat se spolu s jinými ve spolcích a jiných sdruženích je jako jedno z práv

²¹ Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dále jen „rejstříkový zákon“).

politických zaručeno v § 20 odst. 1 Listiny. Obdobná ustanovení nalezneme rovněž v čl. 11 Úmluvy nebo v čl. 22 paktu.

V českém právním řádu jsou spolky upraveny v § 214 a násl. o. z. Nový občanský zákoník přináší podstatně podrobnější právní úpravu, než dosavadní zákon o sdružování, který pozbyl ke dni 31. 12. 2013 účinnosti (§ 3080 bod 154 o. z.). Na spolky se rovněž použijí poměrně podrobná obecná ustanovení o právnických osobách (§ 118 a násl. o. z.). Zatímco předchozí úprava se omezila (včetně obecných ustanovení občanského zákoníku z roku 1964 o právnických osobách) na několik desítek ustanovení, nová právní úprava je podstatně podrobnější a přináší řádově stovky ustanovení.

Podstatné rozšíření rozsahu právní úpravy se přitom týká i členství ve spolku. Zatímco zákon o sdružování v § 3 odst. 2 pouze suše stanovil, že práva a povinnosti člena upravují stanovy, a dal členům právo domáhat se u soudu určení nesouladu rozhodnutí orgánu sdružení se zákonem nebo stanovami, a navíc pouze povolil členství ve sdružení rovněž právnickým osobám a zavedl dnes samozřejmé pravidlo, že členství ve sdružení, spolková činnost nebo naopak neangažovanost nesmí být nikomu občansky na újmu (§ 3 odst. 2 a § 2 odst. 2 zákona o sdružování), věnuje nový občanský zákoník členství ve spolku 11 ustanovení (§ 232 až 242). Další ustanovení přímo se dotýkající práv a povinností členů jsou potom roztroušena v úpravách jiných institutů spolkového práva (např. druhy členství v § 211, právo třetiny členů spolku žádat svolání členské schůze v § 248 odst. 2, právo člena účastnit se členské schůze a žádat na ni vysvětlení záležitostí spolku v § 251, právo hlasovat na členské schůzi v § 252, právo člena nahlížet do zápisů z jednání členské schůze v § 254 odst. 3, právo člena domáhat se určení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku u soudu v § 258, právo člena na přístup a vydání kopie soupisu jmění spolku v případě jeho likvidace v § 269).

Z hlediska práva veřejného se na spolky vztahuje rovněž rejstříkový zákon, a to jak jeho obecná ustanovení platná pro všechny právnické osoby, které se do rejstříku zapisují, tak rovněž speciální úprava § 26 a násl. o spolkovém rejstříku. Na spolky se rovněž použijí veřejnoprávní předpisy správního, daňového, účetního apod. charakteru, jejichž výklad však není předmětem této práce.

1.3 Některé zásady spolkového práva

1.3.1 Zásada spolkové autonomie

Základní zásady spolkového práva vyvěrají z práva svobodně se sdružovat *spolu s jinými*, které je upraveno v čl. 20 Listiny a v příslušných mezinárodních smlouvách o lidských právech. Ze třetího a čtvrtého odstavce pak plyne, že sdružení (vzniklá realizací sdružovacího práva) jsou oddělena od státu a výkon sdružovacího práva lze omezit jen v případech zákonem stanovených a z důvodů Listinou přesně vymezených, navíc dále omezených nezbytností v demokratické společnosti. Vedle důvodů spíše veřejnoprávního charakteru (bezpečnost státu a veřejná bezpečnost, předcházení trestné činnosti) je legitimním důvodem i ochrana práv a svobod druhých.

Z popsání ustanovení plyne, že je jediné otázkou svobodné vůle jednotlivců (včetně osob právnických),

- a) zda spolek založí či nikoli a jaký bude mít spolek účel (spolek ovšem nemůže směřovat k cílům právem reprobovaným, vymezeným podrobněji v § 145 odst. 1 o. z.), nebo jej naopak rozpustí;
- b) zda vstoupí do již existujícího spolku;
- c) zda ze spolku vystoupí (srov. § 215 odst. 1 o. z.);
- d) jak bude spolek vnitřně uspořádán, jak se bude v rámci spolku rozhodovat, zda a jak budou přijímáni noví členové, jaká budou práva a povinnosti členů apod. (tzv. zásada spolkové autonomie).

Protože právo sdružovací lze vykonávat pouze spolu s jinými, je ovšem vůle jednotlivce nutně omezena vůlí jednotlivců ostatních. Je tedy otázkou (svobodné) dohody zakladatelů, zda vůbec bude spolek založen, jaký bude jeho název, účel atd. I přistoupit do spolku může jednatel jen tehdy, jestliže mu to spolek umožní. Je totiž obecně pouze na spolku, zda vůbec přijímá nové členy a za jakých podmínek.²² Jedině o tom, zda ze spolku vystoupí, rozhoduje každý člen spolku sám, a spolek mu v naplnění jeho rozhodnutí vystoupit nesmí bránit.

²² Srov. zčásti odlišně od DAVID, L. in: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1099. Podle názoru autora ani ze zákona, ani z ústavní úpravy svobody sdružování neplyne povinnost spolku přijímat nové členy (srov. např. § 233 o. z.).

Složitější kolize sdružovacího práva ovšem nastane, dostane-li se vůle člena spolku setrvat ve spolku do konfliktu s vůlí ostatních členů spolku, kteří (již) s tímto členem ve spolku dále setrvávat nechtějí. Zájem člena ve sdružení setrvat se zde totiž dostává do kolize se zájmy členů ostatních sdružovat se s těmi, s nimiž se sdružovat chtějí. Otázka, kterému zájmu dát přednost, by měla – stejně jako jiné kolize práv – být řešena podle principu proporcionality. S přihlédnutím k zásadě rozumného uspořádání právních vztahů se jeví logičtější řešit tuto kolizi vyloučením jednoho člena, než vystoupením všech členů ostatních. Vyloučenému členu, pokud má i nadále zájem sdružovat se k obdobnému cíli, zůstává zachováno právo vstoupit do jiného spolku (splní-li ovšem podmínky pro vstup) či si s jinými založit sdružení vlastní.²³ Z uvedeného tak plyne, že součástí práva svobodně se sdružovat obecně není (absolutní) právo ve sdružení setrvat.²⁴ Podrobněji srov. kapitolu o vyloučení člena.

Otázka přijímání a vylučování členů je proto, stejně jako otázka práv a povinností členů, vnitřního uspořádání spolku, určování jejich orgánů apod. součástí spolkové autonomie, do které státu přísluší zasahovat jen z důvodů zákonem stanovených a při zachování omezení uvedených v čl. 20 odst. 3 Listiny.

V tomto směru je rovněž třeba přistupovat i k určení, zda je určité ustanovení občanského zákoníku kogentní ve smyslu § 1 odst. 2 o. z. Smí-li stát zasahovat do vnitřní autonomie spolku jen z určitých, ústavním pořádkem vymezených důvodů, nemůže se spolek odchýlit od ustanovení zákona jen tehdy, pokud takové zákonné ustanovení slouží k naplnění těchto důvodů. Vedle toho jsou ovšem kogentní ještě práva týkající se postavení osob. Kogentní jsou tedy např. statusová ustanovení, která vymezují povahu spolku jako takového a jeho odlišnosti od jiných typů právnických osob (§ 214-217), ustanovení o založení a vzniku spolku (§ 218-226), ustanovení o právní povaze spolku pobočného (§ 228-230) a také o zrušení spolku a jeho likvidaci (§ 268-273).

Zásada spolkové autonomie jde tak daleko, že zákon nestanoví, že by spolek musel být organizován na demokratickém principu. Je totiž čistě svobodným rozhodnutím člena, zda vstoupí do nedemokraticky organizovaného spolku a dobrovolně se podřídí jinému způsobu řízení spolkových záležitostí, popř. zda z takového spolku vystoupí.

²³ Hrabánek, D. K vyloučení člena z občanského sdružení. *Právní fórum*. 2011, č. 5, s. 223. Srov. též BRIM, L. Soudní přezkum rozhodnutí orgánů občanských sdružení. *Právník*. 2013, č. 5, s. 499.

²⁴ Autor zde zastává odlišný názor od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 2976/2010 (č. 30/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

V různých sportovních a podobných klubech, zejména zaměřených na mimoškolní aktivity dětí a mládeže, může být ostatně určitý způsob direktivního řízení praktický.²⁵

1.3.2 Princip osobního členství

Princip osobního členství je důsledkem toho, že spolky jsou korporacemi zájmovými – jejich účelem je naplňování společných zájmů jejich členů, s výjimkou zájmu na zajištění výdělků. Je tedy pravidlem, že se členové spolku budou osobně účastnit na spolkových aktivitách, tedy že členové sportovního spolku budou sportovat, popř. trénovat; členové okrašlovacího spolku se budou podílet na zlepšování vzhledu svého okolí, apod., popř. budou takové aktivity podporovat. Spolek ovšem nemusí fungovat čistě na dobrovolnickém principu, nýbrž mu při provozování jeho činnosti mohou pomáhat zaměstnanci (zejména s činnostmi pomocného nebo správního charakteru – údržba spolkových sportovišť, vedení účetnictví, apod.), podíl členů na činnosti spolku by však měl převažovat. V opačném případě, kdy by se členové spolku na naplňování jeho účelu osobně nepodíleli, by se z materiálního hlediska už nejednalo o spolek, nýbrž o jiný útvar – například o soukromý ústav podle § 402 a násl. o. z.

Princip osobního členství se projevuje i tím, že orgány spolku se rekrutují z jeho členů. Byť zákon takové pravidlo přímo neobsahuje, bylo by v rozporu s povahou spolku jako zájmové korporace, aby si spolek k řízení svých záležitostí najímal jako členy svých orgánů třetí osoby, jako je tomu běžné u kapitálových společností.²⁶ Účelem spolku není efektivní investování a správa kapitálu členů, jako je tomu u kapitálových obchodních společností, ani efektivní využití svěřených prostředků pro dobročinné účely jako u nadace, nýbrž naplňování společného zájmu členů, které se realizuje i prostřednictvím řízení záležitostí spolku – zákonná úprava proto vychází z toho, že orgány, které budou toto naplňování řídit, budou voleny, popř. jinak určovány z okruhu členů.

Složitější situace ovšem může nastat v případě, že členská základna spolku je tvořena také právnickými osobami (např. různá zájmová sdružení podnikatelů), popř. se jedná o svaz spolků podle § 214 odst. 2 o. z. Občanský zákoník sice umožňuje, aby i členem orgánu spolku byla právnická osoba (srov. § 152 odst. 2 druhá věta o. z., speciální ustanovení v právní úpravě spolků není), nicméně s ohledem na českou právní tradici

²⁵ Autor sám byl po několik let členem sportovního klubu dětí a mládeže, kde fakticky o všech věcech, včetně přijímání a vylučování členů nebo hospodaření, rozhodoval trenér, a to ke spokojenosti všech členů.

²⁶ TELEC, I. *Spolkové právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1998, s. 45. Odlišně BÍLKOVÁ, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1180.

bývá obvyklé – a rovněž obecně přípustné – aby orgány takového spolku nebo spolkového svazu sestávaly z osob spojených s právníckými osobami, které jsou přímými členy (tj. z členů nebo členů orgánů těchto osob). Výsledek je ostatně prakticky podobný, jako v případě, kdy by do orgánů spolku (spolkového svazu) vysílaly tyto právnícké osoby své členy nebo členy svých orgánů jako své zástupce podle § 154 o. z.

Dalším aspektem principu osobního členství je absence jeho majetkové povahy. Vznik členství ve spolku zásadně neznamená povinnost člena poskytnout majetkový vklad, případný zisk z hospodaření spolku nelze mezi členy rozdělit (§ 217 odst. 3 o. z.) a při ukončení členství nemá člen žádný majetkový nárok vůči spolku. Proto nelze členství ve spolku ani postihnout exekucí, ani převést na jinou osobu. Pokud spolek vybírá členské příspěvky, slouží příspěvky členů k úhradě nákladů na spolkovou činnost a na správu spolku a členové obecně nemají nárok na jejich vrácení, ani kdyby ze spolku vystoupili (s výjimkou přeplatku v případě, kdy se členské příspěvky platí předem).

1.3.3 Princip odděleného majetku

Majetek spolku je majetkem odděleným od majetku jeho členů. Tento princip funguje obousměrně – na jedné straně nemají členové ani jejich věřitelé žádný majetkový nárok proti spolku, na druhé straně nemá spolek ani jeho věřitelé žádný majetkový nárok proti členům, s výjimkou nároku spolku na zaplacení členských příspěvků.

Členství ve spolku tak – jak už bylo uvedeno výše – není spojeno s žádným nárokem na podíl na majetku spolku (ať už na zisku nebo na likvidačním zůstatku, v případě likvidačního zůstatku však mohou stanovy určit jinak, ledaže by šlo o veřejně prospěšný spolek – § 272 o. z.). Rovněž pro věřitele člena nemá jeho členství ve spolku žádnou majetkovou hodnotu (ledaže by člen měl za spolkem pohledávku ze závazkového vztahu).²⁷ Naopak platí, že členové za dluhy spolku neručí (§ 215 odst. 2 o. z.). To platí obecně i pro členy volených orgánů spolku,²⁸ s výjimkou případu, kdy by člen voleného orgánu způsobil spolku škodu a tuto škodu nenahradil (§ 159 odst. 3 o. z.).

²⁷ Srov. formulačně odlišně, ale v principu obdobně TELEČ, I. Zásady nového spolkového práva. *Právní rozhledy*. 2013, č. 22, s. 763.

²⁸ Pojem „člen voleného orgánu“ je zde použit ve smyslu legislativní zkratky § 152 odst. 2 o. z., rozumí se tím tedy i členové orgánu, kteří jsou do funkce ustanovováni jinak než volbou, popř. zástupci členů voleného orgánu, kteří jsou právníckými osobami.

Shora uvedené zásady ovšem nijak neomezují vznik případných nároků, které mohou členům spolku proti spolku nebo naopak vzniknout z právních jednání, nebo jiných právních skutečností.

1.4 Založení a vznik spolku

1.4.1 Založení spolku a obsah stanov

Nový občanský zákoník vychází z klasického konceptu konsekutivního zakládání právnické osoby, a rozlišuje tak založení a vznik spolku. Ustanovení § 218 až 225 o. z. přitom představují pouze zvláštní úpravu k obecným § 122 až 131 o. z. Spolek se tedy zakládá zakladatelským právním jednáním, kterým jsou stanovy spolku. Stanovy přitom mohou být přijaty dvěma způsoby – buď tím způsobem, že se na nich shodnou alespoň tři zakladatelé (§ 214 odst. 1 ve spojení s § 218 o. z.), nebo přijetím stanov na ustavující schůzi spolku (§ 222 a násl. o. z.). Občanský zákoník tak nepřebírá koncepci přípravného výboru podle § 6 odst. 2 zákona o sdružování.

Zakladateli mohou být právnické i fyzické osoby (a to včetně cizinců, resp. zahraničních právnických osob). Zákon nestanoví ani žádné věkové omezení pro zakladatele; v případě zakladatelů nezletilých nebo omezených ve svéprávnosti bude však pravidelně nutné jejich zastoupení zákonným zástupcem.²⁹ Zakladatelé totiž mají také podat návrh na zápis spolku do spolkového rejstříku (§ 226 odst. 2 o. z.), což je jednání poměrně náročné, nespádající mezi věci, ve kterých mohou nezletilí podle § 31 o. z. jednat samostatně.

Bez ohledu na způsob založení spolku musí mít stanovy písemnou formu (§ 123 odst. 2 o. z.). V případě založení spolku dohodou zakladatelů se proto vyžadují jejich podpisy (§ 561 odst. 1 o. z.). Připouští se i stanovy v elektronické podobě s elektronickými podpisy. Zakládá-li se spolek na ustavující schůzi, mají stanovy podobu přílohy zápisu z ustavující schůze (§ 254 odkazem v § 222 odst. 1 druhé věty o. z.), podepisuje je proto ten, kdo má podepsat zápis z ustavující schůze, tj. zvolený statutární orgán, resp. jeho členové, popř. předsedající nebo zapisovatel. Nejsou-li takto stanovy podepsány alespoň třemi osobami, měla by být k návrhu na zápis spolku do spolkového rejstříku přiložena listina přítomných na členské schůzi, neboť podle § 223 o. z. platí, že

²⁹ Srov. zčásti odlišně PODIVÍNOVÁ, M. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1109.

přítomní na členské schůzi podali řádnou přihlášku do spolku. Je totiž třeba doložit, že spolek založily alespoň tři osoby.

Absence písemné formy stanov má za následek jejich neplatnost podle § 582 odst. 1 o. z. Jedná se přitom o neplatnost, která zjevně narušuje veřejný pořádek, neboť stanovy jsou dokumentem veřejným, který se zakládá do sbírky listin spolkového rejstříku (§ 66 písm. a/ rejstříkového zákona). Bez předložení písemných stanov by tedy rejstříkový soud neměl zapsat spolek do spolkového rejstříku.³⁰ Dodatečné zhojení neplatnosti podle § 582 odst. 1 o. z. přichází do úvahy u založení spolku formou dohody zakladatelů leda před zápisem spolku do spolkového rejstříku; v případě založení spolku ustavující schůzí si lze takový postup jen těžko představit, neboť by se jen těžko dokazovalo, jaké znění stanov bylo na ustavující schůzi vlastně schváleno. Přípustný však zřejmě bude postup, kdy ustavující schůze schválí pozměňovací návrhy k návrhu stanov, jejichž zapracováním a vyhotovením úplného znění stanov pověří některého člena, nejčastěji člena zvoleného statutárního orgánu.

Povinné náležitosti stanov uvádí § 218 o. z. Vedle toho je zde ovšem ještě obecný § 123 odst. 1 o. z. Není zcela jasné, zda výčet v § 218 vylučuje výčet v § 123 odst. 1 o. z. (tomuto výkladu by svědčilo, že návrh § 218 – na rozdíl od např. § 98 z. o. k. – neobsahuje slovo „také“ a že některé položky jsou v obou výčtech stejné), nebo zda je nutné splnit výčty oba (tomu svědčí podrobnější úprava v § 123 odst. 1 týkající se náležitostí o statutárním orgánu; bez použití tohoto ustanovení lze těžko vyložit, co se rozumí „určením statutárního orgánu“ v § 218 písm. d/ o. z.).

Prakticky se tak rozdílné výklady projeví v otázce, zda stačí, když stanovy podle § 218 písm. b) o. z. uvedou účel spolku, nebo zda mají podle § 123 odst. 1 o. z. obsahovat ještě předmět jeho činnosti.³¹ S výkladem nepomůže § 25 odst. 1 písm. b) rejstříkového zákona, neboť ten umožňuje zápis obojího (jak účelu, tak i předmětu činnosti) a odkazuje na občanský zákoník. Podle názoru autora je věc třeba řešit teleologickým výkladem – podstatné je, aby ze stanov bylo jak zájemcům o členství ve spolku, tak třetím osobám jasné, čím se spolek zabývá: Pokud by stanovy obsahovaly pouze ustanovení, že účelem spolku je „podpora obecného blaha“, nebyl by účel právní

³⁰ Shodně RONOVSÁ, K. Spolková autonomie v novém soukromém právu: její význam a limity. *Právní rozhledy*. 2016, č. 4, s. 115.

³¹ Podle J. STEJSKALA (Nová právní úprava nestátních neziskových organizací. *Daňový expert*. 2013, č. 4, s. 19) stačí uvést ve stanovách cíl (účel) spolku, nikoli specifikaci prostředků jeho naplňování.

normy naplněn a bylo by třeba vyžadovat doplnění, jakou činností chce spolek obecné blaho podporovat. Naopak formulace „účelem spolku je pořádání sportovních akcí“ by zřejmě uvedenému účelu právní normy vyhovovala. Lze tedy shrnout, že z účelu spolku ve smyslu § 218 písm. b) o. z. by mělo být alespoň v hrubých rysech zřejmé, co je hlavní spolkovou činností ve smyslu § 217 odst. 1 o. z. Pokud jsou jako účel spolku uvedeny abstraktní cíle, je třeba vyžadovat doplnění o předmět činnosti.³²

Protože občanský zákoník obsahuje poměrně podrobnou dispozitivní úpravu vnitřních poměrů spolku, je výčet povinných náležitostí užší než výčet v § 6 odst. 1 zákona o sdružování. Povinnou náležitostí stanov tak je uvedení názvu spolku, který jednak musí obsahovat slova „spolek“ nebo „zapsaný spolek“, popř. zkratku „z.s.“ (§ 216 o. z.), a dále musí odlišit právnickou osobu od právnických osob jiných; navíc nesmí být klamavý (§ 132 odst. 2 o. z.). Jméno člověka může název spolku obsahovat jen s jeho souhlasem, po jeho smrti jen se souhlasem jeho potomků nebo předků (§ 133 odst. 1 o. z.). Uvedené ustanovení je ovšem nutno teleologicky redukovat (§ 2 odst. 1 a 2 o. z.) v případě historických postav; např. zakladatelé „Ciceronova řečnického spolku“ těžko budou pátrat po potomcích slavného rétora, aby od nich získali souhlas s užitím jeho jména.

Při určení sídla spolku nově (na rozdíl od požadavků zákona o sdružování) postačí, uvedou-li stanovy název obce, kde se sídlo nachází (§ 136 odst. 2 o. z.). Zejména u malých spolků může být takové ustanovení velmi praktické. Malé spolky totiž často fakticky sídlí v bytě svého statutárního orgánu (což výslovně připouští § 136 odst. 1 o. z., nenaruší-li to klid a pořádek v domě). Změny sídla při volbě nového statutárního orgánu potom nevyžadují změnu stanov, nýbrž postačí pouze oznámit změnu rejstříkovému soudu.

Podle § 218 písm. c) o. z. je podstatnou náležitostí stanov uvedení práv a povinností členů vůči spolku, případně určení způsobu, jak jim budou práva a povinnosti vznikat. Uvedená formulace je poměrně obecná, nicméně lze z ní dovodit, že stanovy musí upravit, jaká má člen proti spolku práva, zejména jak (popř. zda vůbec) se bude účastnit na rozhodování spolku a ustavování jeho orgánů a alespoň v hrubých rysech, jak

³² Jasnější ustanovení má § 3 odst. 2 rakouského spolkového zákona (RAKOUSKO. Bundesgesetz über Vereine, BGBl. I 66/2002, ve znění pozdějších předpisů. Dále jen „rakouský spolkový zákon“), který požaduje jak uvedení účelu spolku (Vereinszweck, bod 3), tak popis činností, jimiž má být tento účel naplněn (bod 4).

se bude účastnit spolkové činnosti. U malých spolků, u kterých se koncepce členství nijak zásadně neodlišuje od koncepce občanského zákoníku, zřejmě postačí formulace, podle které má člen spolku právo účastnit se členské schůze a na ní volit a být volen do orgánů spolku a dále má právo podílet se na spolkové činnosti. Z hlediska členských povinností by potom mělo být upraveno, zda je člen povinen přispívat na chod spolku formou členských příspěvků, a není-li jejich splatnost a výše stanovena přímo stanovami, který orgán spolku bude o členských příspěvcích rozhodovat (§ 235 o. z.) a zda je člen případně povinen se nějak účastnit spolkové činnosti. Povinnost být vůči spolku loajální a dodržovat stanovy spolku a případné vnitřní předpisy vydané na základě stanov plyne přímo ze zákona (§ 212 odst. 1 o. z.), a proto ji není potřeba ve stanovách uvádět.

Otázka práv a povinností členů je formulačně nejnáročnější částí stanov. Při posuzování, zda je tato náležitost splněna, je třeba zejména u malých spolků přihlídnout k tomu, že stanovy často formulují osoby bez právnického vzdělání. Podle názoru autora ze zákona neplyne, že by stanovy měly obsahovat explicitní výčet práv a povinností – postačí, pokud se práva a povinnosti členů podávají z jednotlivých ustanovení stanov. To odpovídá i důvodové zprávě, podle které chtěl zákonodárce v souladu se zásadou spolkové autonomie umožnit stanovy co nejjednodušší.³³

Poslední povinnou náležitostí stanov je podle § 218 písm. d) o. z. „určení statutárního orgánu“. Toto ustanovení je samo o sobě nejasné, jeho obsah je však zřejmě stejný jako obsah obecného § 123 odst. 1 o. z. Stanovy by tedy měly stanovit, jak se bude statutární orgán nazývat (a v tomto směru dává zákon spolkům, na rozdíl např. od obchodních korporací, volnost – § 243 o. z.) a zda se jedná o orgán kolektivní nebo individuální. V případě kolektivního orgánu by stanovy měly určit počet jeho členů nebo způsob, jak se tento počet určí. Zakládá-li se spolek dohodou zakladatelů, musí stanovy obsahovat i určení prvních členů statutárního orgánu, neboť jinak by spolek nemohl začít fungovat; jinak první členy zvolí ustavující schůze (§ 224 odst. 2 o. z.).

V ostatním již – v případě mlčení stanov – pomohou dispozitivní ustanovení zákona, která stanoví, jak je statutární orgán volen (§ 244 druhá věta o. z.), jak dlouhé je jeho funkční období (§ 246 odst. 1 o. z.), jak spolek zastupuje (§ 161 a § 164 o. z.), apod. V tomto směru je nová právní úprava pro zakladatele spolku podstatně komfortnější než starý zákon o sdružování, který podobná ustanovení postrádal – běžný spolek může

³³ ELIÁŠ, K., a kol. 2012, op. cit., s. 145.

v zásadě bez větších problémů fungovat na základě dispozitivních ustanovení zákona o vnitřním uspořádání spolku, aniž by bylo potřeba vše podrobně ve stanovách upravovat.³⁴

1.4.2 Zápis do spolkového rejstříku

Aby spolek získal právní osobnost (§ 118 o. z.), je zapotřebí, aby byl zapsán do spolkového rejstříku (§ 226 odst. 1 o. z.). Návrh na zápis podávají zakladatelé (tedy ti, kdo podepsali stanovy), nebo osoba, kterou tím pověřila členská schůze (pravděpodobně to budou první členové statutárního orgánu, ale zákon to nevyžaduje). Podle § 11 odst. 2 a 3 rejstříkového zákona má být návrh podán bez zbytečného odkladu. Není-li podán do 15 dnů, může jej kromě oprávněné osoby podat každý, kdo na tom doloží právní zájem a zároveň doloží příslušné listiny. V případě zápisu spolku takovými osobami budou zřejmě všichni, kdo podali do spolku členskou přihlášku, neboť ti mají právní zájem na jeho vzniku. Spolkový rejstřík vede krajský soud příslušný podle sídla spolku (§ 75 odst. 1 rejstříkového zákona).

K návrhu na zápis je podle § 11 rejstříkového zákona potřeba doložit souhlas zapisovaných osob (tj. členů statutárního orgánu a popř. rovněž kontrolní a rozhodčí komise), pokud neplyne z jiných dokládaných listin (např. podpis na stanovách, je-li první člen orgánu zároveň zakladatelem a stanovy jej určují jako člena orgánu). I v druhém případě však musí být podpisy úředně ověřeny. Dále je k návrhu potřeba doložit právní důvod užívání prostor, kde má být zřízeno sídlo spolku; k tomu postačí prohlášení vlastníka nemovité věci s úředně ověřeným podpisem, které nesmí být starší než tři měsíce (§ 14 rejstříkového zákona). Chce-li spolek již od počátku provozovat jako svoji vedlejší činnost podnikání, musí rovněž doložit, že mu nejpozději dnem zápisu vznikne podnikatelské oprávnění (§ 13 rejstříkového zákona). Pokud však spolek podnikatelskou činnost zahajovat nechce, nemusí si nechat předmět podnikání do spolkového rejstříku zapsat, i kdyby taková možnost vyplývala ze stanov. V takovém případě ovšem spolek nemůže začít podnikat dříve, než si příslušné oprávnění opatří. Oprávnění k podnikání totiž není podle občanského zákoníku předpokladem vzniku spolku, a to ani tehdy, uvádějí-li stanovy, že se jím spolek chce jako svou vedlejší činností zabývat.

³⁴ Opačnou koncepci zastává např. rakouský spolkový zákon z r. 2002, který obsahuje jen velmi málo dispozitivních ustanovení. Předpokládá se, že zakladatelé využijí běžné dostupné vzory stanov (ELHENICKÝ, R. 2011, op. cit., s. 35).

Návrh na zápis se podává na příslušném formuláři³⁵ a musí být doložen listinami, které dokládají zapisované skutečnosti a které se mají založit do sbírky listin (§ 18 a 19 rejstříkového zákona). U spolků je tedy třeba doložit stanovy, souhlasy zapisovaných osob a listinu prokazující právo užívat prostory, kam má být umístěno sídlo. Konala-li se ustavující členská schůze, je třeba doložit i zápis z této schůze, z něhož musí být patrné, že byly schváleny stanovy a zvoleni první členové orgánů spolku (srov. rovněž § 66 písm. a/ a b/ rejstříkového zákona). Chce-li spolek od počátku podnikat a je-li podnikání jako vedlejší činnost ve stanovách uvedeno, musí doložit rovněž příslušné podnikatelské oprávnění. To však není třeba, pokud se jedná o oprávnění živnostenské, neboť to je zřejmé ze živnostenského rejstříku (§ 13 odst. 1 věta za středníkem rejstříkového zákona).

S účinností od 1. 5. 2015 je rejstříkové řízení ve věcech spolků (včetně spolků pobočných, odborových organizací a organizací zaměstnavatelů) osvobozeno od soudního poplatku.³⁶

Podání návrhu na příslušném formuláři a doložení všech požadovaných listin je podstatné, protože jejich absence má za následek odmítnutí návrhu na zápis podle § 86 rejstříkového zákona. Předtím však rejstříkový soud podle § 88 rejstříkového zákona vyzve navrhovatele k doplnění návrhu. Odmítnutí návrhu má za následek, že se na spolek použijí ustanovení o společnosti (§ 227 o. z.). Odmítnutí návrhu na zápis však nevytváří překážku věci pravomocně rozsouzené v tom smyslu, že by po opravě návrhu nebylo možno podat návrh znovu (srov. § 89 rejstříkového zákona). Podle § 96 odst. 1 rejstříkového zákona má rejstříkový soud o zápisu rozhodnout do 5 dnů ode dne podání návrhu. Byl-li navrhovatel vyzván soudem k doplnění návrhu, běží lhůta až od jeho doplnění. Nedodržení této lhůty má za následek zápis ze zákona (§ 98 odst. 1 rejstříkového zákona).

Podstatné však je, že není-li spolek zapsán do spolkového rejstříku do 30 dnů ode dne podání návrhu ani v této lhůtě není vydáno rozhodnutí o odmítnutí zápisu, považuje

³⁵ Vzory formulářů jsou stanoveny vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů do veřejného rejstříku a o zrušení některých vyhlášek.

³⁶ § 11 odst. 1 písm. k) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 334/2014 Sb. K legislativnímu vývoji této úpravy srov. PROKEŠ, M. K osvobození nevládních nevýdělečných organizací od soudních poplatků, *Právní rozhledy*. 2015, č. 15-16, s. 560

se spolek třicátým dnem od podání návrhu za zapsaný (§ 226 odst. 3 o. z.).³⁷ Otázkou potom je, zda má na běh této třicetidenní lhůty nějaký vliv případná výzva k doplnění návrhu podle § 88 rejstříkového zákona. Autor má za to, že nikoli; opačný výklad by nutně vedl k závěru, že § 226 odst. 3 o. z. je obsoletní, protože pětidenní lhůta podle § 96 odst. 1 ve spojení s § 98 odst. 1 rejstříkového zákona vždy skončí dříve. Je potom ovšem na rejstříkovém soudě, aby k doplnění návrhu stanovil lhůtu přiměřeně krátkou (maximálně 10 dní), protože výzva musí být navrhovateli rovněž doručena a je třeba vše ve třicetidenní lhůtě stihnout.

Z uvedeného je zřejmé, že povinnosti uložené zakladatelům spolku podle nového občanského zákoníku jsou podstatně náročnější než povinnosti, které bylo třeba splnit pro registraci občanského sdružení podle zákona o sdružování. Tam k návrhu pouze stačilo přiložit stanovy. Na druhou stranu je tato komplikace vyváжена větší právní jistotou, kterou zřízení řádného spolkového rejstříku, založeného na principu materiální publicity, přinese.³⁸

K tomu je ještě třeba poznamenat, že občanská sdružení, která se podle § 3045 odst. 1 o. z. stala k 1. 1. 2014 spolky, mají tříletou lhůtu na to, aby do spolkového rejstříku doplnila chybějící údaje, založila do sbírky listin požadované listiny (§ 122 odst. 2 rejstříkového zákona) a přizpůsobila své stanovy kogentním ustanovením zákona (§ 3042 odst. 2 první věta za středníkem o. z.). Ve lhůtě dvou let musí navíc přizpůsobit svůj název požadavkům zákona, tedy zejména § 216 o. z. o povinném dodatku (srov. § 3042 o. z.). Sankcí za nesplnění těchto povinností je podle § 122 odst. 3 rejstříkového zákona, resp. § 3041 odst. 2 druhé věty za středníkem o. z. zrušení spolku soudem. Předtím však soud musí spolek vyzvat, aby provedl příslušné změny, a stanovit mu k tomu přiměřenou lhůtu.

³⁷ Ustanovení § 96 odst. 1 ve spojení s § 98 odst. 1 rejstříkového zákona stanoví pro nastoupení fikce lhůtu kratší, pětidenní. Toto ustanovení je však pouze subsidiární povahy, proto má autor za to, že § 226 odst. 3 o. z. je vůči rejstříkovému zákonu speciální. Shodně PODIVÍNOVÁ, M. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1135.

³⁸ Důsledky právní nejistoty vyvolané absencí veřejného rejstříku spolků ilustruje např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. 23 Cdo 251/2012.

1.5 Vnitřní uspořádání spolku

1.5.1 Principy vnitřního uspořádání

Vnitřní uspořádání spolku je – v souladu se zásadou spolkové autonomie – především otázkou spolku samotného. Až na výjimky se nejedná ani o statusové otázky podle § 2 odst. 1 o. z. a – s výjimkou zjevných excesů – nejde ani o otázky veřejného pořádku, a proto je zákonná úprava vnitřního uspořádání spolku v § 248 – 267 o. z. zásadně dispozitivní.³⁹

Z hlediska vnitřního uspořádání spolku tak zákon stanoví fakticky jediný požadavek, a to aby spolek měl statutární orgán (§ 243, a rovněž § 218 písm. d/ o. z.). Podle § 243 první věty by sice měl spolek mít orgány dva – statutární a nejvyšší, nicméně § 247 odst. 2 o. z. počítá s tím, že podle stanov může být statutární orgán orgánem nejvyšším. Fakticky tak – kromě statutárního orgánu – může být uspořádání orgánů spolku jakékoli, stejně tak jako způsob jejich ustanovování. Do kategorie vnitřního uspořádání spolku však nepatří jen struktura orgánů, ale může se jednat rovněž o organizační strukturu, tedy o to, zda se v rámci spolku tvoří organizační jednotky a zda tyto jednotky mají právní osobnost a tvoří tak pobočné spolky podle § 228 odst. 1 o. z., či nikoli. Zde je zákonným limitem pouze zákaz zřízení ozbrojených složek podle § 145 odst. 2 o. z.

Jak strukturu orgánů spolku, způsob jejich ustavování a jejich pravomoci, tak vnitřní organizační strukturu spolku musí upravit stanovy. Jedná se totiž o základní otázky fungování spolku, které lze těžko přenechat ostatním vnitřním předpisům, které vydávají orgány spolku na základě zmocnění ve stanovách; takové vnitřní předpisy však mohou upravit podrobnosti. Pokud taková úprava chybí, bude spolek fungovat podle dispozitivních ustanovení občanského zákoníku.

1.5.2 Organizační struktura spolku

Zákon nestanoví obecně žádné požadavky na organizační strukturu spolku. Menší spolky například žádnou organizační strukturu ani nepotřebují, postačí jim zcela zákonná úprava, kdy se jednou ročně členové spolku sejdou na členské schůzi a jinak organizuje spolkové dění statutární orgán.

³⁹ Srov. i ELIÁŠ, K., a kol. 2012, op. cit., s. 152.

Spolky o větším počtu členů se mohou vnitřně dělit na organizační jednotky. V tom případě musí organizační strukturu upravit stanovy; ty mohou přímo zřídit konkrétní organizační jednotky, nebo upravit způsob jejich zřizování a rušení. Organizace přitom může být založena na různých principech, typický bude princip územní (organizační jednotky v různých obcích, krajích, apod.) nebo dělení podle typu spolkové činnosti (oddíl gymnastiky, oddíl lyžování, apod.). Do úvahy přicházejí rovněž různé kombinace, největší spolky mívají několik úrovní organizačních jednotek. Organizační jednotky nemusí mít právní osobnost; mají-li ji však, jedná se vždy o pobočné spolky podle § 228 a násl. o. z.

Spolek s pobočnými spolky je přitom třeba odlišit od svazu spolků podle § 214 odst. 2 o. z. V prvním případě se právní osobnost pobočných spolků odvozuje od právní osobnosti spolku hlavního a jejich právní osobnost je na existenci hlavního spolku závislá (srov. § 230 o. z.); naopak v případě svazu spolků jsou jednotlivé spolky členy svazu a existence svazu je tak závislá na vůli členských spolků.

Chce-li mít spolek pobočné spolky, musí ve stanovách upravit možnost jejich zakládání a vymezit práva a povinnosti, které může pobočný spolek nabývat (§ 219, § 228 odst. 1 věta druhá o. z.). Jedná se zřejmě o zvláštní ustanovení k § 20 odst. 1 větě druhé o. z., podle kterého může mít právnická osoba práva a povinnosti, které se slučují s jejich právní povahou. Stanovy hlavního spolku by tedy měly především vymezit, v jakém rozsahu smí pobočný spolek nabývat majetek a v jakém rozsahu se může zavazovat (do úvahy přichází např. zákaz zajišťovat závazky třetích osob, omezení dispozic s majetkem, který hlavní spolek vložil do spolkového jmění pobočného spolku, apod.). Ze zákona není zřejmé, zda vymezení rozsahu práv a povinností pobočného spolku ve stanovách je podstatnou náležitostí, bez které nelze pobočný spolek založit. Autor se zde přiklání k výkladu, že nikoli; postrádají-li stanovy hlavního spolku předeslané ustanovení, je třeba použít obecný § 20 odst. 1 druhou větu o. z., které odvozuje rozsah práv a povinností od povahy pobočného spolku. Tomu svědčí i důvodová zpráva, podle které stanovy mohou omezit způsobilost pobočného spolku právně jednat.⁴⁰

Rozsah právní osobnosti pobočného spolku se zapisuje do veřejného rejstříku (§ 29 odst. 2 písm. b/ rejstříkového zákona), což zajišťuje informovanost třetích osob o rozsahu jeho právní subjektivity. Přesto důvodová zpráva uvádí, že se jedná o interní

⁴⁰ ELIÁŠ, K., a kol. 2012, op. cit., s. 147.

opatření právnické osoby. Z toho by bylo možno dovodit, že jednání orgánů pobočného spolku tento spolek zavazují, i když je překročen rozsah jeho právní osobnosti.⁴¹ Nastíněný výklad vychází z § 162 o. z., který ovšem směřuje proti jiným situacím (chrání třetí osoby v případě, kdy statutární orgán jedná v rozporu s interním rozhodnutím právnické osoby, které však třetí osobě nemusí být známo). Naproti tomu v případě § 228 odst. 1 věty první o. z. se jedná o vymezení samotného rozsahu právní osobnosti pobočného spolku, tedy způsobilosti mít práva a povinnosti (§ 15 odst. 1 o. z.). Pokud pobočný spolek nemá k nějakému jednání způsobilost, pak ani jednání jeho statutárního orgánu nemůže mít pro spolek právní následky. V takovém rozsahu nemůže vůbec pobočný spolek projevit vůli; šlo by o jednání ve smyslu § 551 o. z. zdánlivé. Pokud tedy stanovy hlavního spolku a zápis ve spolkovém rejstříku uvádí, že pobočný spolek nemůže nabývat nemovitosti, tak nemovitost prostě nabýt nemůže.⁴²

Otázka nabývání práv a povinností hlavního spolku přitom těsně souvisí s § 229 odst. 4 druhé věty o. z., podle které hlavní spolek ručí za závazky pobočného spolku po jeho vzniku v rozsahu určeném stanovami (míněno zřejmě stanovami hlavního spolku). Otázkou je, zda stanovy mohou ručení hlavního spolku za dluhy pobočného spolku zcela vyloučit. Většinový právní názor je zřejmě takový, že ručení zcela vyloučit lze a, pokud stanovy ručení vůbec neupraví, pak žádné ručení nevznikne.⁴³ Tento názor je zřejmě udržitelný za situace, kdy se rozsah ručení zapisuje do spolkového rejstříku (§ 29 odst. 2 písm. b/ rejstříkového zákona), a třetí osoby tak mají možnost se s ním seznámit. Důvodová zpráva k tomu trefně připomíná, že zřízení pobočného spolku nesmí být na újmu věřitelů; věřitel by se mohl domáhat relativní neúčinnosti vložení části majetku hlavního spolku do majetku spolku pobočného podle § 589 a násl. o. z.

Postup založení pobočného spolku zákon nestanoví, tento postup by měl být upraven ve stanovách hlavního spolku, není-li pobočný spolek zřízen přímo stanovami (§ 219 o. z.). Ze zákona není zřejmé, zda v případě absence úpravy zřizování pobočného spolku lze pobočný spolek založit; autor má za to, že ano, pokud stanovy alespoň výslovně umožňují jeho zřízení. Chybí-li úprava takového postupu, plyne totiž ze

⁴¹ PODIVÍNOVÁ, M. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1119, s odkazem na judikaturu k § 6 odst. 2 písm. e) zákona o sdružování (zejm. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 382/2010, č. 139/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), který ovšem obdobu § 228 odst. 1 o. z. neznal. Shodně s autorem naopak DVOŘÁK, T. in: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 688.

⁴² Jedná se kvalitativně o stejnou situaci, jak kdyby chtěla právnická osoba uzavřít manželství.

⁴³ PODIVÍNOVÁ, M. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1144; DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 691.

zbytkové působnosti statutárního orgánu podle § 163 o. z., že pobočný spolek zřídí svým rozhodnutím statutární orgán spolku hlavního, který rovněž sepiše jeho stanovy.⁴⁴ V každém případě návrh na zápis pobočného spolku do obchodního rejstříku podává hlavní spolek (§ 229 odst. 2 o. z.). I v tomto případě platí, že neurčí-li stanovy jinak, zastoupí hlavní spolek při tomto právním jednání jeho statutární orgán, který jej může zastupovat ve všech věcech.

I pobočný spolek je spolkem; je proto na něj potřeba použít ustanovení občanského zákoníku o spolcích. Stanovy pobočného spolku navíc nesmí být v rozporu se stanovami spolku hlavního; případná rozporná ustanovení stanov pobočného spolku by byla neúčinná.⁴⁵ To plyne z odvozeného charakteru právní osobnosti pobočného spolku. Jinak zákon – s výjimkou otázky ručení za závazky spolku pobočného spolkem hlavním – vztahy mezi hlavním spolkem a pobočným spolkem, popř. mezi pobočnými spolky navzájem, neupravuje. Tuto úpravu by měly přinést stanovy hlavního spolku, které by měly zejména upravit, jak může hlavní spolek zasahovat do záležitostí spolku pobočného a jakým způsobem jej bude řídit. Přes odvozenou právní osobnost pobočného spolku je pobočný spolek právnickou osobou s vlastním majetkem a právní osobností a jeho orgány nesou z výkonu funkce odpovědnost podle § 159 odst. 1 a 3 o. z. Pokud by tedy způsobily pobočnému spolkem škodu splněním pokynů hlavního spolku, aniž by k jejich respektování měly právní důvod, dopustily by se porušení povinnosti spravovat spolek s péčí řádného hospodáře.

Jen za samotné odvozenosti právní osobnosti pobočného spolku proto nelze podle názoru autora dovozovat právo orgánů hlavního spolku nějak zasahovat do vnitřních poměrů spolku pobočného, s výjimkou práva pobočný spolek zrušit, které plyne z § 219 o. z. I toto právo může být stanovami hlavního spolku omezeno např. výčtem důvodů nebo stanovením určitého postupu, který musí zrušení předcházet. Chybí-li taková úprava, může hlavní spolek (resp. jeho příslušný orgán) zrušit pobočný spolek bez

⁴⁴ Názor PODIVÍNOVÉ, M. (in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1118), že by pobočný spolek měla zřizovat členská schůze spolku hlavního, nemá oporu v textu zákona (srov. vymezení působnosti nejvyššího orgánu spolku v § 247 odst. 1 o. z.) ani jeho systematické. Obecně platí totiž o všech právnických osobách, že působnost, kterou zákon ani stanovy nesvěří jiným orgánům, patří orgánu statutárnímu - § 163 o. z.

⁴⁵ V. Dobrozemský a J. Stejskal (Měníme stanovy spolku. *Účetnictví neziskového sektoru*. 2015, č. 7, s. 3.) uvádějí (bez jakékoli argumentace), že pobočný spolek vlastní stanovy nemá. Autor si dokáže představit, že pobočný spolek může fungovat bez vlastních stanov, pokud vše potřebné upraví stanovy hlavního spolku, není však důvod, proč by vlastní stanovy mít nemohl.

uvedení důvodu. Pobočný spolek totiž nemá obecně právo na existenci, jeho právní osobnost je odvozená, a tedy závislá na vůli spolku hlavního.

Podstatnou novinkou výrazně zvyšující právní jistotu je zavedení povinných zápisů pobočných spolků do spolkového rejstříku; bez zápisu nemůže pobočný spolek vzniknout. Dosavadní organizační jednotky občanských sdružení⁴⁶ se podle § 3045 odst. 2 o. z. považují za pobočné spolky. Podle druhé věty cit. ustanovení má statutární orgán hlavního spolku do tří let ode dne účinnosti občanského zákoníku podat u rejstříkového soudu návrh na zápis pobočných spolků. U pobočných spolků, které byly podle § 9 odst. 3 zákona o sdružování evidovány u ministerstva vnitra, je tato povinnost splněna předáním databáze rejstříkovému soudu (§ 125 odst. 3 věta za středníkem rejstříkového zákona). Evidence organizačních jednotek občanských sdružení však byla do zákona o sdružování zavedena až od 1. 7. 2010 zákonem č. 227/2009 Sb.,⁴⁷ a to jen pro jednotky nově založené.

Otázku rušení pobočných spolků zákon neupravuje. Pouze podle § 219 o. z. by stanovy měly upravit, který orgán hlavního spolku o zrušení pobočného spolku rozhoduje. Stejně jako u založení pobočného spolku má autor za to, že v případě absence této úpravy ve stanovách rozhoduje podle § 163 o. z. statutární orgán hlavního spolku. Vyloučit však nelze ani variantu, kdy by se pobočný spolek zrušil sám rozhodnutím svého vlastního orgánu.

Podstatné je však pravidlo, podle kterého se pobočný spolek vždy zrušuje zrušením spolku hlavního, což je důsledkem jeho odvozené právní osobnosti (§ 230 odst. 1 o. z.). Toto ustanovení je ovšem třeba vykládat restriktivně tím způsobem, že se uplatní jen v případě zrušení hlavního spolku bez právního nástupce, naopak pokud by hlavní spolek fúzoval s jiným spolkem nebo se rozděloval, není důvodu, proč by se měl pobočný spolek rušit. V případě rozdělení spolku by však měl projekt rozdělení obsahovat údaj o tom, který z nástupnických spolků se stane hlavním spolkem spolku pobočného. Do úvahy by ovšem přicházel i postup, kdy by se pobočný spolek stal při rozdělení spolku spolkem nástupnickým a tím se osamostatnil, nebo se sloučil s jiným spolkem; podrobný popis takového postupu a jeho důsledků však přesahuje předmět a rozsah této práce.

⁴⁶ zřizované podle § 6 odst. 2 písm. e) zákona o sdružování

⁴⁷ Čl. XII bod 2 zákona č. 227/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech, ve znění pozdějších předpisů.

Přestože to zákon výslovně nestanoví, vyžaduje se v případě zrušení pobočného spolku bez právního nástupce jeho likvidace.⁴⁸ Při likvidaci je třeba postupovat podle § 269 a násl. o. z. o likvidaci spolku. Mezerou v zákoně je absence ustanovení o naložení s likvidačním zůstatkem pobočného spolku. Z odvozené povahy pobočného spolku, za jehož dluhy hlavní spolek (byť v omezeném rozsahu) ručí, lze podle názoru autora dovodit, že (při absenci úpravy ve stanovách hlavního spolku) by likvidační zůstatek měl nabýt hlavní spolek.⁴⁹ Ustanovení § 272 o. z. se tak nemůže uplatnit.

Zánik pobočného spolku se řídí obecnou úpravou § 185 o. z.; pobočný spolek tedy zaniká výmazem ze spolkového rejstříku. Hlavní spolek nemůže zaniknout dříve než jeho spolek pobočný (§ 230 odst. 2 o. z.).

Odvozená právní osobnost pobočného spolku, tzn. jeho neschopnost existovat nezávisle na spolku hlavním, má za následek rovněž to, že pobočný spolek se nemůže vlastním rozhodnutím bez souhlasu hlavního spolku osamostatnit a stát se tak nezávislým.⁵⁰ Jedná se přitom o statusovou otázku, která by musela být upravena zákonem; jen zákon stanoví postup, jakým se právnické osoby zakládají a ruší (srov. § 20 odst. 1 a § 1 odst. 2 věty za středníkem o. z.). Ani stanovy hlavního spolku tak nemohou upravit „osamostatnění“ pobočného spolku formou zřízení spolku samostatného jinak, než postupem pro rozdělení hlavního spolku podle § 288 a násl. o. z.

1.5.3 Statutární orgán

Podle § 244 o. z. je fakticky povinnou náležitostí stanov, aby uvedly, zda má být statutární orgán kolektivní nebo individuální. Zavedou-li stanovy kolektivní statutární orgán, je musí uvést i počet jeho členů, případně způsob, jak se tento počet určí. Dispozitivní úprava v tomto směru totiž v zákoně chybí a bez tohoto určení by spolek nemohl fungovat.

Název (označení) statutárního orgánu zákon – na rozdíl např. od právní úpravy obchodních korporací – neurčuje, nýbrž jej ponechává na stanovách. Je tak na spolku samotném, zda bude mít jako statutární orgán předsedu, náčelníka, velitele, gubernátora,

⁴⁸ Pro poměry organizačních jednotek občanských sdružení srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2002, sp. zn. 22 Cdo 985/2001, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2012, sp. zn. 28 Cdo 893/2012.

⁴⁹ Shodně PODIVÍNOVÁ, M. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1145.

⁵⁰ Srov. v poměrech zákona o sdružování shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 06. 2002, sp. zn. 20 Cdo 2641/2000.

popř. výbor, představenstvo, radu, konsilium, grémium, apod. Název statutárního orgánu se zapisuje do spolkového rejstříku (§ 25 odst. 1 písm. g/ rejstříkového zákona).

Stanovy by měly rovněž určit, jakým způsobem bude statutární orgán ustanovován. Ze zákona neplyne, že by statutární orgán musel být volený, naopak z § 247 odst. 1 o. z. ve spojení s druhou větou § 244 o. z. plyne, že zákon připouští i jiný způsob ustanovování. Lze si tedy představit i takové stanovy, podle kterých je statutárním orgánem (např. sdružení monarchistů) určitá konkrétní osoba a v případě její smrti přejde funkce na její potomky; nebo podle kterých jsou náhradní členové statutárního orgánu kooptováni členy dosavadními; v úvahu přichází i jejich losování ze svéprávných členů, apod.

Chybí-li statutární úprava, platí, že statutární orgán volí a odvolává nejvyšší orgán, kterým je (opět za absence statutární úpravy) členská schůze (§ 244 druhá věta ve spojení s § 247 odst. 3 o. z.). Chybí-li podrobnější úprava voleb, platí obecná ustanovení o usnášeníschopnosti a potřebné většině podle § 252 odst. 1 o. z. Funkční období členů statutárního orgánu je dispozitivně podle § 246 odst. 1 o. z. pětileté. Jazykový výklad přitom vede k závěru, že i u kolektivního statutárního orgánu jde o funkční období každého člena zvlášť. Orgán se tedy nevolí jednou za pět let jako celek, ale volí (popř. jinak ustanovují) se jednotliví členové, jakmile jejich funkce skončí. Podle § 246 odst. 2 o. z. přitom při absenci statutární úpravy platí, že skončí-li členství některého člena orgánu, mohou ostatní členové kooptovat náhradníka do rozhodnutí orgánu, který členy volí. Podmínkou je, že počet členů orgánu ještě neklesl pod polovinu.

Zákon při výběru statutárního orgánu nebo jeho členů stanoví pouze několik obecných omezení. Předně musí být statutární orgán nebo jeho členové plně svéprávní (§ 152 odst. 2 o. z.). I zde je však možná výjimka – pokud by se spolková činnost týkala nezletilých nebo osob s omezenou svéprávností, mohou stanovy povolit i účast nezletilých nebo ve svéprávnosti omezených v kolektivním statutárním orgánu (§ 152 odst. 3 o. z.). Takový nezletilý nebo omezeně svéprávný člen se – pokud stanovy neurčí jinak – může účastnit rozhodování kolektivního orgánu podle § 156 až 158 o. z. (a zřejmě přitom může jednat samostatně, jinak by popisovaná úprava postrádala smysl). Je však otázka, v jakém rozsahu může spolek zastupovat – podle § 164 odst. 1 o. z. by měl právo jednat ve všech věcech. Podle názoru autora však ustanovení členem orgánu nemá obecně za následek „zesvéprávnění“ člena, neboť takový následek by musel stanovit přímo

zákon; nezletilý nebo omezeně svéprávný člen proto může spolek zastupovat jen v záležitostech, ve kterých by sám mohl jednat samostatně. Pokud by zastupoval v jiných záležitostech, použil by se zřejmě § 445 o. z.: spolek by se nedostatkem svéprávnosti nemohl dovolat vůči tomu, kdo o ní nevěděl ani nemohl vědět. Pokud bude datum narození člena statutárního orgánu zapsáno ve spolkovém rejstříku, bude naplnění této podmínky ovšem výjimečné. Prakticky je tak třeba zajistit, aby statutární orgán měl vždy dostatečný počet plně svéprávných členů.

Nezpůsobilost stát se členem statutárního orgánu se týká rovněž osob, jejichž úpadek byl osvědčen (§ 153 odst. 1 o. z.). Co přesně je „osvědčením úpadku“, ze zákona neplyne. Zřejmě jím bude rozhodnutí o úpadku podle insolvenčního zákona.⁵¹ Nezpůsobilost trvá ještě tři roky po skončení insolvenčního řízení a jedná se o nezpůsobilost relativní – její účinky pominou, pokud ten, kdo má být do funkce povolán, oznámí tuto skutečnost tomu, kdo jej do funkce povolává. Toto oznámení musí učinit bez zbytečného odkladu i člen, který již zastává svoji funkci (§ 153 odst. 2 o. z.). Chybí-li oznámení, může se každý, kdo má na tom právní zájem (tedy zřejmě i nečlen spolku, např. věřitel), domáhat odvolání „upadlého“ člena orgánu u soudu. To však neplatí, rozhodl-li ten, kdo člena orgánu do funkce ustanovil, že má přes svoji diskvalifikaci ve funkci setrvat.

Stanovy mohou – v rámci spolkové autonomie – pravidla pro kvalifikaci členů statutárního orgánu rozšířit. Mohou např. diskvalifikovat z výkonu funkce statutárního orgánu právnické osoby, mohou stanovit určitou dobu členství ve spolku jako podmínku ustavení, apod. Kromě toho princip osobního členství ve spolku (srov. kapitolu 1.3.2) velí ustanovovat členy orgánů ze členů spolku (popř. u svazu spolků ze členů členských svazů).

Nedostatek způsobilosti k výkonu funkce má za následek fikci neustanovení podle § 155 odst. 1 o. z. Fikce platí jen v případě nezpůsobilosti zákonné, nikoli statutární (arg. „*není podle zákona způsobilý*“). Spolek by si proto měl před ustanovením do funkce ověřit, že statutární orgán je způsobilý, tedy že je plně svéprávný a není v úpadku. Jinak mu hrozí situace, že mu bude statutární orgán (popř. jeden z jeho členů) chybět. Fikce neustanovení však nemá následky pro práva v dobré víře nabytá (§ 155 odst. 2 o. z.).

⁵¹ § 136 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“).

Působnost statutárního orgánu je v § 163 o. z. upravena jako zbytková – má na starosti vše, co zákon, stanovy nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jiným orgánům. Ve spolkovém právu přitom zákon žádné kogentní omezení pravomoci statutárního orgánu nestanoví (dokonce je podle § 247 odst. 2 o. z. možné, aby byl orgánem jediným) a nedává ani žádnému orgánu veřejné moci pravomoc do vnitřního upořádání spolku zasáhnout (s výjimkou zrušení spolku soudem a následného jmenování likvidátora).

Je rovněž na stanovách, aby upravily způsob svolání, zasedání a rozhodování kolektivních orgánů spolku, včetně orgánu statutárního. Podrobnosti mohou být případně – a v řadě spolků to bude pravidlem – ponechány jednacímu řádu příslušného orgánu, případně u malých a méně formalizovaných spolků zvyklostem. Úprava svolávání, zasedání a rozhodování by měla být pokud možno flexibilní – statutárnímu orgánu totiž náleží veškerá působnost, kterou stanovy nesvěří jiným orgánům; až na výjimky je to právě statutární orgán, kdo řídí běžnou činnost spolku. Je tedy zapotřebí, aby byl schopen rozhodovat operativně.

Chybí-li statutární úprava, použije se podle § 246 odst. 3 ustanovení § 156 a § 159 odst. 2 a dále přiměřeně ustanovení o členské schůzi. To znamená, že kolektivní statutární orgán rozhoduje ve sboru (tj. členové se musí fyzicky sejít), usnášeníschopný je za přítomnosti většiny členů a rozhodnutí přijímá prostou většinou přítomných. Člen orgánu musí svoji funkci vykonávat osobně, pro jednotlivý případ může k hlasování zmocnit jiného člena orgánu. Z ustanovení o členské schůzi je přiměřeně použitelná jen část. Ustanovení o svolávání budou použitelná jen těžko, protože lhůty ke svolání jsou pro orgán operativního řízení příliš dlouhé a ustanovení o pozvánkách zbytečně komplikovaná. Nepoužitelné je ustanovení § 151 o. z. o právu každého člena spolku účastnit se zasedání členské schůze, v řadě případů totiž musí být jednání statutárního orgánu vzhledem k povaze projednávané věci uzavřené. Rovněž ustanovení o volbě předsedajícího bude použitelné jen omezeně, kolektivní orgán bude zpravidla mít svého stálého předsedu. Použít však bude možno § 254 o zápisu z jednání; ovšem s výjimkou § 254 odst. 3 o. z. – u statutárního orgánu je běžné, že část zápisu z jednání není členům přístupná.

Výčtový odkaz v § 246 odst. 3 o. z. je poněkud matoucí. Zřejmě jej nelze vykládat tak, že by se na spolky nepoužily § 157 a 158 o. z., a že by tedy člen orgánu neměl právo

na zaznamenání jeho odporu proti přijatému rozhodnutí, na zprávu o obsahu rozhodnutí přijatém v jeho nepřítomnosti, nebo že by stanovy nemohly zvýšit kvórum, potřebné většiny nebo umožnit rozhodování orgánu mimo jednání. Všechny uvedené instituty mohou být pro spolky praktické a s ohledem na § 2 odst. 1 a 2 o. z. není důvod, proč je pro spolky vylučovat. Rozumný spolek ostatně upraví ve stanovách určitý způsob rozhodování kolektivního statutárního orgánu za fyzické nepřítomnosti členů – ať už formou korespondenčního hlasování (tzv. per rollam; dnes nejčastěji s využitím elektronické pošty), nebo formou telekonference, pro kterou lze dnes volit z několika různých komunikačních služeb internetu.

Podstatným oprávněním a zároveň povinností statutárního orgánu je zastupování spolku navenek. Způsob zastupování může být stanovami upraven různě; jde obvykle o kompromis mezi flexibilitou a ochranou zájmů spolku. Způsob jednání se, stejně jako složení statutárního orgánu, zapisuje do spolkového rejstříku (§ 25 odst. 1 písm. g/ rejstříkového zákona). Chybí-li statutární úprava, může každý člen statutárního orgánu zastupovat spolek samostatně (§ 164 odst. 2 druhá věta o. z.). Nedodržení stanoveného a ve spolkovém rejstříku zapsaného způsobu jednání má za následek, že se nejedná o jednání spolku (takové jednání spolek nezavazuje).⁵²

Úpravu způsobu jednání statutárního orgánu je třeba odlišit od rozsahu jeho pravomoci zastupovat – zde platí, že zastupuje-li spolek člen orgánu způsobem zapsaným do spolkového rejstříku, nelze namítat, že spolek, resp. jeho příslušný orgán, nepřijal potřebné usnesení, že toto usnesení bylo stíženo vadou nebo že je jednající porušil (§ 161 o. z.).⁵³ Takové porušení má za následek pouze povinnost člena orgánu nahradit spolku způsobenou škodu. Třetí strana je ovšem chráněna jen za předpokladu, že za spolek jedná osoba (popř. osoby) zapsaná ve spolkovém rejstříku jako člen statutárního orgánu a to způsobem ve spolkovém rejstříku zapsaném. I spolkový rejstřík je totiž nadán materiální publicitou ve smyslu § 121 odst. 1 o. z. (srov. rovněž § 8 rejstříkového zákona).

⁵² Srov. pro poměry dosavadního obchodního rejstříku rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2636/2009.

⁵³ Toto pravidlo platilo i pro občanská sdružení podle zákona o sdružování (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 382/2010, č. 139/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

I pro spolky platí povinnost členů volených orgánů⁵⁴ jednat s péčí řádného hospodáře (§ 159 odst. 1 o. z.), a to včetně osobního ručení člena orgánu věřitelům v rozsahu, v jakém člen orgánu nenahradil spolku způsobenou škodu (§ 159 odst. 3 o. z.). Tomuto závěru nebrání odkaz v § 246 odst. 2 o. z., neboť ten se týká pouze svolání, zasedání a rozhodování orgánů, zatímco zde se jedná o odpovědnost člena orgánu. Ve spolkovém právu se jedná o novinku; dosavadní úprava v zákoně o sdružování odpovědnost člena orgánu občanského sdružení neupravovala, a ta se proto řídila obecnou úpravou § 420 obč. zák. 1964. V praxi je ovšem při výkladu obsahu vyvratitelné domněnky nedbalostního zavinění podle § 159 odst. 1 druhé věty o. z. v případě spolků přihlídnout k jejich zájmové povaze a k tomu, že (s výjimkou velkých spolků a spolkových svazů) nejsou spolkoví funkcionáři profesionálové, nýbrž velmi často osoby bez právního nebo ekonomického vzdělání, které své funkce vykonávají ve svém volném čase a bez nároku na odměnu. Jen těžko lze proto od nich vyžadovat stejný rozsah znalostí jako u profesionálů; navíc v řadě spolků je do orgánů zvolen ten ze členů, který byl po dlouhém přemlouvání ochoten obětovat svůj volný čas ve prospěch ostatních. Spolková činnost je přitom obecně činností společensky prospěšnou a žádoucí, výklad odpovědnosti členů spolkových orgánů by tedy neměl směřovat k faktickému omezení jejich činnosti. To ovšem neplatí pro škody způsobené spolkovými funkcionáři úmyslně nebo z hrubé nedbalosti.

1.5.4 Nejvyšší orgán spolku – členská schůze

Jak už bylo shora vysvětleno, jsou všechny další orgány spolku, kromě orgánu statutárního, fakultativní. Vedle statutárního orgánu by sice měl spolek mít ještě podle § 243 o. z. nejvyšší orgán, § 247 odst. 2 o. z. však počítá s tím, že statutární orgán může být zároveň nejvyšším orgánem. Uvedené ustanovení zároveň přináší dispozitivní úpravu pro případ, kdy by stanovy neměly upraven způsob obnovy statutárního orgánu, popř. kdy by statutární způsob selhal. V takovém případě se spolek stává – pro potřeby volby nového statutárního orgánu – spolkem demokraticky organizovaným a pětina členů spolku může svolat shromáždění všech členů spolku, na které přejde působnost nejvyššího orgánu.⁵⁵

⁵⁴ „Člen voleného orgánu“ je legislativní zkratka zavedená v § 152 odst. 2 první větě o. z., toto označení tedy zahrnuje i členy orgánů jmenovaných a jinak ustanovovaných, v poměrech spolků se tedy týká všech orgánů kromě členské schůze. Zahrnuje rovněž osoby vykonávající funkci orgánu individuálního. Ze zákona není zřejmé, zda sem spadají i delegáti podle § 256 o. z.; k tomu srov. argumentaci v kap. 5.4.5.

⁵⁵ Srov. shodně důvodovou zprávu – ELIÁŠ, K., a kol. 2012, op. cit., s. 155.

Působnost nejvyššího orgánu spolku zahrnuje volbu a odvolávání členů statutárního orgánu (§ 244 druhá věta o. z.), určování hlavního zaměření spolkové činnosti, rozhodování o změně stanov, schvalování účetní závěrky, hodnocení činnosti ostatních orgánů spolku a rozhodování o zrušení spolku s likvidací nebo o jeho přeměně (§ 247 odst. 1 věta za středníkem o. z.). I tato působnost je upravena dispozitivně, stanovy spolku tedy mohou tuto působnost zúžit i rozšířit.⁵⁶ Členská schůze si však nemůže atrahovat působnost jiného orgánu spolku podle stanov nebo zákona, pokud jí takové oprávnění stanovy nedávají.⁵⁷ Rozhodnutí členské schůze přijaté v rozporu s tímto pravidlem je podle § 245 o. z. nicotné.

Jaký je nejvyšší orgán spolku a jak je složen, jak rozhoduje, atd. upravují rovněž stanovy. Chybí-li statutární úprava, je nejvyšším orgánem spolku členská schůze, na kterou se – opět zásadně dispozitivně – použijí ustanovení § 248 až 257. Zejména větší spolky mohou využít možnosti pořádat dílčí členské schůze podle § 255 o. z., nebo nahradit členskou schůzi shromážděním delegátů podle § 256 o. z. I na dílčí členské schůze nebo na shromáždění delegátů se použijí ustanovení § 248 až 254 o. z. o členské schůzi, nestanoví-li zákon jinak.

O právu člena spolku účastnit se členské schůze a hlasovat na ní bude pojednáno níže v kapitole o právech člena.

1.5.5 Další orgány spolku

Spolek může svými stanovami zřídit kromě statutárního a nejvyššího orgánu i orgány další. Stanovy mohou rovněž zmocnit jiný orgán spolku, typicky nejvyšší nebo statutární orgán, ke zřizování a rušení dalších orgánů podle potřeby a ke stanovení jejich pravomocí. Členové těchto orgánů mohou zastupovat spolek v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich zařazení nebo funkci (§ 166 odst. 1 o. z.). Rozhoduje přitom stav, jak se jeví veřejnosti. U spolků se tedy bude vycházet z obecných zkušeností a z označení příslušného orgánu nebo funkce. Stanovy nemohou vyloučit – ve vztahu ke třetím osobám – oprávnění statutárního orgánu zastupovat spolek ve všech záležitostech (§ 164 odst. 1 o. z.).

⁵⁶ Shodně BÍLKOVÁ, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1195.

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. I. ÚS 3486/10.

Zákon upravuje dva fakultativní orgány – kontrolní a rozhodčí komisi. V obou případech mohou být pojmenovány jinak. O tom, zda se na ně použije úprava § 262 a násl., resp. § 265 a násl. o. z., rozhoduje povaha činnosti těchto orgánů.

Zřídí-li stanovy kontrolní komisi, je jejím úkolem dohlížet na dodržování stanov spolku a právních předpisů ostatními orgány spolku (§ 263 o. z.). Za tím účelem má kontrolní komise právo nahlížet do dokladů spolku a vyžadovat od členů orgánů spolku nebo jeho zaměstnanců vysvětlení (§ 264 o. z.). Stanovy ovšem mohou její pravomoci rozšířit, avšak neměly by kontrolní komisi být svěřeny pravomoci exekutivního charakteru (zejména rozhodování o otázkách majetkových, finančních, apod.). Fakticky by se totiž jednalo o střet zájmů (kontrolní komise by těžko mohla kontrolovat záležitosti, ve kterých sama rozhodla), jemuž jinak brání § 262 odst. 2 o. z., který zakazuje souběh funkce člena kontrolní komise s funkcí člena statutárního orgánu nebo likvidátora. To ovšem nevylučuje, aby stanovy ve vymezených případech zavedly preventivní kontrolu v tom smyslu, že k určitým rozhodnutím nebo právním jednáním se vyžaduje souhlas kontrolní komise.

Střetu zájmů má bránit rovněž (kogentní) pravidlo, podle kterého nesmí stanovy určit, že členy kontrolní komise jmenuje nebo odvolává statutární orgán. K takovému ustanovení by se nepřihlíželo (§ 262 odst. 1 věta třetí o. z.). Takto jmenování členové kontrolní komise by se tak členy kontrolní komise nestali (srov. § 155 odst. 1 první věta o. z.), odvolání členů kontrolní komise statutárním orgánem by nemělo žádné právní účinky. Naopak by se uplatnilo dispozitivní pravidlo druhé věty § 262 odst. 1 o. z., podle kterého v případě absence statutární úpravy volí kontrolní komisi členská schůze. Kontrolní komise musí být nejméně tříčlenná. Platí pro ni rovněž obecná dispozitivní ustanovení § 245 a § 246 o. z.

Zejména ve velkých spolcích je vhodné zřídit rozhodčí komisi. Úkolem rozhodčí komise je rozhodovat ve sporných záležitostech spadajících do spolkové samosprávy. V kterých konkrétních sporech může kontrolní komise rozhodovat, by měly upravit stanovy. Může se jednat jak o spory mezi orgány spolku a jeho členy (např. o zaplacení členských příspěvků, o vyloučení ze spolku, o uložení sankcí za porušení stanov nebo jiných vnitřních předpisů spolku, u sportovních spolků např. porušení pravidel soutěží nebo soutěžních řádů), mezi orgány spolku (např. kompetenční), tak mezi členy spolku

navzájem, pokud se týkají spolkových záležitostí.⁵⁸ Rozšiřující výklad umožňuje i to, aby rozhodčí komise hlavního spolku řešila spory mezi hlavním spolkem a spolky pobočnými, popř. mezi pobočnými spolky navzájem. Chybí-li statutární úprava, je v pravomoci rozhodčí komise řešit spory mezi spolkem a členem o zaplacení členských příspěvků a přezkoumávat rozhodnutí o vyloučení člena (§ 265 věta za středníkem o. z.).

Způsob ustavení rozhodčí komise a povolávání jejích členů upravují stanovy. Chybí-li taková úprava, má rozhodčí komise tři členy a volí a odvolává je členská schůze na dobu 5 let (§ 266 odst. 1, § 246 odst. 1 o. z.). Členové rozhodčí komise musí být bezúhonní, zletilí a plně svéprávní; jejich funkce je neslučitelná s funkcí statutárního orgánu a člena kontrolní komise. Z uvedeného plyne, že kontrolní a rozhodčí komise musí být vždy dva rozdílné orgány, jejichž funkce nemohou stanovy sloučit. Ostatně v řadě případů to bude právě kontrolní komise, která před rozhodčí komisí povede proti některému členu spolku řízení.

Řízení před rozhodčí komisí upravuje zákon o rozhodčím řízení.⁵⁹ Stanovy, popř. rozhodčí řád rozhodčí komise, odkazují-li na něj stanovy, mohou upravit postup rozhodčí komise v řízení odchýlně od zákona (§ 40f odst. 2 zákona o rozhodčím řízení). Nálezy rozhodčí komise jsou soudně vykonatelné.

1.6 Hospodaření spolku a spolková činnost

Spolkovou činností rozumí občanský zákoník uspokojování a ochranu těch společných zájmů členů, k jejichž naplňování je spolek založen (§ 217 odst. 1 o. z.). Co je předmětem spolkové činnosti, by měly upravit stanovy, popř. by měl být tento předmět zřejmý z účelu spolku (srov. kapitulu 2.4.1). Spolkovou činnost v rámci stanov řídí orgány spolku, a to případně i formou vydávání vnitřních předpisů, pokud je k tomu stanovy zmocní. Pokud je tedy spolkovou činností pořádání různých soutěží, budou se tyto soutěže řídit pravidly a soutěžními řády vydávanými příslušným orgánem spolku. Těmto pravidlům se ostatně musí podříditi všichni účastníci soutěží, i když nejsou členy spolku.

Hospodaření spolku řídí příslušné orgány spolku (zejména statutární orgán). Mají je vést tak, aby se prostředky spolku účelně využívaly k naplňování účelu spolku, tj. k

⁵⁸ Obdobně DAVID, L. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1244.

⁵⁹ zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění zákona č. 303/2013 Sb. (dále jen „zákon o rozhodčím řízení“).

provozování spolkové činnosti. Na rozdíl od obchodních korporací tedy není účelem činnosti spolkových orgánů dosáhnout co nejvyššího zisku, nýbrž právě uvedené hospodárné využívání prostředků spolku. Orgány spolku přitom samozřejmě musí dbát, aby existence spolku nebyla ohrožena jeho předlužením, tj. aby – alespoň v dlouhodobém horizontu – příjmy spolku odpovídaly jeho výdajům. Takto je třeba chápat i pravidlo péče řádného hospodáře ve smyslu § 159 odst. 1 o. z.

Mezi příjmy spolku patří zejména výnosy z majetku spolku, členské příspěvky podle § 235 o. z., jakož i výnosy z vedlejší hospodářské činnosti spolku podle § 217 odst. 2 a 3 o. z. Zejména u dobročinných spolků budou značnou část příjmů tvořit dotace od ze státních, krajských nebo obecních rozpočtů, včetně příspěvků z fondů Evropské unie, a rovněž dary soukromých sponzorů, nadací nebo nadačních fondů, apod.

Největší podíl na spolkových výdajích by u řádně vedeného spolku měly tvořit výdaje na spolkovou činnost, dále pak provozní výdaje spolku (mzdy zaměstnanců, náklady na provoz spolkové kanceláře, apod.), jakož i výdaje na správu spolkového majetku a výdaje spojené s vedlejší hospodářskou činností spolku.

1.7 Zrušení a zánik spolku

Na zrušení spolku se (kromě jediné zvláštní úpravy § 268 o. z.) použije obecná úprava zrušení právnické osoby podle § 168 a násl. o. z. Rozlišit proto lze zrušení spolku dobrovolné a nucené, popř. s likvidací a bez likvidace.

Nuceně může spolek zrušit soud, a to (podle § 172 odst. 1 písm. a/ o. z.), jestliže spolek vyvíjí nezákonnou činnost v takové míře, že to závažným způsobem narušuje veřejný pořádek. Závažné narušení veřejného pořádku se však podle § 268 odst. 1 o. z. u spolků nevyžaduje, pokud spolek porušuje zákazy uvedené v § 145 o. z., tj. když spolek popírá nebo osobní, politická nebo jiná práva osob pro jejich národnost, rasu, pohlaví, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženství nebo společenské postavení, rozněcuje nenávist a nesnášenlivost, podporuje násilí, ozbrojuje se (s výjimkou spolků mysliveckých, sportovních, popř. kulturně-historických), nebo se pokouší řídit orgány veřejné moci. Totéž platí, pokud by spolek provozoval jako svou hlavní činnost podnikání, používal zisk pro jiné účely než financování spolkové činnosti, nutil třetí osoby ke členství ve spolku nebo bránil členům ze spolku vystoupit. Důvodem zrušení spolku je rovněž skutečnost, že spolek nesplňuje požadavky zákona na jeho vznik (tzn.

např. má méně než tři členy, nebo změnil stanovy tak, že již nesplňují požadavky § 218 o. z.) nebo nemá po dva roky usnášeníschopný statutární orgán (§ 172 odst. 1 písm. b/ a c/ o. z.).

Řízení o zrušení spolku může soud zahájit i bez návrhu, popř. na návrh toho, kdo na tom osvědčí právní zájem. Před rozhodnutím o zrušení musí soud protiprávní jednání spolku vytknout a poskytnout mu přiměřenou lhůtu k nápravě (§ 172 odst. 2 o. z.).

Zrušení spolku je rovněž sankcí za nespolupráci spolku s rejstříkovým soudem, a to buď za nesplnění povinnosti předložit listiny podle § 150 rejstříkového zákona, nebo za nedoplnění skutečností požadovaných rejstříkovým zákonem od spolků, zřízených podle zákona o sdružování, v tříleté lhůtě podle § 122 odst. 2 rejstříkového zákona.

O dobrovolném zrušení spolku rozhoduje příslušný orgán, typicky nejvyšší orgán spolku (§ 247 odst. 1 in fine o. z.). Vedle toho se spolek zrušuje rovněž uplynutím doby, byl-li založen na dobu určitou, popř. dosažením účelu, za kterým byl založen (§ 168 odst. 1 o. z.). Posledně uvedený případ je u spolků třeba vykládat spíše restriktivně – aby se mohl uplatnit, měly by stanovy uvádět určitý konkrétní účel (např. podpora zřízení určité instituce, zabránění výstavby určitého objektu, apod.) a musí z nich být zřejmé, že dosažením uvedeného cíle ztratí další fungování spolku své opodstatnění.

V případě zrušení spolku rozhodnutím soudu, uplynutím doby nebo dosažením účelu se vždy jedná o zrušení s likvidací. V případě zrušení rozhodnutím příslušného orgánu spolku se může jednat jak o zrušení s likvidací, tak o zrušení spolku s právním nástupcem. Zrušením spolku s právním nástupcem rozumí občanský zákoník přeměnu spolku, tedy jeho fúzi nebo rozdělení. Změnu právní formy spolku na jiný typ právnické osoby občanský zákoník nepřipouští (§ 174 odst. 1 a 2 o. z.), to samé platí o fúzi nebo rozdělení za účasti osob o jiné právní formě (§ 181 o. z.). V případě přeměny spolku přecházejí všechna jeho práva a povinnosti na nástupnický spolek. Fúzi a rozdělení spolku upravuje občanský zákoník poměrně podrobně v § 274 a násl. – jedná se tak o podstatný posun oproti zákonu o sdružování, který znal pouze sloučení občanských sdružení (§ 12 odst. 1 písm. a/), aniž by je však podrobněji upravil.

Ruší-li se spolek bez právního nástupce, musí proběhnout jeho likvidace (§ 169 odst. 1 o. z.). To neplatí jediné tehdy, pokud by byl úpadek spolku osvědčen a řešen konkursem, ledaže by se po skončení konkursu objevil ještě nějaký majetek. Vstup do

likvidace se zapisuje do spolkového rejstříku; po dobu likvidace spolek užívá svůj název s dodatkem „v likvidaci“ (§ 187 odst. 2 o. z.).

Účel likvidace (zpeněžit majetek právnické osoby, vyplatit věřitele a naložit s likvidačním zůstatkem; § 187 odst. 1 o. z.) modifikuje § 271 o. z. pro spolky tak, že ukládá likvidátorovi zpeněžit likvidační podstatu jen v tom rozsahu, v jakém je to nezbytné pro splnění dluhů spolku. Fakticky to znamená, že likvidační zůstatek spolku může být tvořen nejen penězi, ale rovněž jinými věcmi.

Stanovy spolku mohou určit, který orgán spolku má jmenovat likvidátora. Není-li tomu tak, jmenuje likvidátora v rámci své působnosti podle § 163 o. z. statutární orgán spolku. Není-li takto likvidátor povolán (např. proto, že příslušný orgán spolku není ustaven nebo schopen přijmout rozhodnutí), jmenuje likvidátora podle § 191 odst. 1 o. z. soud i bez návrhu. Likvidátor má – v rozsahu potřebném pro potřeby likvidace – působnost statutárního orgánu spolku (§ 192 věta první ve spojení s § 196 odst. 1 o. z.). Podrobnosti o postupu likvidace upravuje § 187 a násl. o. z.; jeho podrobný popis se vymyká rozsahu této práce.

Stanovy by měly upravit, jakým způsobem má být naloženo s likvidačním zůstatkem. U veřejně prospěšných spolků musí být likvidační zůstatek použit na veřejně prospěšné účely (§ 272 odst. 1 o. z.). Následující ustanovení řeší, jak naložit s likvidačním zůstatkem, nelze-li s ním naložit podle stanov. Toto ustanovení se tedy použije jak tehdy, chybí-li vůbec statutární úprava osudu likvidačního zůstatku, tak i v případě, že statutární úpravu nelze použít (např. osoba, na kterou měl být likvidační zůstatek převeden, zemřela nebo zanikla bez právního nástupce). V takovém případě má likvidační zůstatek likvidátor nabídnout spolku s obdobným účelem, popřípadě obci, kde spolek sídlí. Nepřijme-li obec nabídku do dvou měsíců, připadá likvidační zůstatek kraji, v němž spolek sídlí.

Po skončení likvidace podá likvidátor do 30 dnů návrh na výmaz spolku ze spolkového rejstříku (§ 207 o. z.). Výmazem ze spolkového rejstříku spolek zanikne. V případě přeměny spolku zanikne spolek (pokud je zanikajícím spolkem) zápisem přeměny do spolkového rejstříku (§ 177 odst. 1 věta první o. z.).

2 Obecné otázky členství

2.1 Právní povaha členství

Členství ve spolku lze vymezit jako právní vztah mezi spolkem a členem, jehož obsahem jsou všechna práva a povinnosti člena.⁶⁰

Jak již bylo předesláno shora v kapitole 2.3.2, je členství ve spolku povahy čistě osobní. Z osobní povahy členství plyne, popř. je s ní spojena, řada aspektů:

- 1) Vstup do spolku a vystoupení ze spolku je svobodným a osobním rozhodnutím člena. Členství ve spolku nemůže být členovi žádným způsobem vnuceno (§ 215 odst. 1 o. z.) a nemůže členovi vzniknout bez jeho souhlasu. Na uvedeném nic nemění ani skutečnost, že existují spolky (zejména v oblasti sportu), které mají faktickou rozhodovací pravomoc např. v otázkách reprezentace České republiky na zahraničních sportovních nebo jiných soutěžích (např. složení reprezentace na Olympijské hry schvaluje Český olympijský výbor). Podobně existují rovněž spolky, kterým zákon svěřuje významná oprávnění v určité oblasti (např. svazy autorů nebo výkonných umělců a jejich rozsáhlé pravomoci v právu autorském, myslivecká sdružení, nebo odborové organizace a organizace zaměstnavatelů). Např. německá judikatura a doktrína zná kategorii spolků s významným hospodářským nebo sociálním mocenským postavením, u kterých je spolková autonomie v oblasti přijímání a vylučování členů, jakož i jejich práv a povinností ve spolku, podstatně omezena.⁶¹ Členství v těchto spolcích je totiž fakticky podmínkou úspěšného výkonu určitého povolání nebo činnosti; uvedené spolky proto plní úkoly významně větší než pouhé sdružování se za společnými zájmy.
- 2) Vstup do spolku není spojen s povinností vložit do spolku určitý majetek a zánik členství není spojen s právem na majetkové vypořádání (viz též shora kap. 2.3.2). Z uvedeného rovněž plyne, že *„členství ve spolku není nijak majetkově vyjádřeno, například formou členského (nebo obchodního) podílu, jak jej známe z případu družstev a obchodních společností, a tudíž není ani*

⁶⁰ ELLENBERGER, J. in: BASSENGE, P., BRUDERMÜLLER, G., ELLENBERGER, J. a kol. *Palandt. Bürgerliches Gesetzbuch*. 72. vyd. München: C.H. Beck, 2013., s. 44.

⁶¹ PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 32, marg. č. 11.

*způsobilé ocenění penězi jako všeobecným ekvivalentem“.*⁶² Členství proto nejde převést na jiné osoby, zastavit, ani s ním jinak právně nakládat; rovněž je nelze postihnout exekucí⁶³ a nemá na ně vliv ani úpadek člena. Jediná povinnost finanční povahy, kterou je člen vůči spolku zavázán, je povinnost platit členské příspěvky, vedle toho mohou stanovy nebo vnitřní předpisy spolku uložit členu povinnost pomáhat bezplatně spolkovému ruchu (např. plnit roli pořadatele na akcích spolkem pořádaných). I pokud by člen nad rámec uvedených statutárních povinností poskytoval spolku určité majetkové příspěvky, jednalo by se ve skutečnosti o dary ve smyslu § 2055 a násl. o. z. Zároveň člen spolku nemá vůči spolku žádná práva majetkové povahy, s výjimkou práva na účast na spolkové činnosti v rozsahu určeném stanovami a vnitřními předpisy spolku. Člen spolku nemá právo na podíl na zisku spolku (srov. § 217 odst. 3 o. z.), nemá při zániku členství právo na majetkové vypořádání ani (obecně) právo na podíl na likvidačním zůstatku v případě likvidace spolku.

- 3) Členství ve spolku není dědičné a zaniká nejpozději smrtí člena (§ 232 odst. 1 o. z.) Uvedené ustanovení je formulováno jako dispozitivní; tuto dispozitivitu je podle názoru autora třeba vykládat s ohledem na účel spolku. U spolků sportovních, kulturních, apod., jejichž účelem je výkon osobních zájmů jejich členů, je dědění členství vyloučeno povahou těchto zájmů. Naopak u spolků založených např. za účelem podpory podnikatelských zájmů (lobbying) dává smysl přechod členství na dědice, který zdědí závod, jehož vlastník byl členem spolku. Podobně je praktický přechod členství na nástupnickou právnickou osobu, ať už u shora uvedených lobbystických nebo profesních spolků, tak u spolkových svazů. Každopádně je však třeba přechod členství na právního nástupce upravit ve stanovách spolku.

Zároveň je členství ve spolku – stejně jako v ostatních korporacích – smluvní povahy. Stanovy spolku mají totiž povahu smlouvy (srov. § 125 odst. 1 o. z.), kterou mezi sebou uzavírají zakladatelé spolku. Později přistupující členové ke stanovám přistupují (projevují vůli být vázáni stanovami spolku - § 233 odst. 2 o. z.). Většina aspektů členství

⁶² TELEC, 1998, op. cit., s. 55

⁶³ Pokud by ovšem členovi vzniklo proti spolku právo na konkrétní plnění (např. na náhradu cestovného), jednalo by se o běžnou převoditelnou a postížitelnou pohledávku.

je ovšem ve spolkovém právu regulována zvláštní úpravou (např. ke změně stanov postačuje rozhodnutí nejvyššího orgánu spolku podle § 247 odst. 1 o. z., rovněž ukončení členství je zvlášť upraveno a obecná ustanovení o zániku závazků se neuplatní, apod.). Nicméně v určitých aspektech se úprava závazků použije (např. při prodlení s placením členských příspěvků může spolek požadovat úrok z prodlení; pokud člen způsobí spolku škodu neplněním svých povinností, postupuje se podle ustanovení o náhradě škody z porušení smlouvy, apod.).

Členství ve spolku obecně není v rozporu se členstvím téže osoby v jiném spolku.⁶⁴ Ničemu nevádí, pokud je určitá osoba najednou členem spolku mysliveckého, fotbalového klubu a okrašlovacího spolku; taková občanská aktivita je naopak hodna společenské podpory. Podle názoru autora ani stanovy spolku nemohou paušálně členům zakázat vstup do jiného spolku; v takovém případě by byly v rozporu s právem svobodně se sdružovat podle čl. 20 Listiny. Stanovy spolku však mohou vyloučit současné členství téže osoby ve více členských spolcích spolkového svazu, jehož je spolek členem. Stanovy spolkového svazu mohou uložit svým členským spolkům, aby takové ustanovení přijaly do svých stanov. Taková úprava je potřebná zejména ve spolkových svazech, které organizují různé soutěže, na kterých členové sdružených spolků reprezentují svůj spolek (není možné, aby týž fotbalista hrál za Spartu a zároveň za Slavii). Stejně může spolek považovat za vyloučené, aby byla jedna osoba současně členem dvou spolků, které jsou navzájem v konkurenčním postavení, nebo jejichž zájmy nebo cíle si navzájem odporují (shora uvedený příklad Sparty a Slavie by platil i v případě, pokud by neexistoval žádný fotbalový svaz; stejně tak není možné, aby člen spolku, který bojuje proti jaderné energetice, byl zároveň členem spolku, který ji podporuje). V obou případech představuje souběžné členství porušení povinnosti loajality (viz níže), jež může spolek sankcionovat i vyloučením člena, který vstoupil do konkurenčního spolku.

2.2 Zásady členství

2.2.1 Povinnost loajality

Podle § 211 odst. 1 o. z., který platí pro všechny korporace, je člen spolku povinen chovat se vůči spolku čestně a zachovávat jeho vnitřní řád. Jde o základní zásadu

⁶⁴ RONOVSÁ, K. *Soukromoprávní aspekty nadačního a spolkového práva v Česku, ve Švýcarsku a v Nizozemí*. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická, svazek 275. Brno: Masarykova univerzita 2004, s. 202.

korporačního práva, která představuje základ fungování jakékoli korporace. Uvedená povinnost má rovněž několik aspektů:

- 1) Povinnost dodržovat stanovy a vnitřní předpisy spolku. Ustanovení § 233 odst. 2 o. z. spojuje ucházení se o členství ve spolku (podání členské přihlášky) se závazkem dodržovat stanovy počínaje vznikem členství. S tím se pojí rovněž povinnost dodržovat vnitřní předpisy spolku, pokud byly vydány v souladu se stanovami spolku orgánem spolku, který je k jejich vydání příslušný, a jejich obsah není v rozporu s dobrými mravy (srov. § 245 obč. zák.).
- 2) Povinnost podrobit se rozhodnutím orgánu spolku vydaným v rámci jeho pravomocí, nejsou-li nemravná. Srov. podrobněji níže v kap. 4.2.
- 3) Povinnost podporovat spolek a nepůsobit mu újmu. Jedná se zároveň o zvláštní případ povinnosti jednat v právním styku poctivě (§ 6 odst. 1 o. z.). Přijetím členství ve spolku se člen stává součástí společenství založeného za společným zájmem (§ 214 odst. 1 o. z.), daným účelem spolku uvedeným ve stanovách, a vzniká mu tak povinnost tento společný zájem hájit a podporovat. Člen spolku proto nesmí jednat v rozporu se zájmy spolku ani porušovat jeho dobrou pověst.⁶⁵ Pokud by takovým jednáním způsobil spolku újmu, vznikla by mu povinnost k její náhradě. Srov. výklad níže v kap. 4.6.2.
- 4) Povinnost chovat se čestně vůči spolku i ostatním členům spolku a nezneužívat svého postavení k újmě spolku ani jeho ostatních členů. Členství ve spolku nepředstavuje pouze svazek spolku a člena, nýbrž vytváří i právní vztah mezi členy spolku navzájem v tom smyslu, že – alespoň v rozsahu vymezeném účelem spolku a spolkovou činností – jsou členové spolku povinni vzájemnou kolegiální podporou. Spolek, mezi jehož členy panují neshody a jehož členové si dělají navzájem naschvály, nemůže úspěšně fungovat. To samozřejmě nevylučuje vzájemné soupeření, ať už v rámci soutěží pořádaných spolkem, nebo o funkce ve spolkových orgánech. Toto soupeření by však mělo mít za cíl naplňování účelu spolku jako takového,

⁶⁵ Srov. zčásti odlišně LASÁK, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1075. Lasák zde ovšem pomíjí, že obsah korporální loajality (ač v § 212 odst. 1 o. z. upravené jednotně) se liší podle právní formy korporace, o které se jedná. Jiná míra loajality se očekává u člena spolku a jiná u akcionáře akciové společnosti, kde členství má výhradně formu majetkové investice.

mělo by být vedeno férově a nemělo by mít protispolkovou povahu. Člen spolku zejména nesmí zneužívat svého členství ani svých funkcí ve spolkových orgánech ke svému prospěchu na úkor ostatních členů spolku nebo ku prospěchu spolků konkurenčních.

Povinnost loajality vzniká vznikem členství a zaniká jeho zánikem. Nechce-li být člen spolku nadále vůči spolku loajální, měl by ze spolku vystoupit. Závažné porušení povinnosti loajality může být důvodem pro vyloučení člena spolku podle § 239 odst. 1 o. z.

2.2.2 Zásada rovného zacházení

Podle § 212 odst. 1 druhé věty o. z. nesmí korporace (a tedy ani spolek) svého člena bezdůvodně zvýhodňovat ani znevýhodňovat a musí šetřit jeho členská práva i oprávněné zájmy. Systematicky je toto ustanovení zařazeno do stejného odstavce jako povinnost loajality, a tvoří tak její protipól. Má-li být člen vůči spolku loajální a chovat se vůči němu čestně, musí se také spolek chovat čestně a poctivě vůči svým členům. Všichni členové tak musí mít zásadně rovný přístup k výhodám plynoucím z členství, zejména ke spolkové činnosti. Rovněž by měli mít rovné právo účastnit se na správě spolkových záležitostí, ať už hlasováním na členské schůzi, nebo ucházením se o funkce v orgánech spolku.

Stejně tak rovné by měly být povinnosti členů, popř. systém jejich ukládání. I v tomto případě má ovšem spolek, resp. spolkové orgány, široký rozsah volnosti – např. v případě členských příspěvků může být rovný jak systém, kdy každý člen platí stejně (podle hlav), tak systém odstupňování členských příspěvků podle majetku nebo příjmů členů (např. u dobročinného spolku), nebo podle druhu nebo rozsahu spolkové činnosti, které se členové věnují (kdo trénuje dvakrát týdně, platí méně než ten, který trénuje čtyřikrát za týden).

Rovněž spolkové orgány by při svém rozhodování měly zacházet se všemi členy stejně; v obdobných případech by měly vydávat obdobná rozhodnutí. Právo na rovné zacházení je jedním z práv člena, které je rovněž soudně vynutitelné: Rozpor rozhodnutí spolkového orgánu se zákonem nebo stanovami může být založen i tím, že ve věci člena bylo bez rozumného důvodu rozhodnuto jinak (přísněji), než bývá běžně rozhodováno v obdobných věcech ostatních členů spolku. Člen spolku se proto může domáhat určení

neplatnosti rozhodnutí spolkového orgánu podle § 258 o. z., popř. přiměřeného zadostiučinění podle § 261 odst. 1 o. z.; v případě rozhodnutí o vyloučení by se uplatnila úprava § 241 a 242 o. z. V úvahu může přicházet i nárok člena na náhradu škody způsobené porušením povinnosti rovného zacházení.

Rozdílné zacházení s jednotlivými členy musí mít vždy racionální základ a důvod by měl být postiženým členům zřejmý. Pravidelným důvodem může být zavedení různých druhů členství ve smyslu § 220 o. z. V takovém případě by mělo být rovně zacházeno se členy stejného druhu. Zároveň platí, že změna postavení členů určitého druhu k horšímu (tedy omezení jejich práv nebo rozšíření, resp. zpřísnění jejich povinností), je možná jen za podmínek stanovami určených, jinak jen se souhlasem většiny dotčených členů (§ 220 odst. 2 o. z. – srov. níže kap. 3.3).

2.3 Druhy členství

Obecná zákonná úprava vychází z toho, že členství ve spolku je jednotné, tedy že všichni členové mají stejná práva a stejné povinnosti. Má-li tomu být ve spolku jinak, musí odchylku upravit stanovy (§ 220 odst. 1 o. z.). V takovém případě musí být práva a povinnosti spojené s jednotlivými druhy členství upraveny ve stanovách. Ze stanov tedy musí být zřejmé, v čem se členství jednoho druhu odlišuje od členství jiných druhů, jinak nemohou členství různého druhu vznikat.

Jaké druhy členství stanovy upraví, zákon nijak neomezuje. Různé druhy členství tak mohou být spojeny s různými právy a povinnostmi, různou výší členských příspěvků, různou měrou účasti na rozhodování ve spolkových věcech, apod. Řada spolků má např. institut čestného člena, v dobročinných spolcích se mohou členové dělit na aktivní a přispěvatele, smíšené spolky mohou rozlišovat samostatné členství fyzických osob a kolektivní členství osob právnických (jiných spolků). Možná je i hierarchická struktura členství, kdy členové po splnění určitých podmínek určených stanovami přestupují do vyšší kategorie.⁶⁶

Omezení představují pouze obecné korektivy poctivosti a dobrých mravů, a rovněž zásada rovného zacházení se členy spolku. Obecně by tak míra a rozsah členských povinností měly odpovídat míře a rozsahu členských práv, vyšší míra přispívání spolku – ať už finanční nebo ve formě činnosti – by měla být kompenzována lepším přístupem

⁶⁶ Obdobně srov. TELEČ, 1998, op. cit., s. 154.

k výhodám, které členství ve spolku přináší, nebo k rozhodování ve spolkových záležitostech. Ani rozpor s touto zásadou však nemusí být protiprávní, je-li zde rozumný důvod a většina dotčených členů s tím souhlasí – v řadě spolků mohou mít např. výsadní postavení zakladatelé nebo jiné zasloužilé osoby. Stejně tak v případě tělovýchovné jednoty je sice obecně nerovné, pokud by členové oddílu volejbalu platili vyšší členské příspěvky než členové oddílu vodního slalomu a fakticky tak dopláceli na nákladnější sport; pokud však s takovou úpravou budou volejbalisté souhlasit, nebude se jednat o protiprávní stav.

Upravují-li stanovy různé druhy členství, měly by zároveň upravit, jak člen získá členství určitého druhu, a zda a jak lze případně mezi různými druhy členství přestoupit.

Na ochranu členů občanský zákoník stanoví v § 220 odst. 2, že omezit práva nebo rozšířit povinnosti spojené s určitým druhem členství lze jen za podmínek určených ve stanovách. Chybí-li taková úprava, musí se změnou souhlasit většina dotčených členů (a zároveň musí být dosaženo většiny požadované stanovami pro změnu stanov obecně). Uvedené ustanovení je formulováno poněkud neobratně, protože ve skutečnosti je třeba rozlišit tři možné situace:

- a) stanovy dosud neupravovaly různé druhy členství a nově mají být druhy členství zavedeny. V tom případě musí dojít ke změně stanov, k čemuž musí příslušný orgán spolku přijmout rozhodnutí, a zároveň musí s takovou změnou souhlasit většina členů, kterým by se tím zhoršilo jejich postavení. To platí dokonce i v případě, že spolek není vnitřně organizován demokraticky a o změně stanov by jinak dotčení členové vůbec nerozhodovali;
- b) stanovy upravují různé druhy členství, ale neupravují podmínky změny práv a povinností, které s jednotlivými druhy členství souvisí. V tom případě se postupuje stejně, jako sub a/.
- c) stanovy upravují různé druhy členství i podmínky změny práv a povinností, které s jednotlivými druhy členství souvisí. Potom se postupuje podle statutární úpravy, zákonná úprava se neuplatní.

Uvedené ustanovení je nutno vyložit tak, že podmínky, za nichž může být postavení členů určitého druhu zhoršeno, musí být ze stanov zřejmé v době vstupu členů

do spolku. Mají-li být takové podmínky zavedeny změnou stanov, nebo má-li dojít k jejich zjednodušení, musí i v takovém případě souhlasit většina členů všech druhů členství. Obcházením zákona by totiž muselo být shledáno rozhodnutí, kterým by spolek nejprve změnil stanovy tak, že by omezil nebo vyloučil právo určité skupiny členů rozhodovat o změně práv a povinností spojených s určitým druhem členství, a návazně bez ohledu na názor dotčených členů změnil stanovy tak, že by došlo ke zhoršení jejich postavení. Proti takovému rozhodnutí by se dotčení členové mohli bránit žalobou podle § 258 o. z.

Dovětek o spravedlivém důvodu je výjimkou z předchozího pravidla; navíc umožňuje odebrat někomu právo nebo mu uložit povinnost bez jeho souhlasu. Mělo by se tedy jednat o důvod vpravdě pádný a závažný, daný typicky podstatnou změnou okolností, zejména změnou prostředí, ve kterém se spolek pohybuje. Důvod by měl být postiženým členům v době rozhodování znám. Chyběl-li by spravedlivý důvod, nebo souhlas většiny postižených členů, jednalo by se o usnesení, které by měnilo stanovy v rozporu s kogentním ustanovením zákona a které by bylo nicotné podle § 245 o. z. Ustanovení § 220 odst. 2 o. z. totiž chrání postavení členů spolku, pročez je potřeba je považovat za kogentní.

2.4 Členství v pobočném spolku

Pobočné spolky jsou organizačními jednotkami hlavního spolku, které mají vlastní právní osobnost, odvozenou od právní osobnosti spolku hlavního. Pobočný spolek proto nemůže existovat bez spolku hlavního, nemůže vzniknout dříve než hlavní spolek a stejně tak nemůže hlavní spolek „přežít“ (srov. v podrobnostech kap. 2.5.2.).

Z povahy pobočného spolku jako odvozené právnické osoby plyne rovněž pravidlo § 234 o. z., podle něž vznikem členství v pobočném spolku vzniká i členství ve spolku hlavním, a naopak zánikem členství v pobočném spolku zaniká i členství v hlavním spolku. Jedná se přitom o vyvratitelnou právní domněnku (srov. „má se za to“); autor se přitom domnívá, že touto formulací chtěl zákonodárce vyjádřit dispozitivitu uvedeného ustanovení. Bez zvláštní úpravy ve stanovách hlavního spolku totiž těžko nemůže nastat situace, kdy by se domněnka neuplatnila.

Rovněž otázka členství v pobočných spolcích může být ve stanovách upravena různými způsoby – ze strukturálního hlediska je přípustná jak úprava, kdy každý člen

spolku hlavního musí být zároveň členem některého ze spolků pobočných, tak i úprava, kdy vedle členů spolků pobočných mohou existovat i členové hlavního spolku, kteří do žádného z jeho pobočných spolků nepatří, a rovněž i úprava, podle které členové spolků pobočných nejsou členy hlavního spolku, a ten má tak jen „přímé“ (své vlastní) členy. Přípustné však zřejmě není, aby hlavní spolek neměl žádné přímé členy a zároveň členové spolků pobočných nebyli členy spolku hlavního, protože spolek je korporací (sdružením osob) a nemůže proto existovat bez členů. Není přitom možné, aby pobočné spolky byly členy spolku hlavního, neboť pak by hlavní spolek měl zároveň charakter spolkového svazu podle § 214 odst. 2 o. z. To však není možné, protože spolkový svaz mohou podle cit. ustanovení vytvořit pouze spolky, které již existují. Takto formulované stanovy by v části o poměru členství v hlavním spolku a členství v pobočných spolcích trpěly neurčitostí ve smyslu § 553 o. z. Proto by se k takové úpravě nepřihlíželo a použilo by se obecné ustanovení § 234 o. z.

Statutární úprava, podle které by členové spolku pobočného nebyli zároveň členy spolku hlavního, je podle autora názoru obecně nežádoucí, zejména v demokraticky organizovaných spolcích totiž přináší značné problémy v poměru spolku hlavního ke spolkům pobočným. Přinejmenším je v takovém případě třeba ve stanovách hlavního spolku upravit, zda a jak bude pobočný spolek reprezentován v orgánech hlavního spolku a jak se případně bude podílet na rozhodování.

Zákon nezakazuje, aby táž osoba byla současně členem více pobočných spolků téhož spolku hlavního. Takový zákaz může být upraven jak ve stanovách spolku hlavního, tak i spolku pobočného. Není-li tomu tak, je otázka, jaký je důsledek vícečetného členství na hlasovací právo člena v hlavním spolku. Tuto otázku by měly upravit stanovy; chybí-li úprava, potom lze s ohledem na pravidlo jeden člen = jeden hlas (§ 252 odst. 2 in fine o. z.) mít za to, že i člen více pobočných spolků má v hlavním spolku jen jeden hlas.

Z formulace § 234 o. z. (*„vznikem členství v pobočném spolku vzniká i členství v hlavním spolku“*) plyne, že členství v pobočném spolku je originární a členství v hlavním spolku od něj odvozené. Není-li tedy ve stanovách hlavního spolku jinak stanoveno, rozhoduje o přijímání členů pobočný spolek. Stejně tak pobočný spolek rozhoduje o vyloučení člena a vystoupení ze spolku oznamuje člen pobočnému spolku; to má za následek rovněž zánik členství ve spolku hlavním.

Členská práva člen pobočného spolku vykonáva a členské povinnosti plní vůči oběma spolkům, tj. jak vůči spolku pobočnému, tak i vůči spolku hlavnímu. Pobočný i hlavní spolek vedou seznam členů a oběma se platí členské příspěvky. Člen pobočného spolku má právo účastnit se jak členské schůze spolku pobočného, tak členské schůze spolku hlavního, to platí rovněž o všech ostatních právech člena.

Stanovy hlavního a případně i pobočného spolku mohou ovšem (a v řadě případů to je praktické) upravit vznik a zánik členství v hlavním a pobočném spolku, jakož i práva a povinnosti členů odlišně. Hlavní spolek si často chce ponechat vliv na rozhodování o přijímání a hlavně o vyloučení členů, stejně tak je z hlediska hospodárnosti rozumné vést seznam členů společně a vybírat členské příspěvky jenom jednou. Rovněž členská schůze hlavního spolku bývá konána formou dílčích členských schůzí nebo shromáždění delegátů, neboť u velkých hlavních spolků není možné svolat všechny členy na jedno zasedání.

3 Vznik členství

3.1 Při založení spolku

Z formulace § 214 odst. 1 o. z. plyne, že zakladatelé spolku (tedy ony nejméně tři osoby, které, vedeny společným zájmem, sepsaly stanovy a podepsaly se pod ně) se stávají vznikem spolku jeho prvními členy. Tito zakladatelé nemusí podávat žádné další členské přihlášky a jejich členství nepodléhá žádnému schválení, i kdyby takové podmínky pro vznik členství stanovy jinak zavedly.⁶⁷

To neplatí jenom v případě, kdy by se zakladatelé dohodli, že pro vznik jejich členství se vyžaduje splnění dalších podmínek. Takové ustanovení však může být potenciálně nebezpečné. Pokud by totiž tyto dodatečné podmínky nesplnili z jakéhokoli důvodu alespoň tři zakladatelé, mohl by takový spolek prohlásit soud za neplatný i bez návrhu podle § 129 odst. 1 písm. d) o. z., neboť byl založen méně osobami, než kolik jich je podle zákona potřeba.

Zakládá-li se spolek usnesením ustavující schůze, jsou zakládajícími členy všichni, kdo se zapsali na listinu přítomných a podle návrhu stanov splňují podmínky pro členství v zakládaném spolku. Podle § 223 poslední věty o. z. totiž platí, že osoby

⁶⁷ Shodně BÍLKOVÁ, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1152.

zapsané v listině přítomných podaly do spolku řádnou přihlášku. V listině přítomných musí být uvedena jména, příjmení a bydliště, popř. názvy a sídla přítomných, a jejich podpisy. Pokud to navrhované stanovy nevylučují, je přípustná i účast v zastoupení; u zakládajících členů – právnických osob ostatně ani jiná účast nepřipadá v úvahu. Zastoupení se řídí obecnými ustanoveními o zastoupení (§ 436 a násl. o. z.); nejedná-li se o zákonné zastoupení, měl by mít zástupce písemnou plnou moc, neboť listina přítomných vyžaduje z povahy věci písemnou formu (§ 441 odst. 2 in fine o. z.). Navrhované stanovy mohou ovšem zavést jiné požadavky na plnou moc, popř. i omezit počet členů zastoupených jedním zástupcem.

Členem spolku se však nestane ten účastník ustavující schůze spolku, který hlasoval proti přijetí návrhu stanov a odstoupil od členské přihlášky. O odstoupení musí být učiněn záznam v listině přítomných, který podepisuje odstupující účastník a ten, kdo záznam učinil (§ 224 odst. 4 o. z.). Všechny podmínky musí být splněny kumulativně.

Ustanovení § 225 o. z. o tom, že účastní-li se ustavující schůze alespoň tři osoby, mohou schválit stanovy podle § 218 o. z., je třeba vykládat systematicky ve spojení s ostatními podmínkami založení spolku. Uvedené tři osoby tedy musí hlasovat pro přijetí stanov, nebo musí hlasovat pro alespoň dvě a třetí nesmí odstoupit od přihlášky (srov. § 224 odst. 3 o. z. o požadované většině). Zároveň se musí jednat o osoby, které podle návrhu stanov splňují podmínky členství ve spolku.

Nepodaří-li se na ustavující členské schůzi dosáhnout většiny přítomných, hlasujících pro přijetí návrhu stanov, spolek není založen, i kdyby zde byli více než tři hlasující pro stanovy. Těm ovšem nic nebrání založit spolek obecným způsobem (tj. podpisem stanov, z nichž je ovšem třeba vypustit ustanovení o ustavující schůzi), popř. svolat novou ustavující schůzi.

3.2 Během existence spolku

Jak vzniká členství během existence spolku, upravují stanovy. Zákon přitom dává stanovám široké pole působnosti, jak vznik členství upraví, a stanoví k tomu jen několik základních limitů. Vždy se musí jednat o dobrovolné rozhodnutí zájemce o členství, neboť nikdo nesmí být ke vstupu do spolku nucen (§ 215 odst. 1 o. z.). Musí dojít k projevu vůle zájemce o členství (zákonem označovaný jako členská přihláška), kterým zájemce usiluje o přijetí. Není tedy možné, aby členství vzniklo důsledkem jiné právní

události (např. narozením, přistěhováním, apod.); takové ustanovení stanov by bylo neplatné pro rozpor se zákonem a veřejným pořádkem absolutně (§ 588 o. z.).⁶⁸

Ze strany spolku je potom obecně pouze na spolkových stanovách, aby upravily podmínky, za kterých spolek přijímá nové členy, a postup, jakým jsou členové přijímáni. Podle přísnosti těchto kritérií lze sestavit škálu spolků od zcela uzavřených (kde noví členové přijímání nejsou a pro jejich přijetí by proto bylo třeba změnit stanovy) po spolky zcela otevřené, které přijmou každou fyzickou nebo právnickou osobu, která projeví zájem.

Podle názoru autora nelze a priori dovodit, že za nezletilého nebo omezeně svéprávného musí podat členskou přihlášku vždy jeho zákonný zástupce.⁶⁹ Je třeba zvážit, zda práva a povinnosti spojené s členstvím v konkrétním spolku zatěžují člena nad rámec rozsahu, ve kterém je nezletilý podle § 31 o. z. nebo omezeně svéprávný podle soudního rozhodnutí oprávněn jednat samostatně. Zejména v případě spolků, jejichž činnost se týká nezletilých nebo omezeně svéprávných, a ve kterých § 152 odst. 3 o. z. připouští dokonce jejich členství ve volených orgánech, bude v řadě případů přípustné, aby nezletilý nebo omezeně svéprávný podal přihlášku sám. Takto postupuje ve své praxi např. Asociace debatních klubů, z.s., jejíž činnost se zaměřuje na studenty středních škol a povinnosti člena se (vedle čestného chování vůči spolku a sobě navzájem) omezují na placení členských příspěvků v současné výši 50 Kč ročně, tedy v rozsahu nepřesahujícím běžné kapesné.

Rovněž je na stanovách, jak upraví proces přijímání nových členů. Obecně neexistuje právní nárok na přijetí za člena spolku;⁷⁰ takový právní nárok by však mohl plynout ze stanov.⁷¹ Postup přijímání členů upravují stanovy různými způsoby – u otevřených spolků často stačí odevzdání členské přihlášky a zaplacení členských příspěvků na nejbližší období, uzavřenější spolky podmiňují přijetí nového člena usnesením některého ze spolkových orgánů. V rozporu se zákonem není ani institut čekatelství na členství.⁷² V případě mlčení stanov se uplatní § 233 odst. 3 o. z., podle kterého o přijetí rozhoduje nejvyšší orgán spolku (tj. členská schůze, pokud stanovy

⁶⁸ PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 45.

⁶⁹ ČERNÝ, P. *Zákon o sdružování občanů. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 53.

⁷⁰ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 09. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3569/2007; shodně RONOVSÁ, K. 2004, op. cit. s. 202.

⁷¹ PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 32.

⁷² Srov. shora citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 09. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3569/2007.

neoznačují jiný orgán spolku jako nejvyšší). Zajímavou variantu upravují např. statuty Asociace debatních klubů, z.s., podle kterých členství vzniká doručením členské přihlášky a zaplacením členských příspěvků; představenstvo však může za stanovených podmínek ve lhůtě dvou měsíců od doručení přihlášky odmítnout přijetí žadatele o členství. V takovém případě se na žadatele hledí, jako by se členem nestal.⁷³

K. Ronovská⁷⁴ uvádí, že přijetí člena má povahu smlouvy, kde členská přihláška je ofertou a přijetí přihlášky spolkem akceptací. Podle názoru autora to platí v případě, že spolek přijímá člena některou variantou shora popsané zákonné úpravy v § 233 odst. 3 o. z. Pokud však spolek ve stanovách vyhláší, že členství vzniká doručením členské přihlášky, pak je podle názoru autora podání členské přihlášky jednostranným právním jednáním. V takovém případě se nevyžaduje žádné další právní jednání spolku; spolek prostě začne s přihlášeným jednat jako se členem a zapíše ho do seznamu členů, pokud jej vede.⁷⁵ Naopak v případě uzavřeného spolku lze nového člena přijmout jen změnou stanov. V takovém případě nejde o žádnou smlouvu o přistoupení člena, nýbrž o vícestranné právní jednání (smlouvu přistupujícího člena se členy dosavadními).

Limity podmínek přijetí člena a postupu jeho přijímání plynou pouze z obecných zákonných ustanovení. Podmínkou přijetí nebo součástí přijímacího rituálu tak např. nesmí být protiprávní jednání nebo jednání nemravné; takové ustanovení stanov by zřejmě bylo ve smyslu § 580 o. z. neplatným. Otázku mravnosti je ovšem nutno posuzovat citlivě s ohledem na specifické spolkové tradice – pokud např. noví členové vodáckého spolku jsou při přijímacím rituálu hozeni do řeky, nelze takovou podmínku přijetí člena považovat za nemravnou.

Ze zásady neexistence právního nároku zájemce o členství na přijetí existují výjimky. České právo zná takovou výjimku v § 32 odst. 6 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, podle kterého *„pokud je honitba pronajata mysliveckému sdružení, je toto myslivecké sdružení povinno upřednostnit přihlášky členství podané vlastníky, popřípadě nájemci honebních pozemků této honitby“*. Judikatura uvedené ustanovení vykládá tak, že

⁷³ Čl. 2.2 a 2.3 Statut Asociace debatních klubů, z.s. [vid. 5. 3. 2016]. Dostupné z: <http://debatovani.cz/web/asociace/statuty-adk>.

⁷⁴ RONOVSÁ, K. 2004. op. cit., s. 203. Obdobně v německém právu PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 45.

⁷⁵ Srov. zčásti odlišně BÍLKOVÁ, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1152, která ovšem zjevně o popsané alternativě vůbec neuvažuje. PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 45, má za to, že v takovém případě jde o konkludentní přijetí členské přihlášky.

upřednostnění vlastníků nebo nájemců honebních pozemků se má projevit už ve stanovách mysliveckého sdružení, popř. alespoň v přijetí členů – majitelů nebo nájemců honebních pozemků.⁷⁶ Zásadně tedy platí, že by myslivecké sdružení mělo přijmout za své členy vlastníky nebo nájemce honebních pozemků, které jsou součástí honitby, jejímž je nájemcem. Nejedná se však o bezvýjimečnou povinnost; k nepřijetí vlastníka nebo nájemce honebního pozemku by však myslivecké sdružení mělo mít objektivně závažný důvod (např. chování zájemce, které by zakládalo důvod pro jeho okamžité vyloučení pro závažné porušení členských povinností).

Zajímavou a českou soudní praxí dosud neřešenou otázkou je otázka diskriminace při přijímání členů. K tomu je nutno poznamenat, že antidiskriminační zákon⁷⁷ se obecně na přijímání členů do spolků nevztahuje, nejde-li o odborové organizace, organizace zaměstnavatelů nebo o spolky, v nichž by členství bylo podmínkou přístupu k zaměstnání, povolání, podnikání, vzdělání, bydlení, apod. V těchto zvláštních případech by se postižený zájemce mohl zřejmě domáhat u soudu odstranění následků diskriminace, tedy přijetí za člena např. odborové organizace, podle 10 odst. 1 antidiskriminačního zákona, a rovněž poskytnutí přiměřeného zadostiučinění.

Německá judikatura k přijímání členů spolků vymezila kategorii spolků s významným hospodářským nebo společenským mocenským postavením. Takový spolek musí přijmout člena, který má na přijetí do spolku závažný zájem a splní věcně odůvodněné požadavky na členství uvedené ve stanovách. K odmítnutí členské přihlášky musí mít takový spolek věcně oprávněný důvod.⁷⁸ Německé soudy tak např. uložily vyhovět žádosti o členství boxera v boxerském spolku, spolku určitého spolkového sportovního odvětví ve spolkovém svazu sportu ve spolkové zemi, ale také spolku homosexuálů a lesbiček v národním spolkovém svazu téhož zaměření. Uvedená doktrína vychází ze zákazu zneužití dominantního postavení v hospodářské soutěži a zároveň z práva se sdružovat podle čl. 9 Základního zákona SRN.⁷⁹⁸⁰

⁷⁶ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 02. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4899/2009.

⁷⁷ zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (dále jen „antidiskriminační zákon“).

⁷⁸ Podobně i rozhodnutí rakouského Spolkového soudního dvora ze dne 13. 10. 2009, sp. zn. 1 Ob 125/09b.

⁷⁹ PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 32, a judikatura tam citovaná.

⁸⁰ SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland von 23. 5. 1949, BGBl. S. 1.

Obsahově obdobná ustanovení zná i české právo v § 11 zákona o ochraně hospodářské soutěže⁸¹ a čl. 20 Listiny; proto by podobná doktrína přicházela v úvahu i v českém právu v případech spolků s dominantním postavením. Výkon určité činnosti (zejm. sportovní na vrcholové úrovni) bývá totiž často podmíněn členstvím v příslušném spolku nebo spolkovém svazu, který v příslušném odvětví organizuje soutěže a zároveň vysílá reprezentanty na soutěže mezinárodní. V těchto případech nelze považovat za přípustné, aby tyto dominantní spolky bez věcného důvodu odmítaly přijmout zájemce, kteří se chtějí příslušné činnosti věnovat. Často se přitom jedná i o jejich zaměstnání (srov. čl. 26 odst. 1 Listiny), případně o vážný zájem, který jejich život naplňuje (srov. § 3 odst. 1 o. z.).

I u ostatních spolků lze vyjít z článku 3 odst. 1 Listiny, podle kterého se základní práva (a tedy i právo sdružování) zaručují *všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení*. I spolky by tedy neměly při přijímání členů bezdůvodně diskriminovat zájemce na základě uvedených hledisek. Diskriminací by například bylo, pokud by spolek s obecným účelem (např. sportovním), který je podle stanov otevřen všem zájemcům o provozování daného sportu, odmítl přijmout zájemce jen pro jeho národnost, pohlaví nebo barvu pleti.

Obecný zákaz diskriminace podle čl. 3 odst. 1 Listiny je však třeba vykládat v souvislosti se zásadou spolkové autonomie a s přihlédnutím k účelu a tradicím konkrétního spolku. Není tedy např. diskriminací, pokud spolek starých mládenců nepřijímá za členy ženy nebo pokud spolek Slováků v Praze přijímá za členy pouze osoby slovenské národnosti, stejně tak nejde o diskriminaci, pokud spolek baráčníků z Horní Lhoty odmítne přijmout nově se přistěhovavšího bývalého člena znepráteleného spolku z Dolní Lhoty. Je totiž právě účelem práva sdružovacího, umožnit osobám stejných zájmů sdružovat se za účelem jejich prosazování. Tyto zájmy mohou být často spojeny s jejich příslušností k určité společenské skupině, jež může být definována některým z kritérií vyjmenovaných v čl. 3 odst. 1 Listiny. Účelem spolku ovšem nemůže být prosazování diskriminace jiných; takový spolek je podle § 145 odst. 1 písm. a) a b) o. z. zakázáno založit.

⁸¹ zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Diskriminace při přijímání členů by zřejmě byla zásahem do důstojnosti člověka podle § 81 odst. 2 o. z., proti němuž by se postižený mohl bránit žalobou podle § 82 o. z. a domáhat se upuštění od zásahu. Co se tím rozumí, resp. jaký konkrétní nárok postiženému zájemci vznikl, je třeba posoudit s ohledem na podmínky a postup přijímání členů uvedený stanovami. V případě otevřeného spolku, ve kterém je jedinou podmínkou vzniku členství podání členské přihlášky, by se postižený zájemce mohl domáhat přijetí za člena; v ostatních případech zařazení do procesu přijímání. Vedle toho mu ovšem přísluší rovněž nárok na přiměřené zadostiučinění za způsobenou újmu (§ 2910 ve spojení s § 2951 odst. 2 o. z.).

Pokud o přijetí do spolku rozhoduje některý spolkový orgán, vzniká otázka, zda člen, jehož přijetí bylo zamítnuto, je osobou se zájmem hodným právní ochrany, která se může domáhat určení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku podle § 258 o. z. Judikatura k § 15 zákona o sdružování sice dovodila neexistenci aktivní legitimace odmítnutého zájemce o členství k žalobě proti rozhodnutí o nepřijetí,⁸² avšak argumentace uvedené judikatury vycházela z toho, že § 15 zákona o sdružování dával aktivní legitimaci k napadení rozhodnutí orgánu sdružení pouze jeho členovi. Naproti tomu § 258 o. z. poskytuje žalobní oprávnění rovněž tomu, kdo má na zneplatnění rozhodnutí orgánu spolku zájem hodný právní ochrany. Takový zájem má zřejmě i ten, kdo chce do spolku vstoupit. V poměrech nového občanského zákoníku lze proto zřejmě připustit žalobu na neplatnost rozhodnutí orgánu spolku o nepřijetí. V řízení však soud může přezkoumat pouze soulad rozhodnutí spolku se zákonem a stanovami (tj. např. zda rozhodl orgán, který k tomu byl oprávněn, zda byla dodržena stanovená většina a postup hlasování, apod.). Věcně soud může rozhodnutí o nepřijetí člena přezkoumávat jen tehdy, plyne-li ze stanov nárok zájemce na členství po splnění stanovených podmínek. Je-li však přijetí člena na uvážení spolkového orgánu, musí soud v souladu se zásadou spolkové autonomie toto uvážení respektovat.

4 Práva a povinnosti člena

4.1 Účast na spolkové činnosti

Obecně platí, že člen má právo účastnit se spolkové činnosti. Spolkovou činností se totiž naplňují společné zájmy členů. Člen spolku tedy vstupuje do spolku typicky právě

⁸² rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 09. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3569/2007.

proto, aby se mohl spolkové činnosti účastnit. To ovšem neznamená, že by se každý člen spolku měl bez dalšího právo účastnit se všech činností, které spolek provozuje.

Jakých spolkových činností se může člen účastnit a za jakých podmínek, upravují stanovy, častěji však vnitřní předpisy spolku nebo rozhodnutí jeho orgánů. Typicky se toto rozdělení vyskytuje u spolků pořádajících různé soutěže, např. soutěží pořádaných Asociací debatních klubů, z.s., se jako debatéři smí účastnit pouze studenti základních nebo středních škol mladší 21 let; pro účast v roli rozhodčího je podmínkou věk 18 let a složení akreditační zkoušky.⁸³

Účast na spolkové činnosti může být pro členy spolku zpoplatněna, a to i tehdy, vybírá-li spolek jinak členské příspěvky (srov. vstupné na spolkový bál, startovné na soutěžích pořádaných spolkem, apod.). Umožňuje-li spolek účast na části spolkové činnosti i nečlenům (např. pronajímá-li jim tenisové kurty), bývá pravidlem, že podmínky pro členy spolku jsou výhodnější (přednostní přístup ke službám, snížené poplatky). Vybrané poplatky za účast na spolkové činnosti jsou příjmem spolku.

Naproti tomu může spolek hradit členům náklady spojené s účastí na spolkové činnosti (cestovné, náklady na ubytování a stravu na spolkových akcích, nákup sportovního vybavení) a není při tom vázán předpisy o cestovních náhradách. Spolek může rovněž poskytovat svým členům odměny za účast na spolkové činnosti nebo za výkon funkcí ve spolku;⁸⁴ případně příspěvky z různých důvodů (sociálních, příspěvky spolkového svazu na činnost členských spolků, apod.)

Obecně rozsah, v jakém spolek umožní členům přístup ke spolkové činnosti a jaké výhody případně svým členům poskytne, nebo jaké povinnosti jim uloží, spadá do rámce spolkové autonomie a závisí tak pouze na rozhodnutí spolkových orgánů. Tato rozhodnutí může příslušný spolkový orgán rovněž později změnit.⁸⁵ Není-li člen s takovým vnitřním předpisem nebo rozhodnutím spokojen, musí se domáhat nápravy vnitrospolkovou cestou, tj. podnětem kontrolní komisi spolku, je-li zřízena, nebo jinému příslušnému spolkovému orgánu, popř. změnou personálního složení orgánu. Výjimkou jsou pouze

⁸³ Srov. čl. 1.5 Soutěžního řádu Debatního programu Karla Poppera a čl. 1 Akreditačního řádu pro rozhodčí Debatní ligy a Debatního poháru. *Asociace debatních klubů*. [online, vid. 6. 3. 2016] Dostupné z: http://debatovani.cz/files/dokumenty/150901_soutezni-rad.pdf a http://debatovani.cz/files/dokumenty/120904_akreditacni-rad.pdf.

⁸⁴ V poměrech zákona o sdružování srov. ČERNÝ, P., 2010, op. cit. s. 45.

⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 05. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3109/2006.

rozhodnutí orgánů, která se přičí dobrým mravům, mění stanovy tak, že po změně odporují donucujícím ustanovením zákona, nebo rozhodnutí vydaná neoprávněným orgánem, která jsou podle § 245 o. z. nicotná, a rozhodnutí v rozporu se zákonem a stanovami, která člen může napadnout podle § 258 o. z.

Plyne-li však z rozhodnutí spolkového orgánu nebo z vnitřního předpisu členu spolku vůči spolku určité konkrétní právo (např. mu na základě rozhodnutí orgánu spolku vznikl nárok na proplacení cestovného na konferenci, na které spolek reprezentoval), má člen právo domáhat se splnění povinnosti spolku u soudu. Stejně tak spolek má právo vymáhat po svých členech soudní cestou poplatky za účast na spolkové činnosti nebo služby poskytované spolkem, pokud takové poplatky vyplývají z vnitřních předpisů spolku nebo rozhodnutí spolkových orgánů. Shora uvedené spory mohou rovněž spadat do pravomoci rozhodčí komise spolku, pokud je zřízena (§ 265 o. z.).

4.2 Povinnost podrobit se rozhodnutí orgánu spolku

4.2.1 Ukládání povinností členům

Každý člen spolku je povinen podrobit se rozhodnutí jeho orgánu. To plyne obecně z § 212 odst. 1 o. z., podle kterého je člen spolku povinen chovat se vůči němu čestně a zachovávat jeho vnitřní řád. Zároveň podle § 232 odst. 2 o. z. zájemce o členství již podáním členské přihlášky projevuje vůli být vázán stanovami spolku. Případné námitky člena, že se neseznámil se stanovami a vnitřními předpisy, proto nemohou být brány v potaz.

To platí za předpokladu, že stanovy a vnitřní předpisy jsou členům spolku dostupné. Proto občanský zákoník stanoví v § 221 povinnost spolku mít stanovy uloženy v úplném znění v jeho sídle. V moderním komunikačním světě je ovšem praktičtější uveřejnit stanovy a vnitřní předpisy na webových stránkách spolku. Stanovy spolku jsou veřejným dokumentem, neboť se zakládají do sbírky listin spolkového rejstříku (§ 66 písm. a/ rejstříkového zákona). Vnitřní předpisy naopak veřejně přístupné být nemusí, avšak musí být přístupné členům.

Ze zásady rovného zacházení spolků s jeho členy (§ 212 odst. 1 druhá věta o. z.) plyne, že orgány spolku nesmí při ukládání povinností členy bezdůvodně zvýhodňovat

nebo znevýhodňovat. Ukládá-li tedy např. spolek sankce za porušení povinností člena, měl by příslušný spolkový orgán rozhodovat v obdobných případech stejně, apod.⁸⁶

Člen není povinen řídit se rozhodnutími spolku, která jsou v rozporu s dobrými mravy nebo která přijal orgán, jemuž v dané otázce chybí působnost (§ 245 o. z.). Tuto nicotnost, kterou může člen spolku namítat kdykoli, je třeba odlišit od (pouhé) neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku pro rozpor se zákonem nebo stanovami, které člen může napadnout podle § 258 o. z. (srov. níže kap. 6.3). Dovolání se neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku nemá obecně – nestanoví-li stanovy jinak – odkladný účinek, a člen je proto povinen se jím řídit do doby, než bude o jeho platnosti rozhodnuto. V soudním řízení lze ovšem navrhnout vydání předběžného opatření, kterým by soud výkon napadeného rozhodnutí pozastavil (§ 74 občanského soudního řádu⁸⁷).

4.2.2 Spolkové sankce

V rámci spolkové autonomie může spolek ukládat svým členům za porušení jejich členských povinností sankce. Zákon ze spolkových sankcí upravuje pouze vyloučení ze spolku (§ 239 o. z.). To však neznamená, že by spolek nemohl ukládat svým členům i jiné (méně přísné) sankce, pokud takovou možnost upravují stanovy (arg. *a maiori ad minus*). Podrobnější úpravu sankcí může v rámci stanov stanovit vnitřní předpis spolku (např. disciplinární řád). Otázkou spolkových sankcí se česká judikatura i doktrína zatím podrobně nezabývaly, následující text tak vychází zejména z německé judikatury, kterou lze s přiměřenými odchylkami použít i pro české poměry.⁸⁸ Spolkové sankce nemají charakter smluvní pokuty, neboť neslouží utvrzení pohledávky spolku jako věřitele, nýbrž prosazování autority spolku a jeho vnitřního řádu vůči členům.

Skutkové podstaty spolkových sankcí a možné sankce musí být upraveny ve stanovách nebo vnitřních předpisech.⁸⁹ Člena spolku lze potrestat jen za provinění, které podléhalo spolkové sankci již v době jeho spáchání, a může mu být uložena jen sankce, která byla za takové provinění stanovena. Trestat člena může spolek obecně jen za zaviněné porušení jeho povinností. Německá judikatura připouští i obecné vymezení

⁸⁶ Podrobněji srov. shora v kap. 2.2.2.

⁸⁷ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“).

⁸⁸ PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 32, s odkazy na německou judikaturu.

⁸⁹ Německá judikatura (dle PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 32) vyžaduje úpravu přímo ve stanovách. Autor má však za to, že vnitřní předpis spolku postačí, pokud je členům dostupný a členové mají možnost se s ním seznámit.

skutkové podstaty porušení povinnosti (např. „závažné porušení povinnosti člena“).⁹⁰ Jako sankce přicházejí do úvahy např. důtka, zákaz účasti na spolkové činnosti, odebrání výhod člena spolku nebo udělených čestných titulů nebo hodností, peněžité pokuty, apod. Nejtěžším trestem je vyloučení ze spolku (§ 239 odst. 1 o. z.).

Spolkové sankce může spolek obecně ukládat pouze svým členům. Protože členové pobočných spolků jsou obecně (neplyne-li ze stanov něco jiného, srov. shora kapitulu 3.4) členy spolku hlavního, může hlavní spolek vykonávat disciplinární pravomoc i vůči členům pobočných spolků. Člen spolku se může sankci vyhnout tím, že ze spolku vystoupí. Je-li však stanovena výpovědní doba, může mu ještě během této výpovědní doby spolek sankci uložit.⁹¹

Složitější je však otázka disciplinární pravomoci spolkového svazu vůči členům svých členských spolků (popř. zaměstnancům, akcionářům nebo členům orgánů členských právnických osob). Obecně platí, že spolkový svaz může sankce ukládat pouze svým členským spolkům a je potom na nich, jak uloženou sankci dále promítnou na své členy, kteří se konkrétního postihovaného jednání dopustili.⁹² Pokud však stanovy členského spolku uvádějí, že jeho členové jsou podrobeni disciplinární pravomoci spolkového svazu, nebo pokud se této disciplinární pravomoci členové dobrovolně podrobí, potom může spolkový svaz ukládat sankce přímo těmto osobám. Nejvyšší soud tak např. uznal, že disciplinární pravomoci Českomoravského fotbalového svazu se podrobil ten, kdo se stal účastníkem fotbalového utkání.⁹³

Kdo o spolkových sankcích rozhoduje, upravují stanovy nebo vnitřní předpisy spolku. Větší spolky mívají k tomu určený orgán (disciplinární komisi). Chybí-li taková ustanovení (ale spolkové sankce jsou jinak ve stanovách upraveny), rozhoduje o sankcích statutární orgán spolku. To lze dovodit jak z obecné úpravy (§ 163 o. z.), tak per analogiam z úpravy rozhodování o vyloučení člena (§ 240 odst. 1 o. z.).

Řízení o uložení spolkové sankce může být rovněž upraveno ve stanovách nebo vnitřním předpise spolku (disciplinárním řádu). Chybí-li taková úprava, je třeba použít *per analogiam* úpravu řízení o vyloučení člena v § 240 odst. 2 o. z., která k ochraně člena

⁹⁰ Podle PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 32, marg. č. 14.

⁹¹ PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 32., marg. č. 16.

⁹² srov. k tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 03. 2006, sp. zn. 28 Cdo 2750/2005.

⁹³ rozsudek Nejvyššího soudu z 9. 1. 2013, sp. zn. 28 Cdo 3074/2012, podobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 06. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2865/2006.

stanoví minimální požadavky na řízení: Člen musí být seznámen s tím, co je mu kladeno za vinu, musí mít příležitost se k návrhu na uložení sankce vyjádřit a uvést tvrzení a předložit důkazy na svou obhajobu. Nejvyšší soud ve své judikatuře dovodil, že i v řízení o uložení spolkové sankce musí být obviněnému členovi zaručen spravedlivý proces.⁹⁴ Je tedy třeba uvedené minimální procesní garance považovat za kogentní.

K otázkám ochrany člena před nesprávným rozhodnutím orgánu spolku o sankcích viz níže v kapitole o soudní ochraně člena.

4.2.3 Oznamování rozhodnutí členům

Člen spolku je povinen podrobit se jen těm rozhodnutím orgánu spolku, se kterými byl seznámen. Zákon neupravuje způsob, jakým spolek se členy komunikuje; tento způsob by měl být upraven ve stanovách. Zároveň je nutno rozlišovat opatření orgánů spolku určená obecně všem nebo určité obecně vymezené skupině členů (např. rozhodnutí o výši a splatnosti členských příspěvků) od rozhodnutí, která se týkají výlučně určitého člena (např. rozhodnutí o uložení sankce za porušení spolkových předpisů).

Opatření určená všem členům nebo obecně vymezené skupině je potřeba doručovat osobně všem členům jen tehdy, pokud ze stanov nebo vnitřních předpisů spolku neplyne jiný způsob doručování. Zákon totiž doručování členům právnické osoby zvlášť neupravuje; je tedy třeba použít obecné ustanovení § 570 odst. 1 o. z. o tom, že právní jednání působí vůči nepřítomné osobě od okamžiku, kdy jí dojde. Ve stanovách spolku může být uvědomování členů o opatřeních spolkových orgánů upraveno jinak. Taková zvláštní úprava je zejména u spolků s mnoha členy praktická; musí však zajistit, aby se všichni členové spolku mohli s opatřením spolkových orgánů seznámit. Sejdou-li se např. všichni členové na členské schůzi, postačí, pokud je tam rozhodnutí vyhlášeno a tato skutečnost uvedena v zápise. Při vyvozování nepřítomných členů je třeba přihlížet i k vlastnostem členské základny – pocházejí-li např. všichni členové spolku z jedné obce, lze opatření vyvěšovat na vývěsce v místě členům přístupném (např. na chodbě sokolovny). U spolků s rozptýlenou členskou základnou však takový způsob komunikace s členy nepřichází v úvahu, neboť by členové museli na seznámení se s novými opatřeními vynaložit značné náklady na cestování. Obdobně, využívá-li spolek pro komunikaci s členy internet, měl by se ujistit, že jeho členové jsou počítačově gramotní a

⁹⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 03. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4852/2009.

mají přístup k internetovému připojení. Například u spolků pracujících s mládeží (s výjimkou mládeže sociálně znevýhodněné) je dnes komunikace se členy prostřednictvím internetu samozřejmostí.

Naproti tomu rozhodnutí určená konkrétním členům by měl spolek doručovat přímo jim. I v tomto případě mohou stanovy nebo vnitřní předpisy spolku upravit způsob doručování (např. elektronickými prostředky). Zejména u rozhodnutí majících pro adresáta negativní důsledky (uložení sankcí nebo jiných povinností) by měl spolek doručovat členům tak, aby mohl případně prokázat, kdy se rozhodnutí dostalo do sféry dispozice adresáta. Datum doručení je totiž podstatné pro počátek běhu lhůt k uplatnění případných opravných prostředků.

4.2.4 Vymáhání povinností spolkem

Rozhodnutí spolkových orgánů jsou pro členy spolku právně závazná i v tom smyslu, že spolek je oprávněn jejich plnění vymáhat. Má-li spolek rozhodčí komisi, bude často právě jejím úkolem rozhodovat spory mezi členem a spolkem. Ze zákona rozhoduje rozhodčí komise ve sporech o zaplacení členských příspěvků a přezkoumává rozhodnutí o vyloučení člena ze spolku. Stanovy mohou upravit širší působnost rozhodčí komise. Rozhodnutí rozhodčí komise spolku jsou soudně vykonatelná (§ 40e ve spojení s § 28 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení).

Nemá-li spolek rozhodčí komisi, nebo nerozhodla-li rozhodčí komise v lhůtě určené stanovami (§ 40h zákona o rozhodčím řízení), může se spolek domáhat splnění rozhodnutí spolkového orgánu u soudu. Jednalo by se přitom o běžnou žalobu v občanskoprávním sporném nalézacím řízení (§ 79 a násl. o. s. ř.).

4.2.5 Zajištění splnění povinnosti

V této souvislosti je otázkou, zda lze splnění povinnosti člena zajistit některým z institutů § 2010 a násl. o. z., popř. utvrdit smluvní pokutou podle § 2048 a násl. o. z. Starší judikatura⁹⁵ dospěla k závěru, že závazek člena odborové organizace nelze zajistit dohodou o srážkách ze mzdy, protože § 551 o. z. 1964 se vztahoval pouze na zajištění závazků z občanskoprávních vztahů: „*Vztahy upravené zákonem o sdružování však postrádají atributy právní rovnosti a zásadní autonomie vůle jejich subjektů.*“

⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 33 Odo 269/2003.

Uvedený právní názor nepovažuje autor za správný. Vztah mezi spolkem a jeho členem je vztahem práva soukromého a povinnost platit členské příspěvky představuje dluh člena vůči spolku, jak je uvedeno shora. Člen spolku naplňuje svoji autonomii vůle tím, že se dobrovolně podrobuje autoritě spolku; ze spolku může ostatně kdykoli vystoupit a tím se ze závazku vyvázat. Skutečnost, že typicky (ne však nutně vždy) je spolek vůči členovi v postavení silnější strany, má mít za následek uplatnění ustanovení občanského zákoníku o ochraně slabší smluvní strany, nikoli nemožnost zajistit dluh člena vůči spolku některým ze zajišťovacích institutů.

Většina zajišťovacích institutů je však pro spolkové vztahy jen omezeně použitelná. Zástavní právo nebo zajišťovací převod práva (§ 2040 o. z.) totiž vyžadují konkrétní věc, která bude k zajištění sloužit; ručení podle § 2018 a násl. o. z. předpokládá konkrétního ručitele. Popsané způsoby zajištění tedy vyžadují individuální dohody o zajištění mezi spolkem a členem, popř. jeho ručitelem (zástavcem, vlastníkem věci, která má být převedena k zajištění) a hodí se tedy spíše pro případy, kdy člen dluží spolku vyšší částku. Rovněž dohoda o srážkách ze mzdy vyžaduje předchozí souhlas zaměstnavatele (§ 2045 odst. 1 in fine o. z.). Nicméně zejména u odborových organizací lze takový souhlas vyžádat předem jako generální pro všechny členy, a dohoda o srážkách ze mzdy potom může být přímo součástí stanov.

4.3 Právo člena na informace

4.3.1 Právo na informace o záležitostech spolku

Mezi práva člena spolku jako korporace patří rovněž právo na informace o činnosti spolku a jeho hospodaření. Toto právo se realizuje na členské schůzi podle § 251 o. z., podle kterého má člen spolku právo požadovat vysvětlení k předmětu zasedání členské schůze. Účel tohoto ustanovení je zjevný – je jím poskytnutí informací, které člen potřebuje, aby se mohl kvalifikovaně rozhodnout, jak bude na členské schůzi hlasovat. Plní-li působnost členské schůze shromáždění delegátů, může se člen domáhat poskytnutí informace prostřednictvím svého delegáta. Informace má být určitá, srozumitelná a poskytovat dostatečný obraz o skutečnosti, na kterou se člen dotazuje.⁹⁶

Ani právo člena na informace není neomezené. Lze je odeprít v případech, kde poskytnutí informací zakazuje zákon (např. lékařské tajemství), nebo by informace

⁹⁶ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 303.

způsobila spolku vážnou újmu (např. obchodní tajemství). Příslušný orgán spolku by měl odepření poskytnutí informace přiměřeně odůvodnit. Rozhodnutí o neposkytnutí informace je rozhodnutím orgánu spolku, proti kterému se lze soudně bránit (§ 258 o. z.), případně se domáhat přiměřeného zadostiučinění podle § 261 o. z.

Podle § 247 odst. 3 věty za středníkem o. z. je § 251 dispozitivní. V případě, že spolek je organizován demokraticky, lze souhlasit s názorem T. Dvořáka,⁹⁷ že právo na informace nelze ve stanovách zcela vyloučit ani je omezit tak, že by se jeho obsah zcela vyprázdnil. Bez potřebných informací je totiž kvalifikované rozhodování členů na členské schůzi nemyslitelné. Naproti tomu mohou stanovy právo na informace různými způsoby rozšířit, např. dát členům právo dotazovat se orgánů spolku i mimo členskou schůzi.

Naopak v případě spolku, ve kterém se členská schůze neschází (a členové se tak rozhodování spolku neúčastní), postrádá právo člena na informace svůj účel. V takovém případě členové takové právo nemají; vzdali se jej dobrovolně tím, že vstoupili do spolku, který v rámci své spolkové autonomie zvolil jiné než demokratické uspořádání (srov. k tomu shora bod 2.3.1). I v jinak než demokraticky uspořádaném spolku mohou však stanovy dát členům právo na informace ve vymezeném rozsahu. Pokud by ovšem nastala situace předvídaná § 247 odst. 2 o. z. (tzn. statutární orgán není schopen vykonávat svou funkci, stanovy neupravují ustavení nového statutárního orgánu a uplatní se tak podpůrná úprava, podle které se sejde shromáždění všech členů spolku), pak by se i v nedemokratickém spolku právo členů na informace obnovilo; za absence statutárního orgánu však budou mít členové spolku prakticky jen omezenou možnost informace o záležitostech spolku získat.

Právo na informace je soudně vymahatelné. Odpovídá mu povinnost spolku (resp. jeho příslušného orgánu, pravidelně orgánu statutárního) požadované informace poskytnout.⁹⁸ Pokud by byl příslušný orgán spolku nečinný a nebylo by možno domoci se informace interními postupy podle stanov (např. podnětem kontrolní komisi, žalobou u rozhodčí komise), může se člen domáhat splnění povinnosti poskytnout informace u

⁹⁷ DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 723.

⁹⁸ Lze souhlasit s názorem uvedeným v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1592/2011, že příslušný orgán musí s touto povinností počítat a požadované informace poskytnout přímo na valné hromadě, kde byl dotaz vznesen; nelze proto člena odkázat na vysvětlení, které spolkový orgán podá dodatečně.

soudu žalobou podle § 79 OSŘ.⁹⁹ Zároveň se jedná o jedno ze základních práv člena. Pokud by bylo porušeno závažným způsobem, může se člen podle § 261 odst. 1 o. z. domáhat přiměřeného zadostiučinění.

4.3.2 Právo nahlížet do zápisů z členské schůze

Podle § 254 odst. 3 o. z. mají členové právo nahlížet do zápisů z členské schůze. Toto právo mají členové pouze tehdy, pokud se členská schůze vůbec schází; platí však pro všechny členy i tehdy, koná-li se členská schůze formou dílčích členských schůzí nebo nahrazuje-li ji shromáždění delegátů. Týká se to rovněž rozhodnutí, která členové přijali v působnosti členské schůze při rozhodování per rollam, pokud stanovy takový postup umožňují. Týká se rovněž zápisů historických, a to i z období, kdy nahlízející člen ještě členem nebyl.

Lze souhlasit s T. Dvořákem,¹⁰⁰ že stanovy nemohou právo členů nahlížet do zápisů zcela vyloučit nebo je fakticky znemožnit. Pokud stanovy určí, že se zápis vyhotovuje jen v elektronické podobě, lze právo člena spolku naplnit tím, že spolek zápis umístí na své webové stránky. To platí ovšem jen v případě, kdy členové spolku jsou počítačově gramotní.

4.3.3 Právo na výpis ze seznamu členů

Zákon neukládá spolku povinnost vést seznam členů. V praxi si však lze řádnou správu spolkových záležitostí bez seznamu členů jen těžko představit, neboť spolek může jen obtížně fungovat, aniž by měl přehled o tom, kdo je jeho členem. Bez toho nelze řádně svolat členskou schůzi, vybírat členské příspěvky, apod. Výjimkou mohou být jen malé spolky s uzavřeným okruhem několika členů.

Seznam členů nutně obsahuje osobní údaje členů. Lze souhlasit s názorem T. Dvořáka,¹⁰¹ že pokud je ve stanovách uvedeno, že spolek vede seznam členů, uděluje člen podáním členské přihlášky souhlas s evidencí svých osobních údajů. Ve stanovách by proto měl být uveden výčet údajů, které spolek o svých členech eviduje.

To samé platí pro souhlas členů se zveřejněním seznamu – i ten může být obsažen přímo ve stanovách. Souhlas (případně příslušné ustanovení stanov) by měl obsahovat

⁹⁹ BÍLKOVÁ, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1208

¹⁰⁰ DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 726.

¹⁰¹ DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 699.

rozsah údajů, které spolek o členech uveřejňuje, a způsob uveřejnění (na webových stránkách spolku, v tištěné ročence, apod.).

Je-li seznam členů veden, má každý člen právo na výpis ze seznamu členů s údaji, které spolek v seznamu vede o jeho osobě. Toto právo mají i bývalí členové, a jeho součástí je i právo na potvrzení, že ze seznamu byly určité údaje vymazány. Náklady vyhotovení hradí spolek (§ 236 odst. 2 o. z.). Uvedené právo má namísto zemřelého člena jeho manžel, dítě nebo rodič, popř. v případě jejich absence jiná blízká osoba nebo dědic. Tyto osoby však musí prokázat právní zájem na vydání výpisu. Protože členství ve spolku nemá majetkovou povahu, bude se takový právní zájem zřejmě objevovat pouze výjimečně.

Ze zákona nemají členové právo do seznamu nahlížet a zjišťovat v něm údaje o jiných členech, tím méně mají toto právo třetí osoby (nečlenové). Toto právo může být upraveno ve stanovách. Není-li tomu tak, smí spolek předat osobní údaje ze seznamu členů jiným členům nebo třetím osobám jen za podmínek stanovených zákonem na ochranu osobních údajů.¹⁰²

Citované ustanovení má podle názoru autora kogentní povahu,¹⁰³ neboť slouží ochraně členů; nelze je však uplatnit v případě, že spolek seznam členů nevede. Kogentní však zřejmě není úprava, podle které hradí náklady výpisu spolek; stanovy spolku mohou upravit vybírání poplatku za vyhotovení výpisu, který by však neměl převýšit rozumné náklady, které tím spolku vzniknou.

4.4 Právo účasti na rozhodování spolku

4.4.1 Dispozitivní charakter úpravy

Právo účasti na rozhodování spolku je dalším ze základních práv člena. I toto právo může však být stanovami vyloučeno v případě spolku organizovaného jinak než demokraticky.¹⁰⁴ Zákon zjevně (a plyne to i z důvodové zprávy¹⁰⁵) takové spolky dovoluje, pokud ovšem nesledují zakázané účely podle § 145 o. z. V takovém případě se právo členů na rozhodování ve věcech spolku omezuje na situace, kdy nejvyšší orgán

¹⁰² Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰³ DVORÁK, T., 2014, op. cit., s. 699.

¹⁰⁴ Naproti tomu mohou stanovy také uložit členům účast na členské schůzi jako povinnost a dokonce neúčast postihovat spolkovou sankcí. (RONOVSKÁ, K. 2004. op. cit., s. 208).

¹⁰⁵ ELIÁŠ, K., a kol. 2012, op. cit., s. 155.

spolku je i statutárním orgánem a není s to vykonávat svou působnost déle než jeden měsíc. Neřeší-li stanovy takovou situaci, obsahuje § 247 odst. 2 o. z. záchranné ustanovení, podle kterého může alespoň pětina členů spolku svolat shromáždění všech členů spolku, na které přejde působnost nejvyššího orgánu spolku. Lze souhlasit s tím, že pro větší spolky je pětinová menšina příliš velká¹⁰⁶ – u pětisetčlenného spolku by bylo zapotřebí sehnat 100 podpisů. Pokud by spolek zůstal bez statutárního orgánu po dobu delší dvou let, zrušil by spolek podle § 172 o. z. soud i bez návrhu a nařídil jeho likvidaci. Jinak lze jmenování statutárního orgánu dosáhnout i návrhem soudu podle § 165 odst. 1 o. z.; člen spolku je nepochybně osobou, která má na takovém jmenování právní zájem.

I když to zákon výslovně nestanoví, použila by se na shromáždění všech členů spolku analogicky pravidla o členské schůzi v § 248 a násl. o. z. Na shromáždění všech členů spolku přechází ex lege působnost nejvyššího orgánu spolku, tj. i pravomoc zvolit statutární orgán (§ 244 o. z.). Protože se však jedná jen o záchranné ustanovení, má shromáždění všech členů spolku pravomoc nejvyššího orgánu jen do doby, než nový statutární orgán zvolí. Jakmile se statutární orgán ujme funkce, naplnilo shromáždění všech členů svůj účel a jeho působnost proto zanikne; spolek nadále zůstává spolkem nedemokraticky organizovaným (ledaže shromáždění všech členů mezitím změnilo stanovy spolku).

V demokraticky organizovaných spolcích, které jsou podle zákona pravidlem, se na rozhodování spolku podílejí řadoví členové, a to formou účasti na zasedání nejvyššího orgánu spolku (dispozitivně označovaného jako členská schůze). Pravomoci členské schůze upravuje zákon rovněž dispozitivně (arg. „zpravidla“ v § 247 odst. 1 o. z.). Členská schůze tedy obvykle rozhoduje o hlavním zaměření činnosti spolku, o změně stanov, o výsledku hospodaření spolku, dále hodnotí činnost ostatních orgánů spolku i jejich členů a rozhoduje o zrušení spolku s likvidací, nebo o jeho přeměně. Vedle toho rovněž volí a odvolává statutární orgán spolku (§ 244 druhá věta o. z.) a členy rozhodčí a kontrolní komise (§ 262 odst. 2 druhá věta a § 266 odst. 1 o. z.).

Podle § 247 odst. 3 o. z. jsou ustanovení § 248 až 257 o členské schůzi dispozitivní. Formulaci „neurčí-li stanovy jinak“ (ve stejném významu o odstavci výše) je třeba vykládat tak, že stanovy nemohou aplikaci § 248 a násl. bez dalšího vyloučit, aniž samy stanoví, jak se členská schůze svolává, kdy je usnášeníschopná, kdo ji řídí, jak

¹⁰⁶ DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 247

rozhoduje a co se případně stane, pokud se členská schůze nesejde v usnášeníschopném složení. Pouhé vyloučení zákonné úpravy členské schůze, aniž stanovy upravily členskou schůzi jinak, by bylo neurčitým ustanovením stanov ve smyslu § 553 odst. 1 o. z., ke kterému by se nepřihlíželo, a použila by se tak stejně ustanovení § 248 a násl. o. z.¹⁰⁷

4.4.2 Svolání členské schůze

Podle § 248 odst. 1 o. z. svolává členskou schůzi statutární orgán spolku nejméně jedenkrát do roka. Tato frekvence je nezbytná z hlediska pravomoci členské schůze schvalovat výsledek hospodaření spolku, neboť účetní závěrka se vyhotovuje podle předpisů o účetnictví jedenkrát ročně. Pokud by ovšem členská schůze tuto pravomoc podle stanov neměla, může být frekvence jejího svolávání i delší. Byť zákon tuto terminologii nepoužívá, označuje se obvykle členská schůze konaná v pravidelném termínu jako členská schůze řádná.

Vedle řádné členské schůze se mohou konat členské schůze mimořádné. Takovou členskou schůzi může být statutární orgán povinen svolat podle stanov, např. pokud chybí některý člen voleného orgánu a stanovy vylučují kooptaci podle § 246 odst. 2 o. z., nebo pokud členská schůze podle stanov plní roli odvolacího orgánu proti rozhodnutí statutárního orgánu spolku o vyloučení člena.

Mimořádnou schůzi může však vyvolat i kontrolní orgán spolku nebo alespoň třetina členů spolku (§ 248 odst. 2 o. z.). Je tedy právem člena organizovat kvalifikovanou menšinu členů, která vyvolá svolání valné hromady. Lze souhlasit s T. Dvořákem,¹⁰⁸ že třetinová menšina je, zejména u větších spolků, prakticky nedosažitelná; stanovám je však ponechána možnost kvorum snížit. Toto ustanovení slouží k ochraně členů, a proto je třeba je v případě, kdy stanovy znají členskou schůzi, považovat za jednostranně kogentní v tom směru, že je nelze zcela vyloučit ani stanovit větší než zákonnou kvalifikovanou minoritu.¹⁰⁹

¹⁰⁷ DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 719, dochází ke stejnému závěru cestou § 580 odst. 1 a § 588 o. z. Zde však nejde o rozpor se zákonem, nýbrž o prostou neurčitost.

¹⁰⁸ DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 721. Pro srovnání § 37 německého občanského zákoníku (SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO. Bürgerliches Gesetzbuch, in der Fassung der Bekanntmachung von 2. Januar 2002, BGBl. I. S. 42, dále jen „BGB“) požaduje v menšinu 10 %, ovšem dispozitivně, a to i s možností kvorum zvýšit (podle judikatury až na polovinu, cit. dle PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 44). Rovněž rakouský spolkový zákon v § 5 odst. 2 stanovuje 10 % minoritu.

¹⁰⁹ Srov. podobně BÍLKOVÁ, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1200.

Kvalifikovaná menšina členů, stejně jako kontrolní orgán, se musí s požadavkem na svolání členské schůze obrátit na statutární orgán. Ten má na svolání třicet dní počítaných od doručení podnětu. I když to zákon nestanoví, měl by členskou schůzi svolat v obvyklé lhůtě tak, aby se sešla bez zbytečného odkladu (a zároveň byly dodrženy lhůty pro svolání členské schůze). Zůstane-li statutární orgán nečinný, může ten, kdo podal podnět, svolat členskou schůzi sám na náklady spolku. Toto ustanovení může v praxi vyvolat značné problémy, neboť kvalifikované menšině členů nemusí být dostupný seznam členů, popř. nemusí mít přístup na webové stránky spolku, pokud se členská schůze svolává tímto způsobem. Autor má proto za to, že se kvalifikovaná menšina může u soudu proti spolku domáhat poskytnutí potřebné součinnosti k svolání členské schůze. Stejně tak se může člen, který platil náklady na svolání schůze (např. rozesílal pozvánky, pronajal potřebné prostory, apod.) domáhat u soudu proti spolku náhrady účelně vynaložených nákladů.

Způsob svolání členské schůze by měly upravit stanovy. Pro svolání členské schůze platí stejná pravidla, jako pro oznamování rozhodnutí spolkových orgánů, určených všem členům spolku nebo jejich obecně vymezené skupině. Stanovami určený způsob svolání musí tedy brát v úvahu vlastnosti členské základny tak, aby všichni členové měli reálnou možnost se o zasedání členské schůze dozvědět. Chybí-li statutární úprava, uplatní se ustanovení § 570 o. z. o právních jednáních vůči nepřítomným osobám. To znamená, že by spolek měl být schopen doložit, že se pozvánka dostala do sféry dispozice všech členů. Taková úprava je ovšem pro větší spolky velmi nepraktická.

Zákon dispozitivně stanoví, že schůze by měla být svolána nejméně třicet dní před jejím konáním. V případě rozesílání pozvánek se svoláním rozumí jejich rozeslání, nikoli jejich doručení. Svolává-li se členská schůze vyvěšením (na vývěsce v sídle spolku, nebo na jeho webových stránkách, profilu na sociální síti, apod.), musí být v den svolání pozvánka vyvěšena. Lhůta pro svolání může být stanovena jinak (i kratší), v takovém případě však musí vždy umožnit, aby členové měli dostatek času se dozvědět o jednání a připravit se na ně. To platí zejména v případě doručování pozvánek poštou do ciziny, ale i v případě vyvěšování pozvánek, neboť nelze obvykle po členech spolku požadovat, aby denně kontrolovali, zda nebyla svolána členská schůze.

Pozvánka – ať už je dávana na vědomí jakkoli – musí obsahovat místo, čas a pořad jednání (§ 249 odst. 1 druhá věta o. z.). Místo i čas jednání musí být určeny tak,

aby co nejméně omezovaly možnost členů zúčastnit se zasedání. I v tom případě je třeba respektovat vlastnosti členské základny – turistickému spolku nic nebrání svolat členskou schůzi do odlehlé chaty v horách, zatímco u spolku invalidů by takové místo přípustné nebylo. Obecně platí, že místo konání schůze by mělo být pro členy spolku dobře dostupné a doprava na místo by neměla být spojena s nepřiměřenými náklady. Obdobně čas konání schůze by měl být stanoven tak, aby členům nic nebránilo v účasti – tvoří-li členy spolku většinou zaměstnanci, mělo by se zasedání konat po pracovní době, apod.¹¹⁰ Stejně tak lze členskou schůzi pořádat v rámci jiné akce spolku (např. soutěže, zájezdu, apod.), pokud všichni členové spolku mají možnost se takové akce účastnit.

Podstatnou náležitostí pozvánky je pořad jednání schůze. Je tomu tak proto, že podle § 253 odst. 3 o. z. lze záležitost nezařazenou na pořad jednání rozhodnout jen za účasti a se souhlasem všech členů spolku, oprávněných o ní hlasovat. Účast na členské schůzi je totiž právem člena, nikoli jeho povinností (stanovy ovšem mohou tuto povinnost zavést). Podle pořadu jednání uvedeného v pozvánce se tedy člen rozhoduje, zda na členskou schůzi vyrazí.¹¹¹ Proto zákon zakazuje projednat jiné body, než které jsou uvedeny v pořadu jednání. To platí i v případě bodu „různé“ – v rámci tohoto bodu nelze projednávat významné záležitosti spolku jako je např. změna stanov, odvolání a volba členů orgánů spolku nebo schvalování účetní závěrky.

V pořadu členské schůze se musí vždy objevit body, které navrhla projednat kvalifikovaná menšina členů nebo kontrolní komise podle § 248 odst. 2 (srov. § 249 odst. 2 o. z.). To neplatí jedině tehdy, jestliže kvalifikovaná menšina nebo kontrolní komise na projednání netrvá (např. proto, že spor se statutárním orgánem se v mezidobí vyřešil). Ze shora uvedeného plyne (a maiori ad minus), že kvalifikovaná menšina nebo kontrolní komise se může domáhat vedle svolání mimořádné členské schůze rovněž projednání určitého bodu na členské schůzi řádné;¹¹² taková varianta je ostatně pro spolek často praktičtější a spojená s nižšími náklady. Vzhledem k uvedenému je rozumné, aby stanovy

¹¹⁰ Např. bavorský vrchní soud judikoval, že spolky nesmí svolávat členské schůze o nedělích a svátcích dříve než na 11. hodinu – cit. dle PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 41.

¹¹¹ Obdobně pro obchodní společnosti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2001, sp. zn. 29 Odo 155/2001. Podobně podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2340/2007, nemusí být v pozvánce uvedeny procedurální body typu „schválení programu jednání“ nebo „volba předsedajícího schůze“. Podle německé judikatury (cit. dle PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 41) má být bod vymezen dostatečně určitě, aby bylo zřejmé, o čem se bude rozhodovat. Např. údaj „změna stanov“ nestačí; musí být vymezeno, jak se mají stanovy měnit, popř. by měl být přiložen návrh).

¹¹² Ke stejnému závěru dospěla německá judikatura a doktrína vzhledem k obdobně formulovanému § 37 odst. 1 BGB (cit. dle PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 44).

upravily právo členů (nebo jejich kvalifikované menšiny) navrhnout doplnění programu členské schůze po rozeslání pozvánek, stanovily k tomu lhůtu a povinnost statutárního orgánu uvědomit členy o návrzích na doplnění programu. Chybí-li však ve stanovách taková úprava, platí, že program členské schůze již v době lhůty k jejímu svolání nelze doplňovat.

Z hlediska § 247 odst. 3 o. z. je ustanovení § 253 odst. 3 o. z. o zákazu projednat záležitost, která nebyla zařazena pořad jednání, bez souhlasu všech členů, dispozitivní. Nicméně, protože uvedené ustanovení slouží k ochraně členů, je třeba případná odchylující se ustanovení stanov a jejich aplikaci v konkrétním případě posuzovat materiálně a vážit, zda se nejedná o zneužití práva za účelem poškození zájmů členů (srov. § 8 o. z.). Problémy zřejmě nečiní ustanovení o možnosti dodatečného doplňování programu schůze, pokud o něm budou členové uvědomeni v rozumném předstihu před jejím konáním. Složitější je už úprava, která umožní doplnit program schůze přímo na jejím jednání, ačkoli nejsou přítomni všichni členové – v tom případě je třeba vážit, zda v konkrétním případě nedošlo k poškození zájmů člena. To může nastat např. při projednání záležitosti, jež se nepřítomného člena přímo dotýká a která byla projednána v jeho nepřítomnosti, aniž měl dotčený člen možnost se k věci vyjádřit; obdobně v případě projednání záležitosti, ve které jsou členové spolku názorově rozdělení, a jedna ze skupin využila nepřítomnosti podstatné části druhé skupiny a prosadila rozšíření programu o spornou otázku, která pak byla rozhodnuta v její prospěch.¹¹³

Již svolané zasedání členské schůze může podle § 250 o. z. svolavatel odvolat nebo odložit; činí tak stejným způsobem, jako se členská schůze svolává. Svolávala-li se členská schůze na podnět kvalifikované menšiny členů nebo kontrolní komise, může být odložena nebo odvolána jen se souhlasem toho, kdo podal podnět. Toto ustanovení, ač se tváří dispozitivně, má zjevně kogentní charakter v tom smyslu, že znají-li stanovy právo kvalifikované menšiny nebo některého orgánu spolku vyvolat svolání členské schůze, nemohou již umožnit jinému orgánu svolané zasedání odvolat, protože jinak by se právo vyvolat svolání členské schůze (nebo právo svolat členskou schůzi) prakticky vyprázdnilo.

Prakticky je ovšem ochrana před neoprávněným odvoláním členské schůze poměrně komplikovaná – lze sice podat soudu návrh na vydání předběžného opatření,

¹¹³ Srov. obdobně BÍLKOVÁ, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1215.

kterým by byla účinnost takového rozhodnutí pozastavena do rozhodnutí o neplatnosti rozhodnutí statutárního orgánu, kterým byla členská schůze odvolána (§ 258 o. z.). Nicméně je otázka, zda se na takto svolanou členskou schůzi dostaví dostatek členů, aby byla usnášeníschopná.

4.4.3 Jednání členské schůze

Postup zasedání členské schůze upravují stanovy, popř. v podrobnostech jiný vnitřní předpis spolku (jednací řád členské schůze). Chybí-li statutární úprava, lze se spolehnout na § 251 až 254 o. z., které však upravují jen základní otázky.

Předně má každý člen právo účastnit se zasedání členské schůze. I v tomto směru mohou stanovy určit jinak, zejména v případě, že jsou zavedeny různé druhy členství podle § 220 o. z.¹¹⁴ Stanovy mohou rovněž vyloučit účast členů – fyzických osob v zastoupení, popř. mohou dovolit pouze zastoupení jiným členem spolku, omezit počet plných mocí, které mohou být uděleny jednomu zástupci, apod. Chybí-li statutární úprava, není vyloučeno, aby se člen nechal na členské schůzi zastoupit jakoukoli způsobilou osobou. Zastoupení se řídí § 441 a násl. o. z. Písemná forma plné moci není povinná, nestanoví-li tak stanovy. Spolek však musí ověřit, že ten, kdo se domáhá účasti na schůzi, je opravdu zástupcem člena; písemná plná moc je tedy nejjednodušším řešením. Nelze ale vyloučit, aby člen jiným způsobem uvědomil spolek o tom, komu udělil plnou moc (srov. § 444 o. z.). Pro spolky zřejmě neplatí zvláštní ustanovení § 399 z. o. k., podle kterého je u akciových společností vyžadována speciální plná moc k zastupování na valné hromadě – možná je tedy i zastoupení na základě generální plné moci.

Členy – právnické osoby zastupuje na členské schůzi jejich statutární orgán způsobem zapsaným v příslušném rejstříku (srov. § 164 odst. 1 a 2 o. z.), popř. jiný zástupce. U osob omezených ve svéprávnosti rozhoduje rozsah jejich omezení (§ 57 o. z.). Ani u nezletilých nelze a priori vždy požadovat jejich zastoupení zákonným zástupcem – umožňuje-li zákon v § 152 odst. 3 o. z., aby se nezletilý stal členem voleného orgánu spolku, pak se (a maiori ad minus) zřejmě může nezletilý i samostatně účastnit členské schůze, pokud to rozumová a mravní vyspělost nezletilých jeho věku umožňuje (§ 31 o. z.); tak tomu bude zejména tehdy, jestliže se hlavní činnost spolku týká

¹¹⁴ Opačně ŠABATA, K. Vybrané otázky k tzv. hlavním spolkovým žalobám. *Soudce* 2015, č. 5, s. 12., který však zjevně pomíjí dispozitivní charakter ustanovení občanského zákoníku o členské schůzi.

nezletilých. U nezletilých starších cca 15 let lze tak umožnit jejich samostatnou účast na členské schůzi sportovních nebo jiných zájmových spolků, jejichž jsou členy. Stanovy ovšem i v takovém případě nařídí zastoupení zákonným zástupcem. Totéž platí pro osoby omezené ve svéprávnosti.

Stanovy rovněž mohou stanovit rozhodný den pro účast na členské schůzi – tedy den předcházející termínu členské schůze, ke kterému musí být určitá osoba členem spolku, aby se mohla členské schůze zúčastnit. Takové opatření může být praktické zvláště v případě, že hrozí změna poměrů ve spolku v důsledku přihlášení „mrtvých duší“. Chybí-li ovšem statutární úprava, je rozhodující stav členství ke dni konání členské schůze. Spolek by tedy měl pro účely pořádání členské schůze mít přehled o tom, kdo je jeho členem.

Odepření účasti na členské schůzi – ať už samostatně nebo v zastoupení – je závažným porušením práv člena, pro které se může člen po spolku domáhat přiměřeného zadostiučinění (§ 261 o. z.), případně se domáhat vyslovení neplatnosti rozhodnutí členské schůze (§ 258 o. z.). Problém ovšem může vyvolat i opačný případ, tedy situace, kdy by spolek vpustil na členskou schůzi a nechal jako člena hlasovat někoho, kdo členem ve skutečnosti není. Hlasování nečlena totiž může mít za následek neplatnost přijatých usnesení, pokud by došlo ke změně poměru hlasů.

Členská schůze není podle zákona veřejná (§ 251 věta první o. z. a contrario). Veřejné konání členské schůze mohou zavést stanovy spolku nebo její jednací řád. I když není členská schůze veřejná, mohou se jejího jednání zúčastnit hosté, kterým členská schůze účast povolila, a to i v případě, kdy stanovy nebo vnitřní předpisy spolku neobsahují zvláštní úpravu. O organizaci jednání může členská schůze v rámci mezí určených zákonem a stanovami samostatně rozhodovat.

Vedle členů spolku (popř. jejich zástupců) se členské schůze z povahy věci mohou účastnit i členové orgánů spolku, i kdyby nebyli zároveň jeho členy (srov. shora kapitolu 2.3.2).

Při zahájení členské schůze je třeba ověřit její usnášeníschopnost (§ 253 odst. 1 o. z.). Z logiky věci plyne, že usnášeníschopnost by měl ověřit svolavatel, tzn. pravidelně statutární orgán, neboť ten by měl mít přehled o tom, kdo je členem spolku a kdo je tedy oprávněn se schůze účastnit, popř. kolika hlasy disponuje. Zákon však stanoví jen obecně,

že usnášeníschopnost ověřuje ten, kdo schůzi zahájí. Byť to zákon nestanoví, měl by být vyhotoven seznam přítomných na členské schůzi (srov. § 223 o. z. o ustavující členské schůzi). Bez ní lze totiž těžko později ověřit, kdo byl na schůzi přítomen a kolik hlasů bylo potřebných pro přijetí usnesení.

Pro usnášeníschopnost stanoví zákon v § 252 odst. 1 dispozitivně kvorum prosté většiny členů spolku. Stanovení kvora ve stanovách by mělo vycházet z povahy spolku a zkušenosti jeho orgánů. Jedná se totiž vždy o kompromis mezi tím, aby se na členské schůzi sešel dostatečný počet členů, který zajistí legitimitu přijatých usnesení, a potřebou omezit konání náhradních členských schůzí pro nedosažení kvora (§ 257 o. z.). V odůvodněných případech (velký spolek s rozptýlenou členskou základnou) tak má autor za to, že ani snížení kvora na 10 % členů nemusí nutně znamenat zneužití práva.¹¹⁵

V tomto ohledu lze ostatně poukázat rovněž na § 22 odst. 4 druhou větu zákona o myslivosti, podle které, nesejde-li se potřebný počet hlasů po uplynutí jedné hodiny od stanoveného počátku valné hromady, může se valná hromada honebního společenstva platně usnášet za jakéhokoli počtu hlasů přítomných členů. Taková úprava znamená faktickou usnášeníschopnost členské schůze bez ohledu na účast (resp. postačuje účast jediného člena). Legitimita (a tedy i platnost) závažného usnesení takové „jednočlenné“ členské schůze (např. pokud by rozhodla o zrušení spolku, nebo o odvolání statutárního orgánu) by ovšem byla krajně pochybná a bylo by třeba uvažovat o tom, zda takové usnesení není nicotné pro rozpor s dobrými mravy (§ 245 o. z.). Nicméně už proto, že zákon takové ustanovení v případě honebních společenstev dokonce zavádí jako pravidlo, není udržitelný názor T. Dvořáka,¹¹⁶ že se jedná o neplatné ustanovení podle § 580 o. z., neboť neplatnost by vedla k aplikaci dispozitivního ustanovení § 252 odst. 1 o. z., což by u velkých spolků mohlo fakticky znemožnit svolání usnášeníschopné členské schůze.

Nesejde-li se členská schůze v usnášeníschopném složení a nestanoví-li stanovy jiné řešení, je třeba svolat členskou schůzi náhradní (§ 257 o. z.). Náhradní členskou schůzi pravidelně svolá ten, kdo svolával členskou schůzi řádnou. Zákon dává sice svolavateli určitou diskreci (arg. „může“), avšak v mnoha případech bude svolání

¹¹⁵ Srov. zčásti odlišně DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 724 nebo BÍLKOVÁ, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1211. Nutno ovšem poukázat na to, že i pro usnášeníschopnost komory Parlamentu České republiky je zapotřebí jen přítomnost 1/3 jejích členů (čl. 39 odst. 1 a 2 Ústavy). Pokud takové kvorum stačí pro přijetí zákona, nelze považovat za rozporné s ústavními hodnotami, dostačuje-li podle stanov pro přijetí usnesení členské schůze spolku.

¹¹⁶ DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 724

náhradní schůze nutné (např. je třeba zvolit spolkové orgány, kterým uplynulo funkční období). Ke svolání má dojít ve lhůtě 15 dnů od původního termínu jednání. Z pozvánky musí být zřejmé, že jde o náhradní členskou schůzi. Pořad jednání nesmí být širší, než byl pořad jednání zmařené schůze. Byť to zákon nestanoví, měli by být členové v pozvánce upozorněni, že náhradní členská schůze se může usnášet bez ohledu na kvorum¹¹⁷ (stanovy mohou ale kvorum stanovit).¹¹⁸ Náhradní členská schůze by se měla konat nejpozději do šesti týdnů od termínu zmařené členské schůze.

Je otázka, zda patnáctidenní a šestitýdenní lhůta v § 257 odst. 1 o. z. jsou lhůtami pořádkovými, nebo zda jde o lhůtu propadnou v tom smyslu, že později lze svolat nebo pořádat opět pouze řádnou členskou schůzi, na které musí být dodrženo předepsané kvorum. Pro první výklad¹¹⁹ svědčí relativní krátkost uvedených lhůt a tedy značná přísnost zákona, pro druhý jasná potřeba vymezit rozumné časové období, do kdy má být náhradní členská schůze svolána, neboť je zřejmé, že náhradní členskou schůzi nelze konat např. až po mnoha měsících od zmařené řádné členské schůze. Z hlediska právní jistoty je tak třeba se přiklonit k propadné povaze lhůt s tím, že jejich délka je stanovena dispozitivně a pokud spolku nevyhovují, mohou stanovy určit lhůty delší. Propadnutí lhůt má však za následek jediné to, že se členská schůze nesejde jako náhradní, nýbrž jako řádná schůze, na které je potřeba dodržet kvorum pro usnášeníschopnost.

Podle § 253 odst. 1 a 2 o. z. má členská schůze zvolit předsedajícího; volbu má vyhlásit svolavatel. Předsedajícím bývá typicky činovník spolku; může jím však být kterýkoli člen spolku nebo jeho zástupce. Podle názoru autora má princip osobního členství ve spolku ten důsledek, že předsedajícím má vždy být osoba se spolkem spojená (buď člen spolku nebo jeho zástupce); není však – na rozdíl od obchodních korporací – přípustné, aby schůzi řídila k tomu zjednaná třetí osoba.¹²⁰ Úkolem předsedajícího je řídit schůzi, udělovat a odnímat slovo, vyzývat k hlasování a vyhlášovat jeho výsledky, apod. Z povahy jeho funkce plyne, že má právo vykázat z místa konání účastníka členské

¹¹⁷ Poučení vyžaduje např. německá judikatura (cit. dle PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 41).

¹¹⁸ Prohlášení usnesení náhradní členské schůze za nicotné podle § 245 o. z. pro rozpor se zásadou vnitro-spolkové demokracie v případě účasti malého počtu členů (DAVID, L. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1223) nepovažuje autor (v případě, že jinak byla náhradní členská schůze řádně svolána) za rozumné – spíše by měla být dána přednost potřebě zachování funkčnosti spolku (např. chyběl-li by spolku jinak statutární orgán). Autor nevidí důvod, proč chránit zájmy členů, kteří je nechtějí sami chránit ani tím, že by se obtěžovali přijít na členskou schůzi.

¹¹⁹ DAVID, L. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1223.

¹²⁰ Odlišně BÍLKOVÁ, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1214.

schůze (a to i člena s hlasovacím právem), který hrubě nebo opakovaně narušuje pořádek (vyvolá rvačku, opakovaně vykřikuje, apod.).¹²¹ Vedle toho může mít členská schůze i další činovníky, pokud jejich účast vyžadují stanovy. Obvyklá je funkce zapisovatele, případně i ověřovatele zápisu, dále volební komise, apod.

Podle § 252 odst. 2 druhé věty o. z. platí dispozitivně, že členská schůze rozhoduje většinou hlasů přítomných¹²² a každý z nich má jeden hlas. Počet hlasů jednotlivých členů i potřebná většina může být stanovami upravena odlišně. Zákon zde poskytuje stanovám široké pole působnosti. Stanovy tak například mohou zavést právo veta určitého člena, určit pro určitá hlasování kvalifikované většiny, rozdělit členy do skupin na územním, zájmovém nebo jiném principu apod. Případné posuzování ustanovení stanov o usnášeníschopnosti a rozdělení hlasů z hlediska dobrých mravů (§ 580 odst. 1 o. z., v případě změn stanov i § 245 o. z.) přitom musí brát v potaz dobrovolnou povahu spolku a jeho veškerá specifika.

Ustanovení o nadpoloviční většině je obtížně aplikovatelné v některých případech, kdy členská schůze nerozhoduje pouze o přijetí nebo nepřijetí nějakého usnesení, ale volí z více variant. Typicky se jedná o volby orgánů spolku, zejména jedná-li se o orgány kolektivní a najednou má být voleno více členů orgánu. V tom případě se spolek těžko obejde bez úpravy postupu volby a principu sčítání hlasů. Chybí-li taková úprava ve stanovách nebo jednacím řádu členské schůze, měla by členská schůze o postupu volby rozhodnout ještě před jejím zahájením (i zde platí, že v případě mlčení stanov nebo jednacího řádu rozhoduje členská schůze o organizaci jednání sama). Jinak lze v případě sporu jen těžko ověřit, zda volba řádně proběhla. Lze sice z povahy věci dovodit, že zvolen by měl být ten kandidát, který získal nejvíce hlasů; problém však vyvstane už v okamžiku, kdy kandidát sice získal nejvíce hlasů, ale nezískal hlasy nadpoloviční většiny přítomných. Potom podle druhé věty § 252 odst. 1 o. z. – při absenci jiné úpravy – takový kandidát zvolen nebyl. V případě volby více členů kolektivního orgánu najednou se bez úpravy postupu volby nelze obejít vůbec.

Občanský zákoník nezná obdobu § 34 německého BGB, který zakazuje hlasovat ve spolkovém orgánu členovi, rozhoduje-li se o schválení právního jednání spolku vůči

¹²¹ PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 41, na základě rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora, které se týkalo valné hromady akciové společnosti.

¹²² To znamená, že i ti, co se zdrželi hlasování, se započítávají do kvora.

tomuto členovi nebo ve věci sporu s tímto členem. Takový zákaz mohou obsahovat stanovy, popř. na jejich základě vydaný jednací řád spolkového orgánu. Pokud tomu tak není, může člen hlasovat i ve vlastní věci; proti důsledkům takového jednání se lze bránit žalobou o nepřihlížení k hlasu člena pro zneužití hlasovacího práva podle § 212 odst. 2 o. z. (viz níže).

K otázkám obrany člena před nezákonným rozhodnutím členské schůze viz níže v kapitole o soudní ochraně členských práv.

4.4.4 Zápis z členské schůze

Zápis z členské schůze je její povinnou náležitostí. Je v zájmu spolku, aby byl zápis vyhotoven, neboť bez něj lze jen stěží zpětně zjišťovat a ověřovat, jak členská schůze probíhala a jaká usnesení byla přijata. Pokud byla na členské schůzi přijata usnesení, která mají vliv na skutečnosti zapisované do spolkového rejstříku (např. byly měněny stanovy, název nebo sídlo spolku, byly voleny zapisované orgány, apod.), je zápis z členské schůze povinnou přílohou k návrhu na zápis změny do spolkového rejstříku (§ 19 rejstříkového zákona). Pro zápis postačí obyčejná písemná forma (§ 560 a násl. o. z.), úřední ověření není nutné.

Odpovědnost za pořízení zápisu z členské schůze nese statutární orgán spolku, který jej má vyhotovit do 30 dnů od jejího ukončení. Není-li to možné (např. protože statutární orgán zemřel nebo pro zdravotní indispozici není schopen jednat), přechází povinnost vyhotovit zápis na předsedajícího nebo na toho, koho tím členská schůze sama pověřila.

Tricetidenní lhůta má pořádkový charakter, její nedodržení však může mít za následek porušení povinnosti péče řádného hospodáře ze strany statutárního orgánu. Navíc je třeba poukázat rovněž na lhůtu bez zbytečného odkladu, ve které § 11 odst. 2 rejstříkového zákona ukládá statutárnímu orgánu spolku podat návrh na zápis změny skutečností do rejstříku zapisovaných; lze předpokládat, že až na výjimky bude posledně uvedená lhůta kratší než 30 dní.

Minimální náležitosti zápisu stanoví § 254 odst. 2 o. z. Uvedené ustanovení je sice dispozitivní, bez tam uvedených náležitostí se však zápis těžko obejde. Ze zápisu tedy musí být patrné, kdo zasedání svolal a jak (tuto náležitost lze splnit připojením

pozvánky), kdy se konalo, kdo je zahájil, kdo mu předsedal, jaké činovníky členská schůze zvolila, jaká usnesení přijala a kdy byl zápis vyhotoven. Z povahy věci pak plyne, že zápis by měl být podepsán tím, kdo jej vyhotovil, tj. obvykle statutárním orgánem nebo zvoleným zapisovatelem.

Vedle těchto povinných náležitostí lze doporučit, aby k zápisu byla připojena listina přítomných (pro potřeby případného ověření, zda byla schůze usnášeníschopná) a rovněž aby bylo uvedeno, kolika hlasy byla jednotlivá usnesení přijata (pro ověření, zda bylo dosaženo potřebné většiny).¹²³

4.4.5 Alternativy členské schůze

U velkých spolků, které mají často stovky nebo i tisíce členů, nepřipadá v úvahu, aby se všichni členové sešli najednou na členské schůzi, popř. by takové zasedání nemohlo efektivně fungovat. Takové spolky mohou účast svých členů na rozhodování spolku řešit jinými způsoby, které je ovšem třeba upravit ve stanovách. Zákon přitom uvádí jako příklady dílčí členské schůze podle § 255 a shromáždění delegátů podle § 256. Stanovy však mohou přijít i s dalšími variantami; pokud tyto varianty projdou testem dobrých mravů a nejsou v rozporu se zákonem, není důvod je nepřipustit.

Přípustné tak zejména mohou být členské schůze konané formou komunikace na dálku. To je praktické zejména u menších spolků s rozptýlenou členskou základnou. V takovém případě musí stanovy upravit způsob, jakým spolu budou členové komunikovat; tento způsob musí umožnit, aby se účastníci členské schůze mohli v jejím průběhu vyjadřovat a navzájem v reálném čase sledovat své projevy. Všichni účastníci musí mít reálnou možnost se k členské schůzi připojit (to se týká zejména zvolené služby internetu). Není-li to všem členům známo, musí pozvánka na členskou schůzi obsahovat srozumitelný popis postupu, jakým se člen může k členské schůzi připojit. Rovněž musí být zajištěna identifikace účastníků tak, aby spolek mohl ověřit, kteří členové se schůze účastní a jak hlasují.

Od členské schůze konané formou komunikace na dálku je třeba oddělit hlasování per rollam. V tomto případě se totiž členská schůze nekoná vůbec v tom smyslu, že by

¹²³ Srov. (v případě družstva) rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 41/2002 (č. 25/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), podle kterého v případě, kdy v zápise údaje o počtu přítomných a o počtu hlasů chybí, je na družstvu, aby prokázalo, že usnesení bylo přijato potřebným počtem hlasů a za dodržení kvóra.

spolu její účastníci v reálném čase komunikovali, nýbrž postupuje se tak, že návrhovač zašle všem oprávněným hlasovat návrh usnesení, ke kterému se všichni mohou ve stanovené lhůtě vyjádřit. Pokud stanovená většina ve lhůtě s návrhem souhlasí, je usnesení členské schůze přijato. Rovněž tento způsob rozhodování členské schůze musí upravit stanovy. Podmínkou přijetí usnesení musí s ohledem na rovnost členů být, aby návrh usnesení došel všem oprávněným hlasujícím. Stanovy by tedy měly upravit, jakým způsobem spolek svým členům návrhy zasílá, jinak se uplatní pravidla pro právní jednání vůči nepřítomné osobě podle § 570 o. z. Spolek by proto měl vést (v rámci evidence členů) seznam adres (popř. i elektronických), určených k zasílání návrhů. Souhlas hlasujících s usnesením musí být bezpodmínečný, jakoukoli podstatnou změnu je třeba považovat za odmítnutí návrhu, popř. za nový návrh. Lhůta k vyjádření by měla být přiměřená způsobu rozesílání návrhů a hlasování, jakož i rozsáhlosti a závažnosti návrhu. Usnesení je přijato, jakmile se dosáhne potřebné většiny; kvorum se počítá ze všech členů oprávněných hlasovat. O výsledku hlasování musí příslušný orgán (typicky statutární orgán spolku) členy spolku informovat.

Dílčí členské schůze podle § 255 o. z. fakticky znamenají rozdělení členské schůze na několik paralelně probíhajících zasedání. Všechna dílčí zasedání musí probíhat podle stejného pořadu schůze a musí na nich být projednány stejné návrhy usnesení. Ve výsledku to znamená, že usnášeníschopnost členské schůze a výsledky hlasování budou zřejmé až po skončení poslední z dílčích schůzí, neboť zúčastnění členové a odevzdané hlasy se ze všech dílčích schůzí sčítají. Důsledkem je, že na dílčích schůzích prakticky nejde přijímat pozměňovací návrhy k návrhům usnesení, které byly předneseny až v průběhu dílčí schůze, neboť by o takových návrzích nemohli hlasovat členové, kteří se účastnili přechozích dílčích zasedání. Zároveň je nutno zajistit, aby se každý člen účastnil nejvýše jednoho z dílčích zasedání. Shora popsaná pravidla mají ve skutečnosti kogentní povahu, neboť bez nich nelze zajistit rovnost členů spolku při účasti na členské schůzi (§ 212 odst. 1 druhá věta o. z.). Ve výsledku tak pořádání dílčích členských schůzí není příliš praktické, neboť fakticky neumožňuje vést mezi členy diskusi. Členská schůze je tak fakticky degradována na orgán schvalující předem připravená usnesení.

Praktičtější, zejména u velkých spolků, je organizace členské schůze ve formě shromáždění delegátů (§ 256 o. z.). Toto shromáždění může mít v praxi dvě podoby – buď jsou delegáti voleni členy spolku bez ohledu na vnitřní uspořádání spolku na základě

poměrného, nebo většinového volebního systému, a tvoří tak jakýsi spolkový parlament,¹²⁴ nebo (zejména u vnitřně členěných spolků) zastupuje delegát určitou organizační jednotku (ať už se jedná o pobočný spolek s právní osobností, nebo organizační jednotku jinak definovanou).¹²⁵

V obou situacích platí, že shromáždění je orgánem spolku, a to orgánem voleným. Na shromáždění se tedy – v případě absence odlišné úpravy ve stanovách – použijí ustanovení o členské schůzi a subsidiárně rovněž ustanovení o volených orgánech spolku. Zejména tedy platí – odkazem § 246 odst. 3 na § 159 odst. 2 o. z. – že delegáti vykonávají svoji funkci osobně. V jednotlivém případě však mohou zmocnit jiného delegáta, aby za ně při jejich neúčasti hlasoval. Delegáti jsou členy voleného orgánu spolku, nikoli zmocněnci těch členů spolku, které na shromáždění zastupují. Jejich odpovědnost vůči zastoupeným členům má tedy pouze „politickou“ povahu.¹²⁶ Na jejich postavení se proto nepoužijí ustanovení občanského zákoníku o zastoupení.

Naproti tomu nelze, podle autorova názoru, na delegáty použít § 159 odst. 1 o. z. o povinnosti člena voleného orgánu jednat s péčí řádného hospodáře. V tomto ohledu je třeba přihlédnout k tomu, že shromáždění delegátů fakticky nahrazuje členskou schůzi spolku. Proto na delegáty nelze klást větší odpovědnost než na členy hlasující na členské schůzi; na delegáty se tedy vztahuje pouze obecná povinnost loajality člena spolku podle § 212 odst. 1 první věty o. z. Použít nelze ani § 246 odst. 2 o. z. o možné kooptaci chybějících členů voleného orgánu. Tomu brání rovněž povaha delegátů jako zástupců členů, nelze proto připustit, aby o volbě delegáta rozhodoval někdo jiný, než příslušní členové. Navíc zde chybí rovněž účel citovaného ustanovení, neboť shromáždění delegátů není operativním orgánem, a tak chybějící členové nemohou ohrozit běžné fungování spolku. Stejně tak povaze shromáždění delegátů obecně odporuje § 246 odst. 1 o. z. o pětiletém funkčním období volených orgánů. Členská schůze (a tedy i shromáždění delegátů, které ji nahrazuje), je orgánem svolávaným vždy jednorázově v jiném složení, funkce delegáta je tak z povahy věci jednorázová a omezena na konkrétní shromáždění.

¹²⁴ Tento systém popisuje DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 728-729.

¹²⁵ Srov. např. čl. 4.5 Stanov Asociace debatních klubů, z. s. [online, vid. 6. 3. 2016, dostupné z <http://debatovani.cz/web/asociace/stanovy-adk>], kde delegáti zastupují jednotlivé debatní kluby jako vnitřní organizační jednotky spolku bez právní subjektivity. Podobně také DAVID, L. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1220.

¹²⁶ Shodně DAVID, L. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1221.

Jen pokud by se shromáždění nekonalo pro nedosažení usnášeníschopnosti, platila by funkce delegáta i pro náhradní shromáždění. Stanovy ovšem mohou upravit jinak.

Zavedou-li stanovy shromáždění delegátů, musí rovněž upravit, jakým způsobem budou delegáti voleni. Zákon v § 256 odst. 2 o. z. stanoví, že každý delegát má být volen stejným počtem hlasů; stanovy však mohou stanovit rozumnou odchylku. Tato formulace je bohužel dosti nepřesná – zákonodárce měl zřejmě na mysli, že na každého delegáta by měl připadat stejný počet členů (aby byla zajištěna rovnost členů). Zákon tak předpokládá, že delegáti budou voleni většinovým systémem v jednomandátových „obvodech“; potom by každý „obvod“ měl mít stejný (popř. alespoň obdobný) počet členů. Cílem je tedy zajistit rovnoměrnost zastoupení, a tím i rovnost členů podle zásady § 212 odst. 2 druhé věty o. z.

Dispozitivita celého § 256 o. z. (srov. § 247 odst. 3 o. z.) však umožňuje, aby rovnost zastoupení byla zajištěna i jinak. Zejména v případě, kdy podle stanov delegáti zastupují organizační jednotky spolku, mohou stanovy upravit, že větší organizační jednotky budou mít větší počet delegátů (např. systém jeden delegát na každých x členů), nebo i tak, že delegát větší organizační jednotky bude mít větší počet hlasů.¹²⁷ Taková úprava může být praktická zejména u spolků, kde členskou základnu tvoří děti a mládež, a podle autorova názoru na ní není nic nemravného.¹²⁸

V ostatním se na shromáždění delegátů použijí ustanovení o členské schůzi.

4.5 Právo volit a být volen do orgánů spolku

Kterí členové a zda vůbec mají aktivní a pasívní volební právo do orgánů spolku, upravují stanovy. Rovněž v tomto směru jim občanský zákoník poskytuje široké pole působnosti. Přípustná je dokonce i taková úprava, podle které nejsou orgány spolku voleny vůbec – mohou být např. dědičné, jmenované určitou konkrétní osobou, vybírané losem, určované podle postavení hvězd apod. Není-li stanovami určeným způsobem možno statutární orgán určit, uplatní se záchranné ustanovení § 247 odst. 2 o. z. (srov. podrobněji kap. 5.4.1).

¹²⁷ Srov. čl. 4.5 Stanov Asociace debatních klubů, z. s. [online, vid. 6. 3. 2016, dostupné z <http://debatovani.cz/web/asociace/stanovy-adk>].

¹²⁸ Opačně DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 729, který však s takovou variantou zřejmě nepočítá. Naopak s pochopením pro různé varianty DAVID, L. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1221.

Dispozitivně platí, že aktivní volební právo mají všichni členové, kteří mají právo hlasovat na členské schůzi, neboť ta volí jak statutární orgán spolku (§ 244 druhá věta ve spojení s § 247 odst. 3 o. z.), tak členy kontrolní a rozhodčí komise (§ 262 odst. 1 druhá věta, § 266 odst. 1 o. z.). Stanovy však mohou aktivní volební právo upravit jinak, lze dokonce i pořádat volby členů orgánů odděleně od členské schůze, byť taková úprava zřejmě nebude příliš praktická. Stejně tak je obecně přípustné, aby volební právo některých členů bylo omezeno (např. věkem, určitou dobou členství, apod.), aby určitá obecně určená kategorie členů měla více hlasů, apod. Taková omezení by však neměla zakládat neodůvodněnou nerovnost (srov. § 212 odst. 1 větu druhou o. z.); a to zejména v případě, kdy by se omezení nově zaváděla změnou stanov ke škodě určité skupiny členů.

Pasívní volební právo mají obecně všichni členové spolku, kteří jsou plně svéprávní (§ 152 odst. 2 o. z.). Stanovy spolků, jejichž hlavní činnost se týká nezletilých nebo omezeně svéprávných, mohou připustit i pasívní volební právo těchto osob (§ 152 odst. 3 o. z.). Pasívní volební právo může mít i člen – právnická osoba, pokud stanovy členství právnických osob nevylučují; i v případech připuštění členství právnických osob však mohou stanovy omezit nebo vyloučit jejich pasívní volební právo. V takovém případě by však stanovy (v zájmu zachování rovnosti členů) měly připustit, aby právnická osoba navrhla jako kandidáta osobu s ní spojenou (např. člena orgánu, společníka, zaměstnance), byť taková osoba by sama nebyla členem spolku.¹²⁹

Ze zákona je pasívní volební právo omezeno osobám, jejichž úpadek byl v posledních třech letech osvědčen. Takový kandidát musí svou diskvalifikaci před volbou oznámit tomu, kdo jej má zvolit (tj. pravidelně členské schůzi), pak již jeho zvolení nic nebrání. Rovněž během výkonu funkce musí člen voleného orgánu oznámit orgánu, který jej zvolil, že jeho úpadek byl zjištěn. Je potom na uvedeném orgánu, zda jej ve funkci ponechá. Sankci za neoznámení není ztráta funkce, ale aktivní legitimace každého, kdo na tom má právní zájem, podat u soudu žalobu na odvolání diskvalifikovaného člena orgánu. I v tom případě může orgán, který diskvalifikovaného člena zvolil, rozhodnout, že má ve funkci setrvat, a tím zabránit jeho odvolání. Popsané pravidlo § 153 o. z. má ovšem dispozitivní charakter, stanovy spolku mohou

¹²⁹ Srov. shora kap. 1.3.2.

diskvalifikaci upravit jinak (zejm. přísněji), případně ji rozšířit i o další důvody (např. o nedostatek trestní bezúhonnosti).

Zákon omezuje v § 266 odst. 2 o. z. pasívní volební právo do rozhodčí komise na osoby bezúhonné, zletilé a plně svéprávné. Jedná se zvláštní ustanovení vůči shora uvedeným ustanovením obecným; nedostatek shora uvedené kvalifikace tedy znamená nezhojitelné vyloučení. Pokud by přesto příslušný orgán spolku zvolil členem dozorcí komise např. osobu odsouzenou pravomocně za trestný čin, hledělo by se podle § 155 odst. 2 na volbu, jako by se nestala; pokud by byl člen odsouzen během svého funkčního období, jeho funkce by právní mocí rozhodnutí soudu zanikla.

Rovněž pasívní volební právo mohou stanovy i dále omezit např. věkem nebo dobou členství ve spolku, popř. je podmínit určitou dosaženou kvalifikací, apod. I tato omezení by neměla zakládat neodůvodněnou nerovnost (srov. § 212 odst. 1 větu druhou o. z.); a to zejména v případě, kdy by se omezení nově zaváděla změnou stanov ke škodě určité skupiny členů. Omezena může být rovněž slučitelnost funkcí ve spolkových orgánech – ze zákona jsou navzájem neslučitelná členství ve statutárním orgánu, v rozhodčí a v kontrolní komisi (§ 262 odst. 2 a § 266 odst. 2 o. z.).

Zásada rovného zacházení spolku s členy (§ 212 odst. 1 věta druhá o. z.) se projevuje i v tom, že kandidátům na funkce v orgánech spolku musí být poskytnuty rovné podmínky.¹³⁰ To se týká především volební kampaně (stejná příležitost představit kandidátský program na členské schůzi, popř. na webových stránkách spolku, ve spolkovém časopise).

Aktivní i pasívní volební právo může člen proti spolku soudně vymáhat. Nemůže se ovšem domáhat zvolení do určité funkce, přípustná je však žaloba o neplatnost rozhodnutí orgánu spolku o volbě založená na tvrzení, že člen nebyl v rozporu se stanovami připuštěn jako kandidát, že mu nebylo umožněno volit, apod. Změny výsledku hlasování se lze domoci také žalobou o nepřihlížení k hlasu člena podle § 212 odst. 2 o. z. Zároveň se jedná o základní členské právo, pro jehož porušení by se člen mohl domáhat přiměřeného zadostiučinění podle § 261 o. z.

¹³⁰ PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 41.

S členstvím ve spolkovém orgánu je spojena povinnost člena vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře a nahradit spolku škodu, kterou způsobil tím, že této povinnosti nedostál (viz podrobněji kap. 1.5.3).

4.6 Práva a povinnosti majetkového charakteru

4.6.1 Členské příspěvky

Jedinou povinnost členů vůči spolku majetkového charakteru, kterou občanský zákoník upravuje, jsou členské příspěvky (§ 235 o. z.). Podle tohoto ustanovení mohou výši členského příspěvku a jeho splatnost určit buď přímo stanovy, nebo v nich musí být uvedeno, který orgán spolku o výši a splatnosti členských příspěvků rozhoduje. V praxi (s výjimkou spolků krátkodobého charakteru) je účelnější druhá alternativa, která umožňuje přizpůsobit výši členských příspěvků aktuální finanční situaci spolku, výši inflace, apod.

Není povinností spolku, aby členské příspěvky vybíral. Na druhou stranu s fungováním spolku jsou vždy spojeny určité náklady, a členské příspěvky jsou u řady spolků podstatným zdrojem financování jejich činnosti. Oproti jiným zdrojům financování (zejm. darům, grantovým příspěvkům, apod.) mají tu zásadní výhodu, že o jejich výši rozhoduje pouze spolek sám (není potřeba vyjednávat s dárce, použití získaných prostředků není vázáno na konkrétní účel) a zároveň jejich získání nevyžaduje další činnost spolku ani žádné investice (jako vedlejší činnost spolku).

Předpokladem vzniku povinnosti člena platit členské příspěvky je tak úprava členských příspěvků ve stanovách (z § 235 o. z. plyne, že neobsahují-li stanovy žádnou úpravu povinností členů platit příspěvky, nemůže spolek jejich placení po členech žádat) a rozhodnutí příslušného orgánu spolku o výši a splatnosti členských příspěvků (pokud výše a splatnost členských příspěvků není uvedena přímo ve stanovách). Toto rozhodnutí orgánu spolku musí být dáno členům na vědomí (srov. v podrobnostech kapitoly 4.2.3) v dostatečném předstihu před splatností členského příspěvku, aby členové mohli příspěvky včas uhradit.

Jak bude výše a splatnost členských příspěvků stanovena, je ponecháno na stanovách a rozhodnutí příslušného orgánu spolku. Tento způsob by pouze měl respektovat zásadu rovného zacházení s členy (§ 212 odst. 1 druhá věta o. z.) a neměl by být v rozporu s dobrými mravy (§ 245 o. z.). Chybu spolek zřejmě nikdy neudělá, budou-li všichni členové platit stejné příspěvky; výše členských příspěvků však může být

stanovena v závislosti na určitých objektivních kritériích. V úvahu přichází druh spolkové činnosti, které se člen věnuje (zejm. u sportovních spolků, členové oddílu jachtingu mohou být zatíženi vyššími příspěvky, než členové oddílu turistiky, vzhledem k nákladům spojeným s příslušnou činností), majetková situace člena (zejm. u spolků dobročinných, rovněž spolky lobbyingové mohou mít výši členských příspěvků stanovenou procentem ze zisku členů), apod. U spolkových svazů se výše členských příspěvků může odvíjet zejm. od počtu členů členských spolků.

Naopak nepřípustné bude stanovení členských příspěvků diskriminačním způsobem – podle rasy, národnosti, pohlaví, apod. U tanečního spolku však sleva pro chlapce nemusí být diskriminační, neboť zájem děvčat o tanec bývá větší, spolek přitom potřebuje sestavit páry. Za nemravné by např. mohlo být považováno řádové zvýšení členských příspěvků, kterým se sleduje vytlačení méně majetných členů spolku; naproti tomu však spolek určený od počátku pro příslušníky „vyšší společnosti“ se nebude chovat nemravně, nasadí-li výši členských příspěvků úměrnou majetkovým poměrům svých členů.

Rovněž je pouze na spolku, jak stanoví splatnost členských příspěvků a za jak dlouhé období se bude členský příspěvek platit. Obvykle se jedná o peněžité plnění; stanovy však mohou připustit plnění členských příspěvků i jinak, např. poskytováním jinak placených služeb apod. Proti pohledávce z titulu členských příspěvků je rovněž za podmínek § 1982 a násl. o. z. přípustné započtení.

Přípustné může být i vybírání zvláštního členského příspěvku při vstupu do spolku (vstupní / registrační příspěvek). Takový příspěvek však nemá charakter vkladu,¹³¹ a proto nezakládá majetkovou účast člena ve spolku a v případě vystoupení člena nevzniká nárok na jeho vrácení, ledaže by jej stanovy výslovně upravily.

Naopak obecně za nepřípustné je třeba považovat vybírání jakéhokoli poplatku za vystoupení ze spolku, neboť by se tím spolek dostal do rozporu se zákazem bránit členu ve vystoupení ze spolku (§ 215 odst. 1 o. z.). Za nezávadnou lze však považovat statutární úpravu, podle které se v případě vystoupení ze spolku nevrací poměrná část členského příspěvku zaplaceného předem za období, ve kterém člen vystoupil. Jinak by – v případě,

¹³¹ Pokud TELEČ, I., 2013, op. cit., označuje takový příspěvek termínem „vklad“, jedná se podle autorova názoru jen o formulační nepřesnost, resp. odlišnost.

že je členský příspěvek placen předem a členství je ukončeno během tohoto období – měl člen právo na vrácení poměrné části členského příspěvku podle § 2991 o. z. (jedná se o plnění z právního důvodu, který odpadl).¹³² Prakticky je však toto právo omezeno tím, že spolek nemusí zaplacené členské příspěvky vracet, pokud je již spotřeboval (např. zaplatil nájemné za tělocvičnu; srov. § 3000 ve spojení s § 3002 odst. 1 o. z., členství ve spolku nemá charakter úplatné smlouvy).

Povinnost platit členské příspěvky je právní povinností, kterou je člen vůči spolku zavázán. Dluží-li člen spolku členské příspěvky, nezaniká dluh vystoupením ze spolku. V praxi se však toto pravidlo uplatní jen tehdy, pokud se členské příspěvky platí pozadu, nebo pokud je stanovami vyloučena aplikace § 238 o. z. o zániku členství nezaplacením členských příspěvků.

Po členu, který je s placením členského příspěvku v prodlení, se spolek může domáhat jeho zaplacení u rozhodčí komise spolku, je-li zřízena a má-li pravomoc v těchto sporech rozhodovat (§ 265 o. z.), jinak u soudu žalobou na plnění. Na členské příspěvky – protože se jedná, jak shora uvedeno, o dluh jako každý jiný – se uplatní i § 1970 o. z. o povinnosti dlužníka platit úrok z prodlení. K zajištění splnění povinnosti platit členské příspěvky viz kapitolu 4.2.5.

4.6.2 Další majetková práva a povinnosti

Jak shora vysvětleno v kapitole 1.3.2, z charakteru spolku jako zájmového sdružení neziskového charakteru (§ 214 odst. 1 a § 217 odst. 3 o. z.) plyne, že spolek nesmí členům ukládat, kromě plateb členských příspěvků, jiné povinnosti majetkového charakteru a členové spolku nemají vůči spolku žádná majetková práva. Pokud by stanovy takovou povinnost nebo právo zakládaly, nejednalo by z materiálního hlediska o spolek; resp. takové ustanovení by bylo podle § 580 odst. 1 o. z. neplatné pro rozpor s účelem zákona a soud by k takové neplatnosti přihlížel z úřední povinnosti podle § 588 o. z. Je totiž v rozporu s veřejným pořádkem, aby se právnické osoby zakládaly k jinému účelu, než ke kterému je příslušná právní forma určena.

Povinností majetkového charakteru ovšem není, ukládají-li stanovy členům účastnit se bezplatně na spolkové činnosti (např. pořadatelstvím na akcích pořádaných

¹³² Odlišně DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 698, kde však autor nijak nevysvětlil, z čeho dovodil údajně nevratný charakter členských příspěvků.

spolkem). Je totiž právě v souladu se zájmovou, dobrovolnickou povahou spolkové činnosti, že ji členové vykonávají bezplatně, i když jinak by taková práce měla majetkovou hodnotu. Takto vykonanou prací nevzniká spolku bezdůvodné obohacení – jde o případ dobrovolného obohacení podle § 2992 věty za středníkem o. z. To ovšem neznamená, že by spolek nesměl členům vyplácet za práci pro spolek odměny (zejména za výkon funkcí ve spolku).

Pokud jinak členové poskytují spolku – nad rámec povinných členských příspěvků – bezplatně jiná majetková plnění, ať už peněžitého nebo nepeněžitého charakteru (např. člen spolku dodá na akci spolku bezplatně občerstvení), jedná se fakticky o darování ve smyslu § 2055 odst. 1 o. z., popř. o společenskou úsluhu podle druhého odstavce cit. ustanovení. Totéž se týká i toho, pokud člen „vnáší“ do spolku určitý majetek. Pak se jedná buď o darování, nebo o výpůjčku (§ 2193 o. z.); podle toho se pak určí, zda má člen právo na vrácení „vnesené“ věci.¹³³

Na druhou stranu členové spolku nemají vůči spolku žádná majetková práva. Nemají zejména právo na podíl na zisku spolku (§ 217 odst. 3 o. z.); to ovšem neznamená, že členství jim nemůže v konečném důsledku přinést majetkový prospěch (např. prosazením opatření navrhovaných spolkem lobbystického charakteru). Stejně tak podle názoru autora není účelem spolku, aby svým členům poskytoval plnění jiného než zájmového charakteru. Spolek nelze např. založit za účelem výstavby a správy nemovitosti určené k bydlení členů, neboť k tomu slouží bytová družstva nebo společenství vlastníků jednotek; naproti tomu jej lze založit pro účely výstavby a správy tělocvičny nebo společenského sálu, není-li cílem jejich komerční pronájem.

Členové spolku neručí za jeho dluhy (§ 215 odst. 2 o. z.). Jedná se rovněž o jedno z „definičních“ ustanovení, vymezujících povahu spolku. I zde platí, že pokud by stanovy takové ručení zakládaly, nejednalo by z materiálního hlediska o spolek; resp. takové ustanovení by bylo podle § 580 odst. 1 o. z. neplatné pro rozpor s účelem zákona a soud by k takové neplatnosti přihlížel z úřední povinnosti podle § 588 o. z. pro rozpor

¹³³ Částečně odlišně vyznívají rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. 28 Cdo 5099/2007 a ze dne 17. 2. 2010, 28 Cdo 3894/2009, které se však týkají specifické situace vypořádání majetkových vztahů mezi vystoupivší základní organizací bývalého ROH a jeho nástupnických odborových svazů. Navíc z nich není zcela zřejmé, zda ony základní organizace měly z hlediska současného práva povahu pobočných spolků (pobočných odborových organizací), nebo členských organizací odborového svazu.

s veřejným pořádkem. To ovšem nevylučuje, aby se člen za určitý dluh spolku zaručil smluvně.

Zákazem ručení ovšem není vyloučena odpovědnost členů orgánů za porušení povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře (§ 159 odst. 1 o. z.) a s tím spojené ručení člena orgánu odpovědného za škodu věřitelům, jestliže člen orgánu spolku škodu nenahradil a věřitel se na spolku nemůže domoci náhrady (§ 159 odst. 3 o. z.).

Členové spolku jsou rovněž povinni nahradit škodu, kterou spolku (nebo jiným členům spolku) způsobili porušením povinnosti loajality podle § 212 odst. 1 první věty o. z., případně porušením jiných povinností stanovených zákonem, stanovami nebo rozhodnutím spolkového orgánu. Tato povinnost má smluvní charakter, škoda se proto nahrazuje podle § 2913 o. z.¹³⁴ To platí i obráceně; pokud tedy spolek porušením své povinnosti vyplývající ze zákona, stanov nebo vnitřních předpisů spolku způsobil členovi škodu, je povinen ji podle § 2913 o. z. nahradit.¹³⁵

Skončení členství ve spolku nemá zásadně za následek žádné právo na majetkové vypořádání, s výjimkou shora popsaného práva na vrácení členských příspěvků za nevyčerpané období (pokud stanovy neuvádějí, že členské příspěvky jsou nevratné). Pokud však stanovy připouštějí dědičnost členství, bude členství předmětem dědění; ani v tom případě však nemá hodnotu ocenitelnou penězi. Obdobně to platí v případě, kdy přechází členství na právního nástupce člena – právnické osoby.

Rovněž v případě zrušení spolku s likvidací nemá člen právo na podíl na likvidačním zůstatku. V tomto případě však znění § 272 odst. 1 o. z. takový postup, s výjimkou veřejně prospěšných spolků, připouští, byť by to bylo v souvislosti s neziskovým účelem spolků velmi neobvyklé.¹³⁶ V takovém případě by však mělo členství – v konečném důsledku – majetkovou hodnotu. Nabízí se proto (a to v souladu s důvodovou zprávou¹³⁷) spíše restriktivní výklad, podle kterého by rozdělení likvidačního zůstatku členům bylo v rozporu s účelem spolku, a proto přípustné není;

¹³⁴ Shodně LASÁK, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1076. Rovněž v německém právu má tato povinnost povahu odpovědnosti za škodu z porušení smlouvy (PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 44).

¹³⁵ PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 44.

¹³⁶ Srov. DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 761.

¹³⁷ ELIÁŠ, K., a kol. 2012, op. cit., s. 160.

navíc podle § 271 o. z. se má likvidační podstata zpeněžovat jen pro účely výplaty věřitelů (a nikoli členů).

5 Zánik členství

5.1 Vystoupení

Vystoupení ze spolku je jediným způsobem zániku členství, který stanovy nemohou nikdy vyloučit. Podle § 215 odst. 1 o. z. totiž nesmí nikdo (a tedy ani spolek) nikomu bránit ve vystoupení ze spolku. Tento zákonný zákaz představuje významný aspekt práva spolčovacího podle čl. 20 Listiny; jedná se proto o kogentní pravidlo, představující jeden z definičních znaků spolku. Vystoupení proto nejen, že nesmí být stanovami zakázáno, ale nesmí být spojeno ani s žádnými podmínkami nebo poplatky, které by tento úkon fakticky podstatně ztěžovaly. Bránil-li by spolek členům ve vystoupení, bylo by to důvodem pro jeho zrušení soudem i bez návrhu podle § 268 odst. 1 písm. d) o. z.

Bráněním ve vystoupení ze spolku podle autorova názoru není, pokud stanovy spojují zánik členství ve spolku s uplynutím přiměřené výpovědní lhůty. Hranice přiměřenosti je zřejmě individuální a závisí na typu spolku a rozsahu závazků člena s členstvím spojených; výpovědní lhůta by však neměla přesáhnout několik měsíců. Například švýcarské a nizozemské právo výpovědní lhůtu upravují – ve Švýcarsku je nejvýše šestiměsíční, v Nizozemí může být výpověď dána ke konci finančního roku, a to čtyři týdny předem. Obě právní úpravy však umožňují rychlejší ukončení členství v případě, kdy nelze od člena rozumně požadovat, aby ve spolku po výpovědní dobu setrval.¹³⁸

Vystoupení ze spolku je jednostranným právním jednáním člena. Pro jeho účinnost vůči spolku je proto nutné, aby spolku došlo (§ 570 odst. 1 o. z.). Zákon nestanoví žádnou právní formu vystoupení; požadavky na formu vystoupení však mohou být upraveny ve stanovách. Pro právní jistotu spolku i člena lze přitom požadavek písemné formy vystoupení jen doporučit.¹³⁹

¹³⁸ RONOVSÁ, K. 2004. op. cit., s. 204. Podobně § 39 odst. 2 BGB připouští až dvouletou výpovědní dobu.

¹³⁹ Německá judikatura (cit. dle PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 45) považuje požadavek na přísnější než obyčejnou písemnou formu (např. na notářský zápis) za nepřipustné ztížení práva člena ze spolku vystoupit.

V případě delší výpovědní lhůty mohou stanovy připustit, aby se člen se spolkem dohodl na jejím zkrácení. Pokud stanovy tuto možnost neupravují (tj. nedovolují, ani nevylučují), může statutární orgán takovou dohodu uzavřít, nezpůsobí-li tím spolku škodu; jinak jeho členové odpovídají za způsobenou škodu. Výpovědní lhůta je totiž určena k ochraně spolku; pokud se jí spolek vzdá, není důvod jej chránit proti jeho vůli.

5.2 Smrt nebo zánik člena

Členství ve spolku má osobní povahu, proto zásadně zaniká smrtí člena – fyzické osoby, nebo zánikem člena – právnické osoby (§ 232 o. z.). U právnických osob to platí jak v případě, že právnická osoba zaniká bez právního nástupce, tak v případě zániku právnické osoby při její přeměně.

Stanovy však mohou stanovit jiné následky smrti nebo zániku člena. Může jít jak o pravidlo, podle kterého členství přejde na dědice fyzické osoby nebo na právního nástupce právnické osoby, tak i jiné, speciálně stanovami vytvořené pravidlo (např. že členství přechází jen na prvorozeného potomka člena). Nedostane-li se taková úprava do kolize s obecnými korektivy obsahu a účelu zákona nebo dobrých mravů, nelze jí nic vyčíst. Protože zákon dědění členství připouští, jedná se o výjimku z pravidla, podle kterého je pro vznik členství potřeba projev vůle. Dědici nebo jiní univerzální právní nástupci mohou ze spolku ovšem vystoupit.

Přechod členství na právního nástupce může být praktickým řešením např. u spolků sdružujících podnikatele, kde může být dán legitimní zájem na tom, aby členství přecházelo se závodem. Naopak u spolků sportovního, kulturního apod. charakteru postrádá právní nástupnictví obyčejně smysl.

5.3 Zánik spolku a pobočného spolku

Členství ve spolku trvá jen tak dlouho, jak trvá spolek; zanikne tedy nejpozději zánikem spolku. Výjimkou je přeměna spolku – pokud se spolek slučuje s jiným spolkem nebo splývá v nový spolek, stávají se členové zanikajícího spolku členy spolku nástupnického (§ 286 o. z.). Při rozdělení spolku stanoví § 288 odst. 4 o. z. nebo § 289 odst. 3 o. z. dispozitivně, že členové zanikajícího spolku se stávají členy všech spolků nástupnických.

Má-li spolek spolky pobočné, má se podle § 234 o. z. za to, že zánikem pobočného spolku zaniká i členství členů pobočného spolku ve spolku hlavním. Stanovy hlavního spolku však mohou stanovit jinak, zejména tak, že členům zaniklého pobočného spolku zůstává členství v hlavním spolku zachováno, a popř. rovněž určit, který z ostatních pobočných spolků převezme členy zaniklého pobočného spolku. Taková úprava může být případně součástí rozhodnutí hlavního spolku o zrušení spolku pobočného, pokud stanovy hlavního spolku zrušení pobočného spolku rozhodnutím některého z orgánů hlavního spolku umožňují.

5.4 Nezaplacení členských příspěvků

Členství může zaniknout i nezaplacením členského příspěvku v přiměřené dodatečné lhůtě, kterou spolek členovi určil ve výzvě k zaplacení a zároveň jej upozornil na možnost zániku členství (§ 238 o. z.). Předpokladem zániku členství podle uvedeného ustanovení tedy je:

1. Povinnost člena platit členské příspěvky uvedená ve stanovách, nebo na jejich základě v rozhodnutí příslušného orgánu spolku (§ 235 o. z., srov. kapitulu 5.6.1).
2. Prodlení člena s placením členského příspěvku. Lhůta splatnosti členského příspěvku musí členovi marně uplynout. Postačí, nezaplatí-li člen i jen část jistiny členského příspěvku, naproti tomu dluh na úroku z prodlení nebo jiné sankci za prodlení upravené stanovami nemají za následek zánik členství.
3. Dodatečná výzva k zaplacení členského příspěvku. Podstatnou náležitostí výzvy je stanovení dodatečné přiměřené lhůty k zaplacení a poučení o tom, že členství zanikne, nebude-li členský příspěvek do uplynutí lhůty zaplacen. Výzva je právním jednáním spolku, které musí členovi spolku dojít – neupravují-li stanovy doručování členům jinak, použije se obecné ustanovení § 570 o. z. Zákon neukládá povinnost činit výzvu v písemné formě. V případě sporu by však bylo na spolku, aby prokazoval, že výzva členovi došla. Přiměřenost lhůty je třeba posuzovat s ohledem na výši členského příspěvku a způsob jeho úhrady; lhůta samozřejmě nesmí skončit dříve, než byla výzva členovi doručena.

4. Nezaplacení členského příspěvku ani v dodatečné lhůtě. Pro splnění se použijí ustanovení občanského zákoníku o plnění dluhu. Mají-li se tedy členské příspěvky v peněžité formě platit na bankovní účet spolku, je dluh splněn až připsáním částky na účet spolku (§ 1957 odst. 2 o. z.). Nezaplatí-li tedy člen v určené lhůtě, členství bez dalšího zanikne uplynutím této lhůty. Tím ovšem nezaniká dluh člena ve výši členského příspěvku z období do zániku členství, nestanoví-li stanovy nebo vnitřní předpis spolku jinak.

Předeslané ustanovení § 238 o. z. je dispozitivní. Stanovy je tedy mohou jak úplně vyloučit, tak upravit důsledek nezaplacení členského příspěvku na členství jiným způsobem. Autor nemá za to, že povinnost učinit výzvu k dodatečné úhradě příspěvku je kogentní povahy.¹⁴⁰ Stanovy by však měly zajistit ochranu člena jinými srovnatelnými prostředky. Např. stanovy Asociace debatních klubů, z.s., tak uvádějí, že členství zaniká nezaplacením členských příspěvků, aniž by spolek byl povinen zasílat členům výzvu k dodatečnému zaplacení. Zaplatí-li však bývalý člen později, členství ve spolku se mu obnoví, aniž by musel znovu podávat členskou přihlášku.¹⁴¹ Důvodem přijetí takové úpravy byla výše členských příspěvků, které v době přijímání stanov činily 10 Kč ročně, a proto by náklady na zaslání výzvy byly vyšší, než vymožený členský příspěvek.

5.5 Vyloučení

5.5.1 Důvody vyloučení

Vyloučení člena je – z pohledu spolkového práva – nejtěžší sankcí, kterou může spolek členu udělit (byť v některých případech může mít např. sankce v podobě peněžité pokuty tíživější dopad na ekonomickou situaci člena). Sankční vyloučení je dispozitivně upraveno v § 239 o. z. – tím se nová právní úprava liší od úpravy v zákoně o sdružování, který otázku vyloučení člena ponechával na stanovách, a bylo tedy přinejmenším sporné, zda občanské sdružení, jehož stanovy vyloučení člena neupravovaly, mohlo vyloučit člena, který se proti sdružení závažným způsobem provinil.¹⁴² Nová právní úprava tuto otázku postavila najisto – chybí-li úprava ve stanovách, zavádí občanský zákoník dvě skutkové podstaty deliktu, který může spolek trestat vyloučením:

¹⁴⁰ DVORÁK, T., 2014, op. cit., s. 702.

¹⁴¹ Čl. 2.7.4 Stanov Asociace debatních klubů, z.s. [vid. 5. 3. 2016]. Dostupné z: <http://debatovani.cz/web/asociace/stanovy-adk>

¹⁴² HRABÁNEK, D. 2011, op. cit.

- a) Závažné porušení povinnosti vyplývající z členství, spojené s nezjednáním nápravy ani po výzvě spolku.

První skutková podstata má několik znaků. Předně zde musí existovat povinnost vyplývající z členství, kterou vylučovaný člen porušil. Taková povinnost může vyplývat přímo ze stanov nebo vnitřních předpisů spolku, popř. z rozhodnutí spolkového orgánu (např. porušení povinnosti platit členské příspěvky, není-li jeho důsledkem přímo zánik členství podle § 238 o. z.; porušení povinnosti podrobit se spolkové sankci, apod.), nebo ze zákona (např. povinnost vykonávat funkci člena orgánu spolku s péčí řádného hospodáře podle § 159 odst. 1 o. z.), avšak může se jednat i o porušení povinnosti loajality podle § 212 odst. 1 o. z. Proto lze vyloučením trestat člena spolku, který zpronevěřil spolkový majetek, který se vůči spolku nebo jinému členu spolku chová urážlivě, svým chováním poškodil dobrou pověst spolku, nebo i člena, který se stal orgánem ve spolku konkurenčním.¹⁴³

Porušení povinností člena musí souviset se spolkem. To se týká zejména porušení povinnosti loajality vůči ostatním členům spolku – pokud člen spolku dobrovolných hasičů vyvolá rvačku na hasičském bále, jedná se o porušení povinnosti člena, neboť tím člen kazí dobrou pověst spolku, popere-li se však jindy v hospodě s jiným členem spolku, bez souvislosti s členstvím, pak se o porušení povinnosti loajality nejedná. Obdobně u člena dobročinného spolku zaměřeného na pomoc seniorům je neuctivé vyjadřování o důchodcích závažným porušením povinnosti loajality, naproti tomu u spolku horolezců takové vyjadřování s loajalitou vůči spolku nesouvisí.

Byť to zákon přímo nestanoví, musí být porušení povinnosti člena zaviněné. Nelze trestat člena pro porušení povinnosti, kterého se dopustil např. v duševní poruše,¹⁴⁴ v nutné obraně nebo krajní nouzi, popř. proto, že o takové povinnosti nemohl vědět (např. v případě rozhodnutí orgánu spolku, které nebylo členům spolku dáno na vědomí, nebo bylo vyhlášeno až později). Postačí přitom zavinění ve formě nevědomé nedbalosti. Např. pokladníka spolku nelze vyloučit jenom proto, že z pokladny spolku zmizely peníze, nýbrž pro vyloučení by se muselo prokázat, že pokladník opatroval pokladnu nedbale

¹⁴³ K tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. 11. 1934, sp. zn. Rv II 848/32 (Vážný 13980).

¹⁴⁴ Pro družstva srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 29 Odo 1181/2006.

(např. ji ponechával odemčenou bez dozoru), nevydával řádně pokladní doklady, popř. že peníze z pokladny zpronevěřil.

Porušení povinnosti musí být závažné. Nesmí se tedy jednat o drobné porušení, které mohou orgány spolku řešit domluvou (např. pokud člen tenisového spolku po skončení hry po sobě neuklidí kurt), případně jinou spolkovou sankcí. Nicméně podle názoru autora i méně závažné porušení povinnosti může nabýt závažnosti opakováním, pokud člen spolku nereaguje na domluvu a mírnější spolkové sankce se míjejí účinkem. Tím člen totiž porušuje svoji povinnost loajality vůči spolku.

Zákonná formulace skutkové podstaty nevyžaduje, aby vůči spolku vznikl škodlivý následek, postačí samotné porušení povinnosti. Trestněprávní terminologií se jedná o ohrožovací delikt. Vznik a rozsah škodlivého následku může mít ovšem vliv na posuzování závažnosti porušení.

Dalším znakem skutkové podstaty je výzva spolku k nápravě porušení povinnosti a marné uplynutí lhůty k nápravě. Výzva je právním jednáním spolku, které musí členu spolku dojít – je-li činěna vůči nepřítomnému členovi a chybí-li úprava doručování členům spolku ve stanovách, použije se § 570 o. z. Výzvu lze učinit v jakékoli formě; v případě následného sporu však bude na spolku, aby prokázal její obsah. Pokud je činěna na jednání orgánu spolku, na kterém je člen přítomen, může být uvedena v zápise.

Zákon říká, že výzvu má učinit spolek. Spolek zřejmě neudělá chybu, pokud výzvu učiní orgán, který má rozhodovat o vyloučení nebo jeho statutární orgán, jelikož ten může spolek zastoupit ve všech věcech. Podle autorova názoru však výzvu může učinit i jiný orgán (zejména ten, který má na starosti kontrolu plnění povinnosti, kterou člen porušil, tj. typicky kontrolní komise), ale také navrhovatel vyloučení (formou jakési obdoby předžalobní upomínky: „Pokud do jednoho měsíce nenahradíte spolku škodu způsobenou Vaším shora popsáním jednáním, podám u rozhodčí komise našeho spolku návrh na Vaše vyloučení“). Druhý možný výklad je takový, že výzva je součástí řízení o vyloučení a že ji má vždy činit orgán, který o vyloučení rozhoduje; takový výklad je podle autorova názoru příliš formalistický. Ostatní shora uvedené varianty stejně dobře naplní účel výzvy, tedy varování člena před porušováním jeho povinností.

Určitosti výzvy bude učiněno zadost, bude-li v ní popsáno, jaké jednání je členu spolku kladeno za vinu. Tento popis by měl být dostatečně popsát vytýkaný skutek –

zřejmě nepostačí obecná formulace typu „porušujete povinnosti spojené s členstvím“.¹⁴⁵ Výzva také musí obsahovat varování před vyloučením ze spolku a určení přiměřené lhůty, ve které má člen spolku zjednat nápravu. Poslední náležitost připadá ovšem v úvahu tehdy, mělo-li porušení nějaké odčinitelné následky. U varování před opakováním porušení se rozumí samo sebou, že člen po obdržení výzvy s porušováním přestane okamžitě, ledaže je plnění porušené povinnosti spojeno s nějakou přípravou.

Přiměřená lhůta je taková, která členovi umožní napravit škodlivý následek (zajistit opravu poškozeného majetku spolku, omluvit se uraženému členovi, apod.), popř. začít s plněním dosud zanedbávané povinnosti. Lhůtu je třeba počítat od doby, kdy se výzva dostala do sféry dispozice vylučovaného člena. Pokud by lhůta k vyloučení byla nepřiměřená, neznamená to však nutně ještě neplatnost následného rozhodnutí o vyloučení – vyčkal-li ve skutečnosti příslušný orgán spolku před rozhodnutím o vyloučení přiměřeně dlouho, nevznikla členovi uložením příliš krátké lhůty vážná újma (srov. § 260 odst. 1 o. z.). Naproti tomu splnil-li člen povinnost uloženou ve výzvě až po uplynutí lhůty, ale ještě před rozhodnutím o vyloučení, může to mít vliv na posouzení závažnosti jeho provinění – většinou tím důvod vyloučení odpadne i tak, nicméně v případě zvlášť závažného porušení povinnosti, nebo v případě člena, který své povinnosti plní pravidelně pozdě, bude možno i tak přistoupit k vyloučení.

- b) porušení povinnosti vyplývající z členství s následkem, který nelze odčinit nebo který způsobil spolku zvlášť závažnou újmu

Druhý zákonný důvod vyloučení člena je zpřísněný – na rozdíl od předchozího (obecného) důvodu se totiž nevyžaduje předchozí výzva k nápravě a marné uplynutí lhůty k nápravě. Rovněž pro tento důvod platí předeslaný výklad o porušení povinnosti člena. Oba znaky jsou formulovány alternativně – postačí tedy buď neodčinitelný následek, nebo zvlášť závažná újma.

Musí se jednat o porušení povinnosti takového rázu, že po zbývajících členech spolku nelze spravedlivě požadovat, aby nadále ve spolku s provinivším se členem setrvali, resp. nelze požadovat po spolku, aby vzhledem ke svému účelu nebo předmětu činnosti nadále zachoval jeho členství. V praxi půjde pravidelně o úmyslné nebo hrubě nedbalé jednání, které představuje podstatné porušení povinnosti loajality vůči spolku,

¹⁴⁵ DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 703.

např. zpronevěra nikoli nevýznamné části spolkového majetku, úmyslný trestný čin proti spolku nebo ostatním členům, popř. závažné porušení zásad, na kterých spolek stojí (např. člen spolku pracujícího s dětmi a mládeží se angažuje v pornografii, člen spolku ochránců přírody se nechá zaměstnat v ropném průmyslu, apod.).

Důvod vyloučení uvedený v § 239 odst. 1 o. z. je formulován dispozitivně. Stanovy proto mohou důvody vyloučení upravit odlišně, např. je podrobněji specifikovat, zejména uvedením toho, která jednání pro spolek představují závažné porušení členských povinností. Podle názoru autora je zapotřebí v rámci soudního přezkumu takového ustanovení stanov respektovat zásadu spolkové autonomie – důvody vyloučení je nutno posuzovat s ohledem na specifika konkrétního spolku, jeho předmět činnosti, vlastnosti členské základny a případně historii spolku. Důvodem vyloučení člena tak mohou být např. i činnosti jinak zákonem dovolené, resp. nezakázané, pokud se přičítá shora popsaným vlastnostem spolku. Výjimkou jsou samozřejmě případy, kdy je takový důvod vůči konkrétnímu členovi použit šikanózním způsobem nebo jde o důvody zjevně malicherné.¹⁴⁶

Nejsou-li ve stanovách důvody vyloučení uvedeny vůbec, použijí se zákonné důvody podle § 239 odst. 1 o. z. Tyto důvody jsou rovněž použitelné v případě, že ve stanovách jsou upraveny důvody jiné, avšak výčet nemá (i s ohledem na historický a systematický výklad stanov) enumerativní charakter. Naproti tomu statutární úprava, podle které by bylo možno vyloučit člena bez udání důvodu, se podle názoru autora hrubě přičítá dobrým mravům (je hrubě neslušné, aby byl člen zbaven členství, aniž by mu byl sdělen důvod). Takové ustanovení stanov je podle § 580 odst. 1 a § 588 první věty o. z. absolutně neplatné;¹⁴⁷ v takovém případě se použije shora popsaná zákonná úprava.

5.5.2 Řízení a rozhodnutí o vyloučení

Řízení o vyloučení člena upravuje občanský zákoník v § 239 odst. 2 a v § 240 a § 241. Úprava je dispozitivní; to ovšem neznamená, že stanovy mohou odebrat obviněnému

¹⁴⁶ Srov. zčásti odlišně BÍLKOVÁ, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1168 a RONOVSÁ, K., VITOUL, V. BÍLKOVÁ, J. a kol. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. 1. vyd. Praha: Leges 2014, s. 121. Srov. dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2949/2007, kde Nejvyšší soud shledal neplatným vyloučení člena družstva pro nezaplacení malého a mezi členem a družstvem sporné částky.

¹⁴⁷ DVORÁK, T., 2014, op. cit., s. 703. Autor si je vědom toho, že některé zahraniční právní úpravy – např. švýcarská, dle RONOVSÁ, K. 2004. op. cit., s. 205 – vyloučení člena bez udání důvodu připouštějí.

členovi základní procesní garance, zejména právo vyjádřit se k jednání, které je mu kladeno za vinu,¹⁴⁸ právo být seznámen s důvody rozhodnutí a právo na soudní ochranu.

Chybí-li statutární úprava, je rozhodování o vyloučení člena na úrovni spolku dvouinstanční. V první instanci rozhoduje statutární orgán spolku, a to (jde-li o kolektivní orgán) prostou většinou hlasů (§ 156 odst. 1 ve spojení s § 246 odst. 3 o. z.). V případě rozhodování o vyloučení člena statutárního orgánu nestanoví zákon diskvalifikaci obviněného člena z rozhodování; takovou diskvalifikaci však lze dovodit z povahy věci (zásada *nemo iudex in causa sua*).

Návrh na vyloučení může statutárnímu orgánu podat kterýkoli člen. Návrh musí obsahovat popis jednání, které má zakládat důvod vyloučení, a má být podán písemně.

J. Bílková uvádí, že příslušný orgán může zahájit řízení o vyloučení člena i bez návrhu.¹⁴⁹ Takový postup mohou zajisté umožnit stanovy (i tom případě však platí právo vylučovaného člena na obranu; musí tedy být seznámen s tím, co je mu kladeno za vinu). Je však otázkou, zda lze takto postupovat i v případě, že se používá zákonný režim – návrh je totiž specificky upraven v § 240 odst. 2 o. z. Ten však nevylučuje, aby návrh podal i člen orgánu, který má o vyloučení rozhodnout; tudíž takový postup zřejmě možný bude.

Zákon nestanoví, do jaké doby od porušení členské povinnosti má být řízení o vyloučení člena zahájeno, ani do jaké doby má být o vyloučení rozhodnuto. Nejedná se o majetkové ani jiné právo, které by podléhalo promlčení (srov. § 611 o. z.). Takové lhůty mohou upravit stanovy. Při absenci statutární úpravy lze souhlasit s J. Bílkovou,¹⁵⁰ že pokud by bylo řízení zahájeno až po několika letech od spáchání deliktu, aniž by trvaly jeho následky, bylo by možné následné rozhodnutí o vyloučení považovat za nicotné ve smyslu § 245 o. z. pro rozpor s dobrými mravy. Obecně platí, že v řízení má příslušný orgán postupovat bez průtahů a rozhodnout bez zbytečného odkladu,¹⁵¹ aby člen ani spolek nebyli v nejistotě.

¹⁴⁸ Shodně RONOVSÁ, K., VITOUL, V. BÍLKOVÁ, J. a kol., 2014, op. cit., s. 122.

¹⁴⁹ BÍLKOVÁ, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1171.

¹⁵⁰ BÍLKOVÁ, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1170.

¹⁵¹ Srov. podobný závěr rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4262/2009, pro poměry vyloučení člena družstva.

Obviněný musí být s návrhem seznámen, má právo žádat jeho vysvětlení a má právo se hájit. Musí mu být tedy poskytnuta přiměřená lhůta k vyjádření. Právo na obhajobu však nejde v zákonném rozsahu tak daleko, že by obviněný člen měl právo se hájit na ústním jednání, popř. že by měl právo na pomoc zástupce. Rovněž právo doložit vše, co je obviněnému členovi ku prospěchu, neznámá, že by příslušný orgán byl povinen provádět všechny důkazy, které obviněný ve svůj prospěch navrhne; to platí zejména o důkazech, které nelze snadno opatřit, nebo jejichž provedení je zjevně nadbytečné.

Chybí-li statutární úprava, rozhoduje o vyloučení člena příslušný orgán (jde-li o orgán kolektivní) ve sboru (§ 156 odst. 1 o. z.); měl by se tedy za tím účelem sejít. Pokud však stanovy připouští rozhodování mimo zasedání (§ 158 odst. 2 o. z.), lze tímto způsobem rozhodovat i o vyloučení člena. Rozhoduje-li orgán per rollam, musí být před hlasováním členům orgánu rozeslán nejen návrh, ale rovněž obhajoba. Orgán spolku není státním orgánem – pokud k projednání věci svolá navrhovatele a obviněného člena k ústnímu jednání, nemůže jejich účast vynucovat a rovněž nemůže vynucovat přítomnost předvolaných svědků nebo předložení listin. Výjimkou jsou jediné spolkové sankce, které by stanovy nebo příslušný vnitřní předpis (jednací nebo disciplinární řád) pro takový případ stanovily. Ani tehdy však obviněný člen nesmí být donucován k výpovědi (součástí práva na obhajobu je rovněž právo se nehájit). Navrhovateli a obviněnému musí být zajištěna rovnost zbraní – k jednání o vyloučení musí být vždy pozváni oba.

Náležitosti rozhodnutí o vyloučení zákon neupravuje. Mohou je ovšem upravit stanovy. Rozhodnutí o vyloučení má povahu jednostranného právního jednání spolku vůči členovi.¹⁵² Má tedy také mít náležitosti právního jednání podle § 545 a násl. o. z. Musí proto být určité a srozumitelné. Rozhodnutí musí být písemné (jinak by nemohlo být členovi doručeno, § 239 odst. 2 o. z.) a mělo by obsahovat označení orgánu spolku, který rozhodoval, projev vůle orgánu směřující k vyloučení, důvody rozhodnutí, datum rozhodnutí a podpis příslušného orgánu, popř. jeho předsedajícího.¹⁵³

Při přezkoumávání rozhodnutí o vyloučení je třeba přihlížet k tomu, že se jedná o rozhodnutí orgánu složeného často z právních laiků; nelze proto na něj vztahovat

¹⁵² RONOVSÁ, K. 2004. op. cit., s. 205.

¹⁵³ V prostředí zákona o sdružování srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1981/2010.

požadavky na náležitosti rozhodnutí soudního nebo správního¹⁵⁴ (může mít např. formu dopisu). Podle § 555 odst. 1 o. z. se právní jednání posuzuje podle svého obsahu. Nicméně i tak by rozhodnutí mělo být formulováno přezkoumatelně – mělo by z něj být seznatelné, jaké konkrétní jednání bylo důvodem vyloučení, a jak se příslušný orgán vypořádal s námitkami obviněného.

Rozhodnutí o vyloučení musí být vyloučenému členu doručeno (§ 239 odst. 2 o. z.). Není-li doručování členům upraveno ve stanovách, použije se obecná úprava § 570 a násl. o. z. Jedná se tedy o hmotněprávní doručení – rozhodnutí spolkového orgánu nejsou ani soudními, ani správními rozhodnutími a nelze tedy uplatnit fikce doručení podle správního nebo občanského soudního řádu. V případě sporu je na spolku, aby doručení prokázal; pokud jde o dobu dojití, lze případně uplatnit domněnku podle § 573 o. z. Dokud nedojde k doručení, není vyloučení účinné.¹⁵⁵

5.5.3 Vnitrospolkový přezkum

Jak již bylo shora uvedeno, je řízení o vyloučení člena uvnitř spolku ze zákona dvouinstanční. Autor zastává názor, že tato úprava je dispozitivní.¹⁵⁶ I důvodová zpráva počítá s tím, že řízení nemusí být dvouinstanční tehdy, pokud v „prvním stupni“ rozhoduje o vyloučení členská schůze nebo rozhodčí komise.¹⁵⁷ V případě rozhodování členské schůze ostatně není vyšší orgán, který by mohl rozhodnutí přezkoumat. Obdobná je situace u jinak než demokraticky organizovaných spolků, které členskou schůzi nemají a tak ji nemohou ani pro účely přezkumu rozhodnutí o vyloučení člena svolat.

Autor má navíc za to, že i v ostatních případech mohou stanovy vyloučit vnitrospolkový přezkum rozhodnutí o vyloučení člena. Členovi tím totiž nevzniká závažná újma, neboť mu stále zůstává zachováno právo na soudní přezkum rozhodnutí o vyloučení. Ke stejnému závěru vede i gramatický a systematický výklad § 241 odst. 1 o. z. – rozhodčí komise není ze zákona povinný orgán spolku a ze znění označeného ustanovení neplyne, že by stanovy musely v případě absence rozhodčí komise zřídit jiný orgán. Úvaha J. Bílkové,¹⁵⁸ že nemá-li spolek rozhodčí komisi a stanovy neupravují přezkumný orgán, má rozhodovat o přezkumu nejvyšší orgán spolku, nemá v zákoně

¹⁵⁴ I podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 1998, sp. zn. 3 Cdon 1177/96 (č. 47/1999 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) není rozhodnutí o vyloučení člena spolku správním rozhodnutím.

¹⁵⁵ Srov. však § 242 o. z. v případě konečného rozhodnutí (viz níže).

¹⁵⁶ Odlišně DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 707.

¹⁵⁷ ELIÁŠ, K., a kol. 2012, op. cit., s. 150.

¹⁵⁸ BÍLKOVÁ, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1172.

podkladu; pokud zákon ani statuty nedávají členské schůzi výslovně takové oprávnění, jednala by členská schůze *ultra vires* a její rozhodnutí by bylo podle § 245 o. z. nicotné. Zbytkovou působnost rozhodovat ve věcech jinému orgánu nesvěřených má totiž ze zákona statutární orgán (§ 163 o. z.), pokud ten ale již rozhodoval v prvním stupni, nedává logicky smysl, aby přezkoumával vlastní rozhodnutí.

Přezkumné řízení upravují statuty. Chybí-li úprava ve stanovách, může vylučovaný člen podat návrh na přezkum rozhodnutí o vyloučení v patnáctidenní lhůtě, která běží ode dne doručení rozhodnutí o vyloučení. Statuty mohou nepochybně stanovit lhůtu delší. Stanovení kratší lhůty je z hlediska uplatnění práv člena problematické proto, že i lhůta k podání návrhu na přezkum je lhůtou hmotněprávní, a proto – v případě komunikace poštou – nestačí pouhé odeslání návrhu, nýbrž je potřeba, aby návrh rovněž spolku včas došel. Zároveň ustanovení slouží k ochraně člena, a je tedy z toho důvodu zřejmě jednostranně kogentní.

Z textace § 241 odst. 1 o. z. lze dovodit, že návrh na přezkum rozhodnutí o vyloučení má odkladný účinek – návrhovač je zde stále označován jako „člen“. Z toho ovšem plyne, že rozhodnutí o vyloučení nabývá účinnosti až rozhodnutím spolkového orgánu druhého stupně, popř. marným uplynutím lhůty k podání návrhu na přezkum.¹⁵⁹ Otázkou je, zda statuty mohou tento odkladný účinek vyloučit. Tato otázka má pro spolkový ruch poměrně závažné důsledky – vylučovaný člen má totiž i během přezkumného řízení členská práva, např. právo účastnit se spolkových aktivit. V případě závažného porušení členských povinností však nelze na spolku spravedlivě požadovat, aby mu takové právo přiznal – např. člen spolku pracujícího s dětmi a mládeží, který byl vyloučen pro pohlavní zneužívání nezletilých. Autor má proto za to, že statuty (popř. rozhodnutí příslušného spolkového orgánu na jejich základě vydané) mohou po dobu přezkumného řízení pozastavit obviněnému členovi některá členská práva, případně zcela vyloučit odkladný účinek návrhu na přezkum. V takovém případě však musí být v případě, že přezkumný orgán spolku rozhodnutí o vyloučení zruší, členovi nahrazena újma způsobená odepřením výkonu členských práv.

Zákon určuje orgánem příslušným k přezkumu rozhodnutí o vyloučení člena rozhodčí komisi. Statuty mohou určit i jiný přezkumný orgán. Typicky bývá tímto orgánem členská schůze. V takovém případě by měly statuty upravit povinnost svolat

¹⁵⁹ DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 707, srov. rovněž Vážný 16918.

členskou schůzi v přiměřené lhůtě, aby mohl být návrh projednán.¹⁶⁰ Lhůta by měla jednak reflektovat velikost spolku a náklady spolku na organizaci schůze, na druhou stranu právo člena na rozhodnutí v přiměřené lhůtě. V každém případě by návrh měla projednat nejbližší řádná členská schůze, která následuje po podání návrhu.

O průběhu přezkumného řízení platí *mutatis mutandis* totéž, co bylo shora uvedeno o řízení v prvním stupni. Pokud se tedy přezkumný orgán sejde k projednání návrhu na fyzickém zasedání, má vylučovaný člen právo být projednání věci přítomen a uplatnit své námitky. Totéž právo má – z hlediska rovnosti zbraní – rovněž navrhovatel a přezkumný orgán musí být seznámen s napadeným rozhodnutím. To platí i v případě dílčích členských schůzí, kde mají sporné strany právo účastnit se všech z nich; bohužel v tomto případě nelze zajistit shodný obsah diskuse. Pokud by přezkumný orgán rozhodoval *per rollam*, musí mu být stanoviska stran zaslána spolu s návrhem a prvostupňovým rozhodnutím. Nestanoví-li stanovy jinak, rozhoduje se o zrušení rozhodnutí prostou většinou.

Rozhoduje-li se o přezkumu (ale i přímo o vyloučení), plyne již z prvorepublikové judikatury, že i vylučovaný člen má právo o svém vyloučení hlasovat.¹⁶¹ Podle názoru autora to však neplatí v případě, kdy o přezkumu rozhoduje volený orgán. U rozhodčí komise je potom v § 266 odst. 3 o. z. výslovně stanoveno, že z jejího rozhodování jsou podjati členové vyloučení – v rozhodčí komisi nemůže proto rozhodovat ani vylučovaný člen, ani navrhovatel.

Pro rozhodnutí o přezkumu platí totéž, co o rozhodnutí prvoinstančním. Mělo by tedy být vyhotoveno písemně a členovi doručeno; zároveň by z něj mělo být patrné, jak se přezkumný orgán vypořádal s námitkami člena proti prvoinstančnímu rozhodnutí. Výjimku tvoří rozhodnutí členské schůze.¹⁶² Účastníci členské schůze (kterých mohou být i stovky) těžko mohou všichni participovat na sepisování odůvodnění. Zde lze tedy mít za to, že členská schůze, která potvrdila rozhodnutí orgánu prvního stupně o vyloučení, převzala jeho odůvodnění. Nicméně i v takovém případě musí být vylučovaný člen, nebyl-li na členské schůzi přítomen, uvědomen o rozhodnutí. Vyrozumění by mu měl zaslat statutární orgán spolku.

¹⁶⁰ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4262/2009, který po poměry družstev a obchodního zákoníku dovodil povinnost rozhodnout bez zbytečného odkladu.

¹⁶¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13. 12. 1934, sp. zn. R I 1473/34 (Vážný 14032).

¹⁶² Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 4. 1999, sp. zn. II. ÚS 90/99.

5.5.4 Zpětvzetí rozhodnutí o vyloučení

Již prvorepubliková judikatura¹⁶³ dovodila, že rozhodnutí o vyloučení může vzít spolek zpět, a to i v době, kdy se stalo účinným. Rozhodnutí o vyloučení je totiž stále „pouhým“ právním jednáním právnické osoby, nejedná se o soudní nebo správní rozhodnutí, které nabývá právní moci. O zpětvzetí (zrušení) rozhodnutí o vyloučení musí rozhodnout ten orgán, který je vydal; v případě dvouinstančního rozhodování tedy přezkumný orgán. Aby takové rozhodnutí mělo účinky v podobě obnovení členství, musí s ním vyloučený člen souhlasit (arg. § 215 odst. 1 o. z.), neboť vyloučeného člena nelze do členství nutit. Souhlas však může být projevěn jakoukoli formou, např. i tak, že člen se znovu začne účastnit spolkového ruchu, zaplatí členské příspěvky, apod.

Vyloučený člen ovšem může být vedle toho do spolku znovu přijat, pokud tomu stanovy nebrání. V tom případě se však členství neobnovuje *ex tunc*, nýbrž vzniká členství nové.

5.6 Jiné důvody zániku členství

Podle § 237 o. z. mohou stanovy upravit rovněž další důvody zániku členství; jiné důvody by mohly rovněž v konkrétních případech plynout ze zákona. Zákonné důvody zániku členství upravuje zákon na několika místech, patří sem zejména důvody shora popsané (smrt nebo zánik člena, zánik pobočného spolku, apod.).

Důvody zániku členství upravené ve stanovách mohou být různorodé. Mohou být obecného charakteru (např. pravomocné odsouzení člena za trestný čin), nebo specifické ve vztahu k charakteru spolku (např. členství ve spolku podnikatelů ve stavebnictví může zaniknout, ztratí-li člen příslušné podnikatelské oprávnění, členství ve spolku malých pivovarů nárůstem výstavu piva nad určitou hodnotu, apod.). Při posuzování platnosti takových ustanovení stanov z hlediska dobrých mravů (§ 580 odst. 1 o. z.) je třeba přihlížet k charakteru spolku – např. pokud u spolku „Mládenci, nežeňme se!“ zaniká členství uzavřením manželství, nejde o nemravné ustanovení.

Ve všech shora uvedených případech členství zaniká tím, že nastane ve stanovách vymezená skutečnost. Žádné rozhodnutí spolkového orgánu není potřeba. Je-li veden seznam členů, zapíše spolek změnu, jakmile se o ní dozví.

¹⁶³ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. října 1932, sp. zn. Rv II 388/31 (Vážný 12008).

6 Soudní ochrana člena spolku

6.1 Soudní pravomoc ve věcech členství

Dosavadní judikatura soudů ve věcech občanských sdružení podle zákona o sdružování se staví k soudní ingerenci do spolkových záležitostí poměrně restriktivně. Vychází z teze, že každý soudní zásah do spolkových záležitostí je zásahem do spolkové autonomie zaručené čl. 20 odst. 3 a 4 Listiny. Proto může soud do vnitřních záležitostí spolku obecně zasahovat jen tehdy, pokud k tomu má zákonné zmocnění.¹⁶⁴ Nejvyšší soud tak např. judikoval, že se členové sdružení nemohou u soudu domáhat svolání valné hromady (členské schůze), protože zákon o sdružování (a obdobně i občanský zákoník) soudu takové oprávnění nedává.¹⁶⁵ Obdobně „ze zákona nevyplývá, že by se člen sdružení mohl domáhat, aby se člen kolektivního statutárního orgánu sdružení zdržel jednání jménem tohoto sdružení, i když podle názoru člena sdružení byl do své funkce ustanoven v rozporu se stanovami sdružení“.¹⁶⁶

Také úprava spolků v občanském zákoníku upřednostňuje řešení vnitrospolkových sporů v rámci spolku – v tomto směru zavádí jako dobrovolně zřizovaný orgán rozhodčí komisi spolku, jejímž úkolem je rozhodovat spory mezi členy a spolkem a přezkoumávat rozhodnutí spolkových orgánů (§ 265 o. z.). Má-li tedy spolek rozhodčí komisi a spadá-li předmět sporu mezi členem a spolkem do její pravomoci, musí se člen spolku přednostně obrátit právě na rozhodčí komisi (srov. § 258 in fine o. z.).

Řešení sporů mezi členem a spolkem u soudu tedy přichází v úvahu tehdy, nemá-li spolek rozhodčí komisi, anebo v případě, kdy je rozhodčí komise nečinná. Za podmínek zákona o rozhodčím řízení se člen může domáhat u soudu rovněž zrušení nálezu rozhodčí komise.

Spolkové právo v občanském zákoníku zná tři žaloby člena spolku:¹⁶⁷

- a) o neplatnost rozhodnutí orgánu spolku pro rozpor se zákonem nebo stanovami (§ 258 o. z.). Zvláštním případem této žaloby je žaloba spojená s návrhem na

¹⁶⁴ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1618/2006, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 09. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3569/2007.

¹⁶⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 03. 2004, sp. zn. 32 Odo 726/2003

¹⁶⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 03. 2005, sp. zn. 32 Odo 174/2003.

¹⁶⁷ Podobný výčet spolkových žalob podává i ŠABATA, K., 2015, op. cit.

vyslovení neplatnosti smlouvy o fúzi spolků, případně neplatnosti smlouvy o rozdělení spolku sloučením (§ 283 a § 291 odst. 1. o. z.),

- b) o neplatnost vyloučení ze spolku (§ 242 o. z.),
- c) o přiměřené zadostiučinění způsobené závažným porušením základního členského práva (§ 261 o. z.).

Vedle toho se i pro spolky uplatní žaloba podle § 212 odst. 2 o. z. o nepřihlížení k hlasu člena, který zneužil své hlasovací právo k újmě celku.

Dále může člen žalovat spolek o plnění, jestliže mu ze stanov, vnitřních předpisů nebo rozhodnutí spolkového orgánu přísluší určité konkrétní plnění. Jestliže tedy např. vnitřní předpisy spolku zakládají nárok člena orgánu spolku na náhradu cestovních výdajů při cestách na vymezené spolkové akce, potom by člen spolku mohl spolek žalovat o proplacení výdajů na takovou konkrétní cestu.

Musí se však jednat o konkrétní nárok. Pokud zákon, stanovy nebo vnitřní předpisy spolku nezakládají takový nárok nebo jej podmiňují rozhodnutím spolkového orgánu, nemůže se člen domáhat konkrétního plnění. Týká se to zejména účasti člena na spolkové činnosti – člen tenisového spolku se tak nemůže domáhat přidělení tenisového kurtu na určitý konkrétní den a hodinu, člen fotbalového klubu zařazení na soupisku „A“ mužstva, členský spolek příspěvku spolkového svazu na svoji činnost,¹⁶⁸ apod. Tyto otázky se týkají vnitřních poměrů spolku a jsou kryty spolkovou autonomií; má-li tedy člen za to, že spolkové orgány nevykonávají svou činnost řádně, musí se nápravy domáhat vnitrospolkovou cestou (podnětem kontrolní komisi, návrhem na členské schůzi, apod.).

Zákonné nároky člena na plnění spolku upravuje občanský zákoník zejména tyto:

- a) nárok na vydání výpisu ze seznamu členů (§ 236 odst. 2 o. z.),
- b) nárok na vysvětlení záležitostí spolku na členské schůzi (§ 251 o. z.),
- c) nárok na nahlédnutí do zápisu ze zasedání členské schůze (§ 254 odst. 3 o. z.),

¹⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 05. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3109/2006.

- d) nárok na vydání soupisu jmění spolku, který byl zrušen s likvidací (§ 269 odst. 2 o. z.).

Shora uvedené nároky jsou rovněž vymahatelné u soudu žalobou na plnění.

Vyloučit nelze ani podání určovací žaloby členem podle § 80 o. s. ř. Již za předchozí právní úpravy judikoval Ústavní soud, že člen má právo žalovat o určení existence nebo neexistence členství, je-li zde takový spor.¹⁶⁹ Stejně tak zřejmě lze podat žalobu na určení, že se na rozhodnutí orgánu spolku hledí, jako by nebylo přijato, je-li zde spor o splnění podmínek § 245 o. z. V případě těchto žalob je však třeba, aby žalobce podle § 80 o. s. ř. tvrdil a prokázal, že má na určení naléhavý právní zájem. V případě žaloby na určení členství to může být např. skutečnost, že spolek odmítá členství uznat a umožnit žalobci účast na spolkovém ruchu, v případě určení neexistence členství např. skutečnost, že spolek o žalobci veřejně prohlašuje, že je jeho členem. U žaloby na určení nicotnosti rozhodnutí spolkového orgánu musí žalobce prokázat, že mu uplatňování napadeného rozhodnutí způsobuje závažnou újmu.

Dále je otázkou, zda a v jakém rozsahu má člen spolku právo na soudní ochranu před jiným protiprávním stavem spolkem vyvolaným.¹⁷⁰ Autor má za to, že taková ochrana je – jak shora uvedeno – přípustná pouze v případě, kdy člen má vůči spolku konkrétní právní nárok. Hraničním případem je situace, kdy podle stanov nebo vnitřních předpisů spolku má některý orgán spolku povinnost vydat ve věci člena rozhodnutí, avšak zůstane nečinný a nápravu nelze zjednat vnitrospolkovou cestou. V takovém případě nelze žalovat na vydání konkrétního rozhodnutí (soud bez zákonného zmocnění nemůže zasáhnout do spolkové autonomie). Půjde-li však o závažnou otázku členství, kdy došlo k zásahu do základního členského práva, lze zřejmě žalovat o uložení povinnosti upustit od takového zásahu. Jde o nárok podložený systematickým výkladem § 261 odst. 1 ve spojení s § 82 odst. 1 o. z. K obdobnému závěru (člen spolku se nemůže domáhat vydání konkrétního rozhodnutí, avšak může žalovat na uložení povinnosti vydat rozhodnutí), dochází i T. Dvořák při výkladu § 151 o. z.¹⁷¹

¹⁶⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 4. 2009, sp. zn. III. ÚS 2542/07.

¹⁷⁰ DAVID, L. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1229.

¹⁷¹ DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 507.

6.2 Výklad stanov

V soudním řízení o žalobách ze spolkových poměrů je často zásadní otázkou znění stanov a jejich výklad. Autor proto považuje za potřebné před pojednáním o jednotlivých spolkových žalobách krátce popsat specifika výkladu spolkových stanov.

Přestože stanovy mají povahu právního jednání, lze pro jejich výklad použít § 555 a násl. o. z. pouze omezeně. Tato ustanovení kladou totiž důraz na zjištění skutečného úmyslu jednající osoby (a to i v případě, kdy se tento úmysl neshoduje s objektivním významem použitých výrazů). Takové zjišťování je však v případě spolkových stanov velmi nepraktické a často i nemožné (např. tvůrci stanov již nejsou členy spolku apod.). Navíc později přistoupivším členům ani třetím osobám nemusí být úmysl tvůrců stanov znám.

Proto rakouská judikatura¹⁷² vychází z toho, že spolkové stanovy (a obdobně i jiné stanovy právnických osob) je třeba vykládat obdobně jako text právního předpisu (tj. v českém právu podle § 2, 3 a 10 o. z.). Podstatný je tedy objektivní smysl stanov (resp. jejich ustanovení). Podobně německá judikatura vychází z toho, že stanovy obecně jsou určeny i budoucím členům spolku a také upravují vztahy spolku vůči třetím osobám. Při jejich výkladu se má přihlížet tedy jen k jejich znění, účelu spolku a oprávněným zájmům členů. K okolnostem ve stanovách nevyjádřeným lze přihlídnout jen tehdy, lze-li oprávněně očekávat, že jsou známy všem zúčastněným. Nelze tedy zpravidla přihlídnout k subjektivním zájmům zakladatelů a historii vzniku stanov; naproti tomu se má přihlížet k dosavadní ustálené praxi spolku.¹⁷³

6.3 Žaloba o neplatnost rozhodnutí spolkového orgánu

6.3.1 Aktivní legitimace

Aktivně legitimován k podání žaloby o neplatnost rozhodnutí spolkového orgánu je podle § 258 o. z. jednak každý člen spolku, jednak i třetí osoba, která prokáže zájem hodný právní ochrany.

U členů spolku text zákona nevyžaduje, aby se jich napadené rozhodnutí spolkového orgánu přímo dotýkalo. V této situaci je však třeba podle autorova názoru

¹⁷² Např. rozhodnutí rakouského Spolkového soudního dvora ze dne 6. 9. 2001, sp. zn. 2 Ob 196/01i, ze dne 13. 10. 2009, sp. zn. 1 Ob 125/09b.

¹⁷³ PALANDT / ELLENBERGER, J., 2013, op. cit., s. 31, a tam citovaná judikatura.

rozlišit dvě situace – jednak rozhodnutí spolkových orgánů s obecným dopadem na spolek (např. rozhodnutí členské schůze o volbě členů orgánu spolku, o změně stanov, apod.), a naproti nim rozhodnutí týkající se pouze jednoho konkrétního člena nebo skupiny členů (např. rozhodnutí o spolkové sankci).

U prvního typu rozhodnutí nelze nic namítat proti tomu, aby aktivně legitimován byl kterýkoli člen spolku, neboť taková rozhodnutí se dotýkají každého člena, a je zde rovněž dán zájem celého spolku na tom, aby byla činěna v souladu se zákonem a stanovami.¹⁷⁴ Naproti tomu v druhém případě se sluší zákonné vymezení aktivní legitimace teleologicky redukovat a prohlásit za aktivně legitimovaného jen toho člena, který byl rozhodnutím spolkového orgánu postižen. Není totiž důvod, proč by měl mít právo žalovat o neplatnost rozhodnutí orgánu spolku člen, jemuž takovým rozhodnutím žádná újma nevznikla. Účelem soudního řízení v civilních sporech je ochrana práv účastníků; není-li právo žalobce porušeno, schází důvod ochrany. V tomto směru lze tedy částečně použít dosavadní judikaturu Nejvyššího soudu k teleologické redukci § 15 zákona o sdružování.¹⁷⁵

Rovněž u třetích osob je třeba vykládat pojem „zájem hodný právní ochrany“ spíše restriktivně a požadovat prokázání konkrétní závažné újmy, která rozhodnutím spolkového orgánu žalobci vznikla. Ustanovení tak zjevně směřuje na situace, kdy osoba postižená rozhodnutím spolku sice není přímo jeho členem, ale rozhodnutí spolku na ni mají obdobný dopad. Například se jedná o dosud sporné případy žalob členů spolků proti rozhodnutím „nadřízeného“ spolkového svazu. Za účinnosti zákona o sdružování si zde Nejvyšší soud musel vypomáhat určovacími žalobami podle § 80 písm. c) o. s. ř. v tehdy platném znění.¹⁷⁶ Podobně Nejvyšší soud dovodil oprávnění účastníka fotbalového utkání domáhat se vyslovení neplatnosti rozhodnutí fotbalové asociace o uložení spolkové sankce;¹⁷⁷ a aktivní legitimaci bývalého člena sdružení podat žalobu proti rozhodnutí, které se ho bezprostředně týká.¹⁷⁸

¹⁷⁴ V tomto směru jasnější formulaci má § 7 rakouského spolkového zákona, který dává aktivní legitimaci každému členu spolku, který byl rozhodnutím spolkového orgánu dotčen.

¹⁷⁵ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 09. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2304/2011. Obdobně DAVID, L. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1226.

¹⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 03. 2006, sp. zn. 28 Cdo 2750/2005.

¹⁷⁷ Rozsudek NS z 9. 1. 2013, sp. zn. 28 Cdo 3074/2012. Podobně v usnesení ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1075/2011, dovodil Nejvyšší soud aktivní legitimaci člena šachového oddílu k žalobě proti rozhodnutí šachového svazu, jehož členem byl šachový oddíl.

¹⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2013, sp. zn. 28 Cdo 3345/2012.

I v tomto případě však je podle názoru autora znění právního předpisu třeba vykládat restriktivně a omezit rozsah oprávnění třetích osob k žalobě na situace, kdy se třetí osoba (nečlen) dostává do postavení obdobného postavení člena. Není totiž např. možné, aby se třetí osoba – účastník veřejné soutěže o nejvhodnější nabídku na stavbu tělocvičny – domáhala žalobou podle § 258 o. z. vyslovení neplatnosti rozhodnutí statutárního orgánu spolku o výběru nejvhodnější nabídky. V této situaci je totiž soutěžitel vůči spolku ve stejném postavení jako vůči kterékoli jiné fyzické nebo právnické osobě a do způsobu a do postupu, jakým se uvnitř druhé strany právního vztahu utváří vůle, mu nepřísluší zasahovat (srov. k tomu § 162 o. z.).

Z uvedeného je zřejmé, že u řady rozhodnutí může být aktivně legitimovaných osob více. Proto spadá řízení o neplatnost rozhodnutí orgánu právnické osoby (a tedy nově i spolku, nikoli pouze obchodních korporací) mezi řízení nesporná podle § 85 písm. a) z. ř. s.¹⁷⁹ Podle důvodové zprávy¹⁸⁰ však mezi nesporná řízení spadají pouze případy, kdy orgán spolku (nejčastěji členská schůze) rozhoduje o statusové otázce spolku (tj. např. o zrušení nebo přeměně spolku, zřejmě také o změně stanov). Naopak řízení ve věcech, které mají charakter sporu mezi spolkem a jeho členem (např. řízení o neplatnost rozhodnutí, jímž byla uložena spolková sankce), mají charakter řízení sporného a zákon o zvláštních řízeních soudních se tedy na ně nepoužije.

Mezi těmito dvěma skupinami zůstává šedá zóna rozhodnutí spolkových orgánů, která se sice netýkají přímo existence spolku, ale mají vliv na práva a povinnosti všech členů spolku, nebo obecně vymezené skupiny členů (např. rozhodnutí o výši členských příspěvků, rozhodnutí o prodeji spolkového majetku). Z praktického hlediska je vhodné vykládat pojem „statusová věc“ extenzivně tak, že mezi ně patří všechna rozhodnutí, která mají dopad na práva a povinnosti všech členů spolku, nebo jejich obecně vymezené skupiny (např. podle druhu členství). Řízení podle § 85 a násl. z. ř. s. je totiž lépe uzpůsobeno specifické povaze těchto sporů. Zároveň takový výklad omezí počet případů, kdy neplatnost několika rozhodnutí téže členské schůze (napadené např. z důvodu nedodržení postupu jejího svolávání) bude muset být řešena dvěma věcně a místně příslušnými soudy – před krajským soudem se v nesporném řízení povede řízení o

¹⁷⁹ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 87/2015 Sb (dále jen „z. ř. s.“).

¹⁸⁰ Návrh zákona o zvláštních řízeních soudních. *Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna*. [online, cit. 17. 3. 2016] s. 144 a násl.

neplatnosti rozhodnutí o změně stanov a před okresním soudem ve sporném řízení spor o neplatnost vyloučení člena.

Podle § 88 odst. 2 z. ř. s. je potom řízení o každém dalším návrhu na vyslovení neplatnosti téhož rozhodnutí spojeno s původně podaným návrhem. Dokonce v případě, kdy by navrhovatel vzal návrh na vyslovení neplatnosti rozhodnutí zpět a na vyslovení neplatnosti byl dán zájem hodný právní ochrany, má soud podle § 91 z. ř. s. vyvěsit na úřední desku výzvu případným dalším navrhovatelům, aby do řízení přistoupili. Tato dvě ustanovení platí ovšem jen v případě, že se ve věci rozhoduje v nesporném řízení podle § 85 a násl. z. ř. s.; ve sporném řízení soud postupuje podle obecných předpisů.

6.3.2 Přezkoumatelná rozhodnutí

Přezkoumatelná jsou podle § 258 o. z. rozhodnutí kteréhokoli orgánu spolku, nikoli pouze rozhodnutí orgánu nejvyššího (pravidelně členské schůze). Obecně lze tedy přezkoumat rovněž rozhodnutí statutárního orgánu spolku, tak i jeho orgánů ostatních (např. kontrolní komise, nebo jiných orgánů zavedených stanovami). Nález rozhodčí komise lze však přezkoumat jedině postupem podle § 40j a § 31 a následujících zákona o rozhodčím řízení (jde o *lex specialis*).

Podmínkou úspěšnosti návrhu na soudní přezkum rozhodnutí orgánu spolku je vyčerpání všech opravných prostředků, které stanovy nebo jiný vnitřní předpis spolku (např. disciplinární řád) oprávněnému členovi proti napadenému rozhodnutí poskytují (§ 258 druhá věta o. z.). Pokud tedy stanovy dávají členovi právo odvolat se proti rozhodnutí např. o uložení spolkové sankce k rozhodčí komisi nebo k členské schůzi, musí člen nejprve neúspěšně takové možnosti využít. To platí tehdy, jestliže ze stanov nebo jiného vnitřního předpisu (např. disciplinárního řádu) plyne odvolací právo (právo na přezkum) jako právo, jemuž odpovídá povinnost odvolacího (přezkumného) orgánu spolku věcí se zabývat a zároveň pravomoc rozhodnutí orgánu prvního stupně zvrátit (změnit nebo alespoň zrušit). Pouhá obecná dohlížecí pravomoc kontrolní komise podle § 263 o. z. nedostačuje, neboť pravomoc kontrolní komise v zákonném rozsahu neumožňuje zajistit dostatečnou ochranu práva člena spolku.

Nevyužije-li člen práva na vnitrospolkový přezkum, platí, že s rozhodnutím spolkového orgánu (s výjimkou rozhodnutí podle § 245 o. z. nicotných) souhlasí a bude je respektovat.

Dále není rozhodnutí spolkového orgánu přezkoumatelné, jestliže tvrzené porušení zákona nebo stanov nemělo závažné právní následky a jestliže je v zájmu spolku hodným právní ochrany neplatnost nevyslovit. V takovém případě totiž soud podle § 260 odst. 1 o. z. neplatnost rozhodnutí nevysloví; to má v soudní praxi za následek, že není zapotřebí je ani věcně přezkoumávat. Ustanovení je formulováno kumulativně, pro nevyslovení neplatnosti je tedy třeba naplnění obou podmínek.¹⁸¹ Autor zde podporuje spíše extenzivní výklad druhé podmínky – obecně je vždy ochrany hodným zájmem spolku zájem na zachování jeho vnitřní integrity a právní jistoty členů (s výjimkou rozhodnutí zjevně šikanózního charakteru; ta však jsou podle § 245 o. z. nicotná); to odpovídá i ústavní zásadě spolkové autonomie. Pravidelně tedy u rozhodnutí, která nemají závažné právní následky, nemá smysl vyslovovat jejich neplatnost. Extenzivní výklad je zde nutný i pro zamezení přetížení soudů žabomyšími spory o neplatnost rozhodnutí spolkových orgánů operativního charakteru, činěných v rámci spolkové autonomie (rozhodnutí předsedy divadelního spolku o tom, kdo bude režírovat nové představení).¹⁸² Takové spory jsou schopny bezdůvodně paralyzovat spolkový život – např. tak nelze přezkoumat rozhodnutí spolkových orgánů v rámci sportovních nebo podobných utkání (soudní přezkum udělení červené karty nebo neuznání vstřelené branky ve fotbale by byl zjevně absurdní). Příkladem rozhodnutí, které nemělo závažné právní následky, je rovněž uložení spolkové sankce ve formě pokuty 500,- Kč.¹⁸³

Stejně tak lze i v poměrech nového práva aplikovat dosavadní judikaturu o nepřezkoumatelnosti rozhodnutí v těch případech, kdy ani vyslovení jejich neplatnosti nemůže žádným způsobem vést k odstranění následku, který již vznikl.¹⁸⁴ To se týká i např. rozhodnutí orgánu spolku v majetkových záležitostech, pokud příslušný orgán spolku již uzavřel smlouvu (srov. § 162 o. z.). Neplatnost rozhodnutí orgánu spolku zde již nic nevyřeší; odpovědnost členů orgánu spolku za porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře není dotčena. Obdobně není přezkoumatelné rozhodnutí, které vzal příslušný orgán spolku zpět, neboť ani takové rozhodnutí již nemůže jeho adresátovi způsobit žádnou újmu. Pokud by příslušný orgán vzal napadené rozhodnutí zpět až po podání žaloby, musel by žalobce reagovat jejím zpětvzetím, jinak by mu hrozilo zamítnutí žaloby.

¹⁸¹ DAVID, L. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1235 je jiného názoru, odlišnou argumentací však dospíváme ke shodným závěrům.

¹⁸² Srov. v poměrech § 15 zákona o sdružování podobně BRIM., L., 2013, op. cit..

¹⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2094/2011.

¹⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 09. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2304/2011.

Z přezkumu jsou rovněž vyloučena rozhodnutí, jejichž zneplatnění by podstatně zasáhlo do práva třetí osoby nabytého v dobré víře. Třetí osobou je zajisté nečlen spolku (např. nositel ocenění vyhlášeného spolkem, které již bylo vyhlášeno, a cena mu byla předána). Zřejmě jím může být i člen spolku, který se o důvodu neplatnosti nevěděl (např. člen, o němž bylo rozhodnuto, že získá příspěvek ze spolkového fondu). V těchto případech je na soudu, aby v každé jednotlivé věci uvážil, zda újma způsobená členovi postiženému napadeným rozhodnutím je větší než újma, která by vznikla oné třetí osobě (třetím osobám) v případě prohlášení rozhodnutí spolku neplatným.

6.3.3 Lhůta k podání žaloby

K podání žaloby poskytuje občanský zákoník v § 259 o. z. oprávněnému dvě lhůty, subjektivní a objektivní. Subjektivní lhůta počíná od doby, kdy se navrhovatel o rozhodnutí dozvěděl nebo mohl dozvědět. Adresát rozhodnutí spolkového orgánu se o něm dozví nejpozději tím, že mu je doručeno. U rozhodnutí, která se členům podle stanov jednotlivě nedoručují, je třeba dovodit, že se o nich člen může dozvědět od chvíle, kdy příslušný orgán spolku dal členům možnost se s nimi seznámit (např. vyvěsil na spolkovou nástěnku nebo na webové stránky spolku zápis z členské schůze; jde-li o člena, který se zasedání neúčastnil).¹⁸⁵ Subjektivní lhůta je tříměsíční.

Objektivní lhůta je jednorocní a běží ode dne přijetí rozhodnutí. Obě lhůty mají prekluzivní charakter (§ 654 o. z.). Lhůta je oproti dosavadní úpravě v zákoně o sdružování podstatně delší; v některých případech si spolek bude moci být až po roce od vydání rozhodnutí jist, že nebude napadeno. Navíc je třeba brát v úvahu, že podle § 654 odst. 2 o. z. platí ustanovení o běhu promlčecí lhůty i pro lhůty prekluzivní – lhůta tak např. neskončí tomu oprávněnému, kterému schází potřebný zákonný zástupce nebo opatrovník (§ 645 o. z.). Naopak mu lhůta neskončí dříve než rok poté, co překážka odpadne – že se tím subjektivní lhůta prodlouží na čtyřnásobek, je zřejmě nechtěným důsledkem, který lze odstranit výkladem teleologickou redukcí.

¹⁸⁵ Srov. s drobnými odchylkami DAVID, L. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1232. Na rozdíl od L. Davida má autor za to, že nemá-li člen podle stanov povinnost účastnit se členské schůze, jsou rozhodnutí na ní vyhlášená vůči němu účinná až od doby, kdy se o nich dozvěděl nebo dozvědět mohl, tj. pravidelně od doby, kdy byl členům dán k dispozici zápis.

Zákon neukládá spolku povinnost poučovat členy o právu napadnout rozhodnutí spolkového orgánu žalobou. Z toho plyne, že absence takového poučení nemá vliv na běh lhůt podle § 259 o. z.¹⁸⁶

Autor zastává názor, že marným uplynutím lhůty podle § 259 o. z. všem oprávněným osobám právo na soudní přezkum takového rozhodnutí zaniká. Tento následek nelze později obejít podáním běžné určovací žaloby podle § 80 o. s. ř. Rozhodnutí nemůže soud později přezkoumávat ani k námitce účastníka v jiném řízení, pokud by tam bylo platnost rozhodnutí třeba řešit jako předběžnou otázku. Soud, nebo i správní orgán, prostě vyjdou z toho, že se jedná o platné rozhodnutí.¹⁸⁷ V tomto směru lze i na spolky použít ustálenou judikaturu soudů k otázce přezkoumávání rozhodnutí valných hromad obchodních společností.¹⁸⁸ To samozřejmě neplatí pro nicotná rozhodnutí podle § 245 o. z., zde soud k nicotnosti přihlíží vždy. U ostatních rozhodnutí (která nejsou nemravná, nemění stanovy tak, že by odporovaly kogentním normám a která vydal k tomu příslušný orgán) má právní jistota spolku a všech jeho členů po uplynutí lhůt přednost před partikulárním zájmem toho, kdo lhůtu zmeškal.

6.3.4 Náležitosti žaloby a rozsah soudního přezkumu

Žaloba podle § 258 o. z. má charakter žaloby určovací. Jedná se však o zvláštní žalobní právo; žalobce tedy nemusí prokazovat naléhavý právní zájem ve smyslu § 80 o. s. ř. Je-li napadeno rozhodnutí spolkového orgánu ve statusové otázce, je věcně příslušným soudem podle nové procesní úpravy krajský soud v prvním stupni (§ 3 odst. 2 písm. a/ z. ř. s.) a místně příslušným je soud, který u kterého je spolek zapsán ve spolkovém rejstříku (86 odst. 1 z. ř. s.); řízení se vede jako nesporné podle § 85 písm. a) z. ř. s. V ostatních případech je věcně příslušným soud okresní a místně příslušným obecný soud žalovaného; řízení se vede jako sporné podle obecných ustanovení občanského soudního řádu.

Žalobní tvrzení musí obsahovat označení napadeného rozhodnutí (včetně spolkového orgánu, který je vydal) a obsah výroku, který žalobce napadá, datum, kdy

¹⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 1998, 3 Cdo 1177/96 (č. 47/1999 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

¹⁸⁷ Shodně v poměrech § 15 zákona o sdružování např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2993/2013. Odlišně DVOŘÁK, T., 2014, op. cit., s. 737. Výjimkou je žaloba o přiměřené zadostiučinění podle § 261 o. z., kterou lze úspěšně uplatnit i v případě, že žaloba o neplatnost rozhodnutí spolkového orgánu nebyla podána, nebo byla zamítnuta.

¹⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1870/2010.

bylo rozhodnutí vydáno a kdy se o něm žalobce dozvěděl, a vylíčení skutečností, v nichž spočívá jeho rozpor se zákonem nebo stanovami. Podává-li žalobu někdo jiný, než člen spolku, musí rovněž tvrdit, jaký zájem hodný právní ochrany má na prohlášení napadeného rozhodnutí za neplatné. Naopak námitky podle § 260 o. z. přísluší tvrdit a prokazovat žalovanému (tj. spolku).

Žalobní petit by měl vyjít ze znění § 258 o. z. a měl by obsahovat jednoznačné vymezení napadeného rozhodnutí (např. *Rozhodnutí členské schůze žalovaného ze dne 15. 2. 2014, kterým byl Jan Novák zvolen předsedou spolku, je neplatné.*)¹⁸⁹

Napadené rozhodnutí lze v řízení přezkoumat jak z hlediska procesního, tak z hlediska věcného. Týká-li se napadené rozhodnutí statusové otázky, a řízení je proto vedeno na základě vyšetřovací zásady, neuplatní se koncentrace řízení a nelze vydat rozsudek pro uznání nebo pro zmeškání (§ 21 z. ř. s.). Naopak ve sporném řízení vydání uvedených rozsudků nic nebrání.

Při procesním přezkumu by však soud měl přihlédnout jen k těm vadám, při jejichž absenci by rozhodování mohlo dopadnout jinak (např. vadné svolání orgánu není podstatné tehdy, pokud se všichni členové orgánu sešli). Věcný přezkum by se měl omezit na to, zda rozhodnutí není v rozporu se zákonem nebo stanovami, případně zda zjevně nepoškozuje zájmy spolku nebo jeho členů. Soud by však měl respektovat rozumnou míru uvážení spolkového orgánu, které je součástí ústavně chráněné spolkové autonomie.¹⁹⁰ Soud proto může vyslovit neplatnost rozhodnutí spolkového orgánu o sankci, kterou stanovy nebo jiný vnitřní předpis (disciplinární řád) vůbec neumožňují udělit nebo kterou zakazuje zákon (např. tělesný trest), avšak nesmí přezkoumávat udělenou výši trestu v rámci stanovami vymezeného rozmezí (ledaže by se jednalo o zjevně nepřiměřenou sankci v poměru k provinění i sankcím ukládaným jinak spolkem v obdobných případech).

V řízení může nastat situace, kdy soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí není neplatné podle § 258 o. z., nýbrž jde o rozhodnutí nicotné podle § 245 o. z. (např. proto, že je přijal orgán, který k tomu nebyl oprávněn, nebo pro jeho rozpor s dobrými mravy). Na tuto situaci pamatuje § 90 odst. 2 z. ř. s. tak, že v takovém případě soud – a to

¹⁸⁹ DAVID, L. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1235.

¹⁹⁰ Obdobně ŠABATA, K., 2015, op. cit.

i bez návrhu – vysloví, že o rozhodnutí orgánu spolku (vůbec) nejde. Stejná situace však může nastat, i když je řízení vedeno jako sporné. Pak soudu nezbude, než žalobce poučit podle § 118a odst. 2 o. s. ř. o změně právního názoru a o potřebě opravit žalobní návrh a doplnit žalobní tvrzení o tom, v čem spočívá jeho naléhavý právní zájem na určení nicotnosti rozhodnutí spolku.

6.3.5 Následky prohlášení rozhodnutí za neplatné

Samotné podání žaloby podle § 258 o. z. nemá za následek pozastavení účinnosti napadeného rozhodnutí. Pozastavit účinnost napadeného rozhodnutí může soud jediné cestou předběžného opatření. Spolek i ten, kdo rozhodnutí napadá, by se jím proto měl nadále řídit. V některých případech to ani jinak nejde; např. pokud by bylo napadeno rozhodnutí o volbě orgánů spolku, musí tyto orgány i nadále pokračovat ve výkonu svých funkcí. Je však rozumné, aby se spolek pokud možno zdržel nevratných kroků, které by případně mohly mít za následek vznik škody.

Naproti tomu právní moc rozsudku, kterým soud prohlásí rozhodnutí orgánu spolku za neplatné, znamená jeho zneplatnění *ex tunc*, tedy platí, že tu takové rozhodnutí nikdy nebylo. Výrok soudu má deklaratorní charakter. Pokud byly neplatným rozhodnutím zvoleny spolkové orgány, platí, že jimi od počátku nebyly a spolek musí zvolit orgány nové. Jestliže ovšem tyto orgány jménem spolku jednaly, zavazuje takové jednání spolek za podmínek § 121 o. z. (tj. pokud byly dotyčné osoby zapsány jako orgány spolku do spolkového rejstříku a třetí osoba byla v dobré víře). Byla-li zneplatněným rozhodnutím uložena spolková sankce, je tím rozhodnutí o sankci zrušeno a byla-li sankce už zaplacená, musí ji spolek vrátit jako bezdůvodné obohacení z právního důvodu, který odpadl (§ 2991 o. z.). Spolku nicméně – zejména v případě, byla-li důvodem zneplatnění procesní chyba – nic nebrání, aby znovu proti členovi spolku vedl řízení o uložení spolkové sankce.

6.4 Žaloba o neplatnost vyloučení člena ze spolku

Žaloba o neplatnost vyloučení člena je zvláštním případem žaloby o neplatnost rozhodnutí spolkového orgánu o uložení spolkové sankce (§ 258 o. z.). Přesto zákon – zřejmě za účelem zvýšení ochrany práv členů – zavádí v § 242 o. z. zvláštní žalobu o

neplatnost vyloučení. Jde tedy o spor mezi vyloučeným členem a spolkem; řízení by se podle názoru autora mělo vést jako sporné před okresním soudem.¹⁹¹

Aktivní legitimaci k podání žaloby podle § 242 o. z. má pouze vyloučený člen. Pasivně legitimován je vždy spolek. Dalším předpokladem úspěšnosti žaloby je vyčerpání všech opravných prostředků, které stanovy spolku k přezkoumání rozhodnutí spolkového orgánu o vyloučení poskytují. Pokud je tedy podle stanov řízení o vyloučení člena dvouinstanční, může vyloučený člen se žalobou uspět jen tehdy, pokud včas a řádně podal proti prvostupňovému rozhodnutí spolku o vyloučení opravný prostředek a výsledek přezkumného řízení byl pro člena negativní. Žalobu lze podat i tehdy, pokud v posledním stupni rozhodla rozhodčí komise, v tomto případě se nejedná o žalobu o zrušení rozhodčího nálezu.¹⁹²

Poslední formální podmínkou úspěšnosti žaloby je dodržení prekluzivní lhůty. Tato lhůta je tříměsíční a běží ode dne, kdy bylo členovi doručeno rozhodnutí spolkového orgánu v posledním stupni. Pokud by rozhodnutí nebylo členovi doručeno, běží lhůta od doby, kdy se o něm člen dozvěděl, skončí však nejpozději uplynutím jednoho roku ode dne, kdy byl po vydání rozhodnutí zánik členství zapsán do seznamu členů. Pokud by tedy spolek nevedl seznam členů, nemůže se objektivní lhůta ani rozběhnout, a proto se neuplatní. Alternativní výklad, podle kterého se má lhůta v takovém případě počítat ode dne vydání rozhodnutí,¹⁹³ jednak nemá oporu v textu zákona a jednak je v rozporu s jeho účelem, kterým je ochrana člena před neoprávněným vyloučením. Jestliže se totiž člen nedozví o svém vyloučení, pak nemá možnost se ani bránit. Právní jistota spolku pak není hodna ochrany, protože je to právě spolek, který vyloučeného člena neuvědomil, a má tedy nést následky (§ 6 odst. 2 o. z.).

Soud může napadené rozhodnutí přezkoumat jak z hlediska formálního (zda je vydal orgán, který k tomu byl oprávněn, zda rozhodl potřebnou většinou, zda byla vyloučenému členovi zajištěna jeho práva v řízení, zejména právo se vyjádřit k návrhu na vyloučení), tak i z hlediska věcného (tedy zda důvod vyloučení představuje skutečně závažné porušení povinností člena, případně zda byl naplněn jiný důvod vyloučení podle

¹⁹¹ Srov. výše výklad o věcné a místní příslušnosti ve věcech žalob o neplatnost rozhodnutí spolkového orgánu.

¹⁹² Srov. ELIÁŠ, K., a kol. 2012, op. cit., s. 150.

¹⁹³ BÍLKOVÁ, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1177, nebo BRIM, L. 2013, op. cit.

stanov).¹⁹⁴ Při věcném přezkumu by však soud měl respektovat zásadu spolkové autonomie a přihlížet zejména k předmětu činnosti spolku, jeho tradicím a zavedeným požadavkům na chování členů. Např. požadavky zejména tradičních spolků na morálku členů mohou být podstatně přísnější než obecné požadavky ve společnosti.

V případě úspěchu žaloby má výrok soudu o neplatnosti vyloučení deklaratorní charakter. To znamená, že platí, že člen nikdy vyloučen nebyl. Rozhodnutí soudu o neplatnosti vyloučení ovšem nebrání tomu, aby spolek zahájil se členem nové řízení o vyloučení; to přichází v úvahu zejména tehdy, pokud bylo důvodem neplatnosti rozhodnutí procesní pochybení.

Rovněž v případě rozhodnutí spolkového orgánu o vyloučení člena může soud v průběhu řízení dojít k závěru, že napadené rozhodnutí je nicotné ve smyslu § 245 o. z. (např. tehdy, pokud o vyloučení rozhodl orgán, který k tomu nebyl oprávněn). V takovém případě by měl soud žalobu zamítnout; předtím však musí účastníka poučit o odlišném právním názoru podle § 118a odst. 2 o. s. ř. Na takové poučení by žalobce musel reagovat změnou žaloby na žalobu na určení, že je členem spolku.

6.5 Žaloba o přiměřené zadostiučinění

6.5.1 Aktivní a pasivní legitimace

Ustanovení § 261 o. z. se zdá být ve spolkovém právu novinkou. Jde však v podstatě o specifikaci obecné žaloby o přiměřené zadostiučinění za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti, které znal již občanský zákoník č. 40/1964 Sb. V novém občanském zákoníku je právo na ochranu osobnosti v obecné rovině upraveno v § 81 a násl., právo na přiměřené zadostiučinění potom v § 2951 odst. 2 a v § 2956 a § 2957.

Aktivně legitimovaným k podání žaloby podle § 261 o. z. je člen spolku, který tvrdí, že spolek porušil závažným způsobem jeho základní členské právo. Aktivně legitimován je však také člen vyloučený nebo člen, který po porušení svého základního členského práva ze spolku vystoupil. Systematickým výkladem ve spojení s obecným § 82 odst. 2 o. z. lze dojít k závěru, že v případě smrti postiženého člena by aktivně legitimovanou byla některá z osob postiženému blízkých. Vzhledem k níže popsaným lhůtám bude ovšem takový případ v praxi výjimečným. Tím spíše bude výjimečnou aktivní legitimace právnické osoby podle § 83 o. z., ta přichází do úvahy leda tehdy,

¹⁹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 1939, sp. zn. Rv I 2602/38 (Vážný 17386).

pokud by k zásahu do členského práva došlo ze strany spolkového svazu a zadostiučinění se domáhal členský spolek, jehož byl postižený přímým členem.

Pasivně legitimován je vždy spolek, který se zásahu do základního členského práva dopustil. V konkrétním případě to může být i svaz spolků nebo hlavní spolek, i když byl postižený členem členského nebo pobočného spolku. Řízení je vedeno vždy jako sporné před okresním soudem, neboť se jedná o spor mezi spolkem a jeho členem (bývalým členem).¹⁹⁵

6.5.2 Lhůta k podání žaloby a vztah k žalobě o neplatnost

Lhůta k podání žaloby je – na rozdíl od žalob o neplatnost rozhodnutí orgánu spolku – promlčecího charakteru. Soud tedy k promlčení nároku na přiměřené zadostiučinění přihlédne jen k námitce spolku.

Obecně je lhůta podle § 261 odst. 2 písm. a) o. z. stejná jako lhůta k podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí spolkového orgánu (§ 259, v případě rozhodnutí o vyloučení člena § 242 o. z.). Lhůta je tedy dvojí – subjektivní tříměsíční běží ode dne, kdy se postižený dozvěděl nebo mohl dozvědět o rozhodnutí spolkového orgánu, jímž mu byla způsobena závažná újma, objektivní jednoletá potom ode dne přijetí rozhodnutí. Pokud však byl v uvedené lhůtě podán návrh na vyslovení neplatnosti rozhodnutí a soud tento návrh zamítl podle § 260 o. z. (proto, že rozhodnutí nemělo závažné právní následky a je v zájmu hodném právní ochrany nevyslovit neplatnost rozhodnutí, nebo by vyslovení neplatnosti zasáhlo od práva třetí osoby nabytého v dobré víře), běží postiženému nová tříměsíční lhůta od právní moci zamítavého rozhodnutí.

Uvedená lhůta má zřejmě platit i v situaci, kdy újma vznikne (nebo se člen o ní dozví) až po uplynutí této lhůty. Taková situace bude zřejmě v praxi spíše výjimečná (většinou se negativní důsledky projeví ihned po porušení práva; ustanovení § 261 o. z. se navíc nevztahuje na majetkovou škodu) a lze ji řešit nepřiznáním ochrany námitce promlčení pro zneužití práva (§ 8 o. z.). Stanovy spolku mohou zřejmě promlčecí lhůtu prodloužit (a to až na 15 let), nemohou ji však zkrátit, neboť člen je vždy ve vztahu ke spolku slabší stranou (§ 630 o. z.).

¹⁹⁵ § 9 odst. 1 ve spojení s § 9 odst. 2 písm. e) a contrario o. s. ř.

Ze shora uvedeného však – podle autorova názoru – neplyne, že by se žaloby na neplatnost rozhodnutí spolkového orgánu a o přiměřené zadostiučinění navzájem vylučovaly. Podmínky jejich úspěšnosti se totiž neshodují – může nastat jak situace, kdy soud nevysloví neplatnost rozhodnutí spolkového orgánu, a přesto jím bude členovi způsobena závažná újma, stejně jako situace, kdy vyslovení neplatnosti rozhodnutí samo o sobě nestačí k odčinění újmy způsobené členovi. Závažnou újmu může spolek způsobit členovi i jinak než rozhodnutím spolkového orgánu – např. dehonestací člena ve spolkovém časopise, tím, že příslušný orgán spolku nerozhodl v přiměřené lhůtě o žádosti člena, apod. V posledně uvedeném případě se ovšem speciální promlčecí lhůta podle § 261 odst. 2 nemůže uplatnit; je tedy třeba postupovat podle obecné úpravy.¹⁹⁶

Je tedy možné uplatnit u soudu nárok na přiměřené zadostiučinění spolu (souběžně) s žalobou o vyslovení neplatnosti rozhodnutí spolkového orgánu, ale lze podat i žalobu o přiměřené zadostiučinění samostatně. To platí tehdy, pokud by žaloba o neplatnost rozhodnutí neměla šanci na úspěch, jakož i v případě, kdy postižený člen dá přednost jinému přiměřenému zadostiučinění před zneplatněním rozhodnutí, které jej poškodilo.

6.5.3 Závažné porušení základního členského práva

Co je základním členským právem, není v občanském zákoníku vymezeno. Zákon tak ponechává vymezení významu tohoto termínu doktríně a soudní praxi. Lze mít za to, že mezi základní práva člena patří právo na účast na spolkové činnosti, právo na účast na rozhodování spolku, právo na informace o činnosti spolku a právo volit a být volen do orgánů spolku, to vše v rozsahu vymezeném zákonem a stanovami.

Rovněž není zřejmé, co se rozumí závažným porušením členského práva. Otázku závažnosti porušení členského práva je třeba posuzovat objektivně – závažné je tedy takové porušení členského práva, které by průměrná osoba v postavení postiženého pocítovala silně úkorně. U práva na účast na rozhodování spolku lze za takové závažné porušení členského práva považovat nepřipuštění člena k účasti na členské schůzi (spojené případně navíc s hádkou následovanou vykázaním člena z jednací místnosti), neoprávněné znemožnění kandidatury do spolkového orgánu, apod. Závažné porušení

¹⁹⁶ Srov. § 612, 620 odst. 1, 629 odst. 1 a 636 o. z.

základního členského práva může ovšem mít i formu neoprávněné diskriminace člena, resp. závažného porušení jeho práva na rovné zacházení.

Jak shora uvedeno, nemusí mít závažné porušení členského práva nutně za následek rozpor rozhodnutí orgánu spolku se zákonem nebo stanovami, který pro soud představuje důvod prohlášení rozhodnutí orgánu spolku neplatným. Např. pokud ve shora uvedeném případě nepřipuštění člena na členskou schůzi měl postižený člen jen 1 hlas a přijatá usnesení byla schválena velkou většinou, soud pravděpodobně neplatnost takových usnesení nevysloví, protože účast postiženého člena by na výsledku hlasování nic nezměnila. Přesto však bude člen důvodně považovat takové porušení svého základního členského práva za závažné a domůže se přiměřeného zadostiučinění. V jiném případě naopak může soud dospět k závěru, že již samotné prohlášení rozhodnutí spolkového orgánu neplatným představuje přiměřené zadostiučinění a návrh na další kompenzaci zamítne.

6.5.4 Přiměřené zadostiučinění

Závažné porušení základního členského práva vyvolává u postiženého nemajetkovou újmu. Za tu přísluší postiženému přiměřené zadostiučinění. Jak se takové zadostiučinění poskytuje, upravuje obecné ustanovení § 2951 odst. 2 o. z. Poskytuje se tedy v penězích, pokud jiný způsob nezajistí skutečné a dostatečné odčinění způsobené újmy.¹⁹⁷ Podle § 2957 o. z. je třeba přihlédnout i k okolnostem hodným zvláštního zřetele.

V případech spolkových újem se zřejmě častěji než jindy bude jednat o újmy odčinitelné jinak než penězi, zejména omluvou příslušného spolkového orgánu, uvedením do původního stavu (např. vrácením neoprávněně odebraných ocenění) apod. To však neznamená, že v konkrétních případech nemůže být namísto peněžité kompenzace i ve vyšších částkách, zejména pokud postižený člen věnoval spolkové činnosti značný podíl své energie po podstatnou část svého života a spolek vůči němu projevil porušením jeho členského práva hrubý nevděk.

6.6 Žaloba o nepřihlížení k hlasu člena

Žaloba podle § 212 odst. 2 o. z. je specifickou sankcí za porušení povinnosti loajality člena korporace (a tedy i spolku) ve formě zneužití hlasovacího práva. Zneužitím hlasovacího práva se rozumí případ, kdy se člen úmyslně svým hlasováním poškodí

¹⁹⁷ Shodně BRIM, L., 2013, op. cit.

zájmy spolku nebo jeho ostatních členů, které je povinen respektovat. Může se například jednat o usnesení, kterým by byl ze spolku ku prospěchu zneužívajícího člena nevýhodným prodejem nebo darováním vyveden majetek.

Aktivní legitimaci má každý, kdo na tom má na výsledku hlasování právní zájem. Aktivně legitimováni jsou tedy zejména ostatní členové spolku; ti budou mít právní zájem v zásadě vždy, neboť zachování integrity spolku je v jejich zájmu. Aktivně legitimován je zřejmě také spolek sám; zastupovat v řízení jej samozřejmě nemůže člen, který měl zneužít své hlasovací právo. Z ostatních osob přicházejí v úvahu zejména věřitelé spolku, pokud prokáží, že by důsledky napadeného rozhodnutí podstatně zhoršily dobytnost jejich pohledávky.

Řízení o nepřihlížení k hlasu člena je nesporným řízením podle § 85 písm. a) z. ř. s.¹⁹⁸ To platí zjevně v případech, kdy se sporné usnesení týkalo statusové otázky. Zákonodárce zde zřejmě při přípravě z. ř. s. vycházel z toho, že v individuálních záležitostech členů (přijetí nebo vyloučení člena, uložení spolkové sankce apod.), k újmě celku v důsledku zneužití hlasu nemůže dojít. Je otázka, zda je takový názor udržitelný, např. rozhodnutí o nepřijetí nebo vyloučení člena může mít totiž za určitých okolností vážný dopad na celek (např. pokud spolek není schopen rozhodnout o vyloučení člena, který rozkrádá spolkový majetek, ale disponuje dostatečnou blokační menšinou). Nabízí se zřejmě výklad, že v takových případech se nejedná čistě o spor mezi členem a spolkem, který má být řešen okresním soudem ve sporném řízení, nýbrž se jedná již o statusovou otázku, a proto věc řeší krajský soud v nesporném řízení podle § 85 písm. a) z. ř. s.

Účastníkem řízení je vždy spolek a člen, k jehož hlasu nemá být přihlíženo, a dále všichni ostatní oprávnění navrhovatelé, kteří podali návrh později, neboť řízení o všech návrzích na rozhodnutí o nepřihlížení k hlasu, týkající se téhož případu, jsou ze zákona spojena (§ 88 odst. 3 z. ř. s.). Za stejný případ ve smyslu uvedeného ustanovení je zřejmě třeba považovat všechny návrhy týkající se téhož hlasování, a to i kdyby se podle různých návrhů nemělo přihlížet k hlasům několika členů. Jinak by totiž nemohlo být s řízením o nepřihlížení k hlasu ze zákona spojeno i řízení o neplatnost rozhodnutí spolkového orgánu (§ 88 odst. 4 z. ř. s.). Obě řízení jsou ovšem spojena jen tehdy, pokud je tvrzeným důvodem neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku právě zneužití hlasovacího práva.

¹⁹⁸ J. Lasák in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1077.

Návrh je třeba podat ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy došlo ke zneužití hlasu. Tato formulace komplikuje situaci v případě hlasování per rollam. Tam totiž je akt hlasování ukončen doručením hlasovacího lístku spolku, a tudíž se lhůta může rozeběhnout dřív, než budou známy výsledky hlasování. Takový výklad by byl nicméně absurdní; u hlasování per rollam je zjevně třeba vyjít od doby, kdy byl oznámen výsledek hlasování. Tříměsíční lhůta má prekluzivní a hmotněprávní povahu.

Další podmínkou úspěšnosti žaloby je, že po přepočtení hlasů (tedy nepřihlíželo-li by se k hlasu člena, který měl podle žaloby zneužít svého hlasovacího práva) by dopadlo hlasování jinak. Tato podmínka sice není v zákoně výslovně vyjádřena, avšak vyplývá z povahy věci (v opačném případě by žaloba neměla žádný praktický dopad). Z toho důvodu nebude žaloba o nepřihlížení k hlasu člena v běžných spolicích, kde má každý člen jeden hlas, příliš praktická. Své využití může nicméně najít ve spolkových svazech, kde se mohou vyskytovat členské spolky s významným vlivem. Dopadá podle názoru autora i na zneužití hlasovacího práva delegátem v případě, že členskou schůzi nahrazuje ve spolku shromáždění delegátů.

Řízení se vždy týká jen konkrétního, v žalobním petitu vymezeného hlasování (nebo více takových určitých hlasování). Pokud je návrhu vyhověno, rozhodne soud o nepřihlížení k hlasu člena jen v případě hlasování vymezeného ve výroku, na jiná hlasování, kterých se člen účastnil nebo bude v budoucnu účastnit, soudní rozhodnutí vliv nemá.

Rozhodne-li soud o tom, že k hlasu člena, který zneužil své hlasovací právo, se nepřihlíží, znamená to nutnost přepočítání hlasů. Mělo by tedy dojít ke změně výsledku hlasování, a to jak pozitivního, tak negativního. Může tedy nastat situace, kdy předtím schválené usnesení najednou nebude schváleno dostatečným počtem hlasů, ale také situace, kdy původně zamítnutý návrh bude najednou schválen (obživne) a stane se platným usnesením.

V prvním případě ovšem přepočet hlasů nemá vliv sám o sobě na platnost usnesení; jediné v případě, že byl rovněž podán návrh na vyslovení jeho neplatnosti podle § 258 o. z., může to vést k zneplatnění takového rozhodnutí. Protože však zneužití hlasu člena může být rovněž důvodem prohlášení neplatnosti usnesení (pro jeho nezákonnost), není řízení podle § 212 odst. 2 o. z. pro účely zvrácení již přijatého rozhodnutí příliš

praktické.¹⁹⁹ Naopak je jedinou možností, jak „oživit“ zamítnuté usnesení. Vhodné tak může být např. v případech, kdy vlivný člen nebo vlivná skupina členů blokuje ze sobeckých důvodů přijetí usnesení, které je jinak objektivně v zájmu spolku. Podotknout závěrem se ještě sluší, že „oživeno“ podle § 212 odst. 2 o. z. nemůže samozřejmě být usnesení, které by bylo v rozporu se zákonem nebo stanovami spolku.²⁰⁰

¹⁹⁹ LASÁK, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1078

²⁰⁰ LASÁK, J. in: LAVICKÝ, P. a kol., 2014, op. cit., s. 1079 s dalším odkazem.

Závěr

Občanský zákoník přinesl do právní úpravy spolků řadu podstatných změn. Z toho spolky nedřívě a nejvíce pocítily nutnost uvést své názvy a stanovy do souladu s novou právní úpravou a zaregistrovat do spolkového rejstříku jak uvedené změny, tak statutární orgány spolku. Zejména zavedení spolkového rejstříku, zápisu spolkových orgánů do těchto rejstříků a především materiální publicity zapsaných údajů přináší zásadní zlepšení právní jistoty třetích osob, které se spolky vstupují do právních vztahů. Ještě větší zlepšení se týká právní jistoty ve věcech spolků pobočných, u kterých bylo často problémem pouhé ověření jejich existence, natož pak zjištění, kdo je za pobočný spolek oprávněn jednat.

Občanský zákoník také přinesl značné množství dispozitivních ustanovení, která usnadňují zakládání spolků, a jejich další fungování. Autor považuje zvolené řešení za vhodnější, než bylo řešení dosavadní nebo než je princip fungování rakouského spolkového zákona, kde bylo (je) dispozitivních ustanovení minimum a očekává se, že spolky otázky svého vnitřního fungování upraví ve stanovách, případně za použití dostupných vzorových stanov. Je totiž třeba přihlédnout k tomu, že řada zejména menších spolků je řízena osobami bez právního vzdělání, kterým možnost sepsání pokud možno jednoduchých stanov vyhovuje. Na druhou stranu lze připustit, že u mnohých spolků se nová dispozitivní úprava rozchází s jejich dosavadní praxí; těmto spolkům však zůstává možnost vyloučit zákonnou úpravu pomocí stanov.

Co se členství týká, přinesl i zde občanský zákoník řadu dispozitivních ustanovení, které právní postavení člena upravují. Nově je tak upraveno, jak – v případě mlčení stanov – vzniká a zaniká členství a jaká jsou základní členská práva a povinnosti. Zájemci o členství tak získali možnost porovnat stanovy spolku, do něhož hodlají vstoupit, se zákonným standardem. Zákon zároveň stanoví určitý minimální standard ochrany člena a jeho práv. Sem patří zejména právo člena domáhat se u soudu ochrany před nezákonným rozhodnutím orgánu spolku a (nově upravené) právo domáhat se přiměřeného zadostiučinění v případě, že spolek závažným způsobem porušil členova práva. Zákon přitom dbá i na právní jistotu stanovením prekluzivních (popř. promlčecích) lhůt k uplatnění těchto práv.

Shora uvedené se tím spíše týká otázek skončení členství. Především jsou stanoveny důvody, pro které může být člen vyloučen – toto ustanovení se dotýká nejen ochrany člena, nýbrž i spolku, neboť vyloučit člena může i spolek, který nemá vyloučení upraveno stanovami. Zároveň zákon stanoví minimální práva člena během řízení o vyloučení.

Je ovšem třeba přiznat, že nový občanský zákoník přináší i řadu výkladových problémů, které jsem se pokusil ve své práci odhalit a navrhnout jejich řešení. Tam, kde bylo možností více, jsem se snažil navrhnout taková řešení, která vedou k rozumnému vyvážení ochrany člena a spolku. Člena spolku je třeba považovat ve vztahu ke spolku za slabší stranu, která zaslouží, aby jí státní moc poskytla ochranu. Na druhou stranu je třeba při poskytování této ochrany přihlídnout i ke specifické povaze spolků a jejich autonomii. Zejména je třeba bránit spolky před zneužíváním práva na tuto ochranu z důvodů sobeckých nebo malicherných. Rovněž jsem se snažil přihlídnout k tomu, že spolky jsou útvary svou velikostí, hospodářskou silou i společenským významem velmi odlišné a výklad právní úpravy musí být použitelný jak pro malý spolek o třech členech a jednom předsedovi, tak pro velký spolek celostátního významu s tisíci členy a složitou organizační strukturou.

Je zřejmé, že shora popsané výkladové problémy mohou mít za následek právní nejistotu do doby, než se k jejich řešení postupně vyjádří soudní praxe. V případě spolků a právního postavení jejich členů však mám za to, že tato právní nejistota není větší než právní nejistota, kterou způsoboval dosavadní zákon o sdružování tím, že řadu otázek neupravoval vůbec. Ke cti nové právní úpravy členství ve spolcích pak slouží zjištění, že neobsahuje ustanovení, která by byla zjevně samoúčelná, zbytečně ztěžovala postavení stran členského vztahu nebo na ně kladla věcně neodůvodněné nebo nesmyslné požadavky. Naopak je třeba českou právní úpravu považovat za poměrně benevolentní a umožňující ve značné míře spolkům, aby si otázky členství upravily podle svého. V případě, kdy tak neučiní, lze případný spor řešit pomocí dispozitivních ustanovení zákona. Ve výsledku tak lze novou právní úpravu spolků považovat spíše za přínosnou.

Použitá literatura

Monografie a články

- TELEČ, I. *Spolkové právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1998, 254 s. ISBN 80-7179-194-6.
- RONOVSÁ, K. *Soukromoprávní aspekty nadačního a spolkového práva v Česku, ve Švýcarsku a v Nizozemí*. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická, svazek 275. Brno: Masarykova univerzita 2004. 353 s. ISBN 80-210-3453-X.
- ČERNÝ, P. *Zákon o sdružování občanů. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 243 s. ISBN 978-80-7400-328-8.
- ELHENICKÝ, R. *Vereinsrecht. Kurzkommentar zum Vereinsgesetz*. 1. vyd. Wien: Verlag Österreich, 2011. 297 s. ISBN 978-3-7046-5608-7.
- HRABÁNEK, D. K vyloučení člena z občanského sdružení. *Právní fórum*. 2011, č. 5, s. 223. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016].
- ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1120 s. ISBN 978-80-7208-922-2.
- BASSENGE, P., BRUDERMÜLLER, G., ELLENBERGER, J. a kol. *Palandt. Bürgerliches Gesetzbuch*. 72. vyd. München: C.H. Beck, 2013. 3114 s. ISBN 978-3-406-63000-2
- BRIM., L. Soudní přezkum rozhodnutí orgánů občanských sdružení. *Právník*. 2013, č. 5, s. 499. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 27. 3. 2016]
- STEJSKAL, J. Nová právní úprava nestátních neziskových organizací. *Daňový expert*. 2013, č. 4, s. 19. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 27. 3. 2016]
- ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1008 s. ISBN 978-80-7400-480-3.
- TELEČ, I. Zásady nového spolkového práva. *Právní rozhledy*. 2013, č. 22, s. 763. In: Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck. [cit. 28. 3. 2016]
- Návrh zákona o zvláštních řízeních soudních. *Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna*. 2013.[online, cit. 17. 3. 2016] Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1736 s., ISBN 978-80-7478-370-8.
- RONOVSÁ, K., VITOUL, V. BÍLKOVÁ, J. a kol. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. 1. vyd. Praha: Leges 2014. 256 s. ISBN 978-80-7502-020-8.
- BRÄNDLE, Claus, REIN, Stefan. *Das österreichische Vereinsrecht*. 5. aktualizované vyd. Wien: Linde 2015. 460 s. ISBN 978-3-7073-3031-1.
- DOBROZEMSKÝ, V., STEJSKAL, J. Měníme stanovy spolku. *Účetnictví neziskového sektoru*. 2015, č. 7, s. 3. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 27. 3. 2016]
- ŠABATA, K. Vybrané otázky k tzv. hlavním spolkovým žalobám. *Soudce*. 2015, č. 5, s. 12. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 27. 3. 2016]

- PROKEŠ, M. K osvobození nevládních nevýdělečných organizací od soudních poplatků, *Právní rozhledy*. 2015, č. 15-16, s. 560. In: Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck. [cit. 28. 3. 2016]
- RONOVSÁ, K. Spolková autonomie v novém soukromém právu: její význam a limity. *Právní rozhledy*. 2016, č. 4, s. 115. In: Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck. [cit. 28. 3. 2016]

Právní předpisy

- Listina základních práv a svobod, vyhlášená pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, uveřejněný pod č. 120/1976 Sb. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášená pod č. 209/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- Úmluva o provádění zásad práva organizovat se a kolektivně vyjednávat, uveřejněnou pod č. 470/1990 Sb. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- Zákon č. 116/1985 Sb., o podmínkách činnosti organizací s mezinárodním prvkem v Československé socialistické republice, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 28. 2. 2016]
- zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 6. 3. 2016]
- zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]

- zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech) In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 28. 2. 2016]
- zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 28. 2. 2016]
- zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 28. 2. 2016]
- zákon č. 227/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 28. 2. 2016]
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Úplné znění č. 900. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-920-8.
- zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 87/2015 Sb. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 19. 3. 2016]
- zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. In: Úplné znění č. 980. Ostrava: Sagit, 2013. ISBN 978-80-7208-005-6.
- vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů do veřejného rejstříku a o zrušení některých vyhlášek. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 1. 2016]
- SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO. Bürgerliches Gesetzbuch, in der Fassung der Bekanntmachung von 2. Januar 2002, BGBl. I. S. 42. In: Bürgerliches Gesetzbuch. 72. vyd. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2013. ISBN 978-3-423-05001-2.
- SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland von 23. 5. 1949, BGBl. S. 1. Deutscher Bundestag. [online, vid. 5. 3. 2016]. Dostupné z: <https://www.bundestag.de/bundestag/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg/245216>
- RAKOUSKO. Bundesgesetz über Vereine, BGBl. I 66/2002, ve znění pozdějších předpisů. In: BRÄNDLE, Claus, REIN, Stefan. Das österreichische Vereinsrecht. 5. aktualizované vyd. Wien: Linde 2015. s.232 a násl.

Judikatura

- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ze dne 23. 6. 1981 ve věci *Le Compte, van Leuven a de Meyere proti Belgii*, č. stížnosti 6878/75, 7238/75. *Evropský soud pro lidská práva* [online, cit. 28. 2. 2016] Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%226878%2F75%2C%227238%2F75%2C%22GRANDCHAMBER%2C%22CHAMBER%2C%22itemid%22:%5B%22001-57522%22%5D%7D>
- usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 4. 1999, sp. zn. II. ÚS 90/99. *Ústavní soud* [online, cit. 17. 3. 2016] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=33904&pos=1&cnt=1&typ=result>
- náleží Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 40/06. *Ústavní soud* [online, cit. 28. 2. 2016] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=60093&pos=1&cnt=2&typ=result>
- náleží Ústavního soudu ze dne 23. 4. 2009, sp. zn. III. ÚS 2542/07. *Ústavní soud* [online, cit. 17. 3. 2016] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=62113&pos=1&cnt=1&typ=result>
- náleží Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. I. ÚS 3486/10. *Ústavní soud* [online, cit. 28. 2. 2016] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=70228&pos=1&cnt=1&typ=result>
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. října 1932, sp. zn. Rv II 388/31. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 3. 2016].
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13. 12. 1934, sp. zn. R I 1473/34. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 3. 2016].
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. 11. 1934, sp. zn. Rv II 848/32. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 6. 3. 2016].
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 1939, sp. zn. Rv I 2602/38. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17. 3. 2016].
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 1998, sp. zn. 3 Cdon 1177/96. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 6. 3. 2016].
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2001, sp. zn. 29 Odo 155/2001. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/6B6DCACD8FA9B864C1257A4E0065F59A?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2002, sp. zn. 22 Cdo 985/2001. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/1551558668BB3477C1257A4E006A8341?openDocument&Highlight=0,
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 04. 2002, sp. zn. 30 Cdo 275/2002. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/F792C81EA3A1F736C1257A4E0065CCC8?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 41/2002. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/772758AE83538A8DC1257A4E00696F4E?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2002, sp. zn. 11 Zp 1/2002. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/D89413BCDCA1FED9C1257A4E00697D34?openDocument&Highlight=0,

- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 03. 2004, sp. zn. 32 Odo 726/2003. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/919048AF526B7044C1257A4E006A966C?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 33 Odo 269/2003. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/07366EFF812DFA69C1257A4E00693AE8?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 03. 2005, sp. zn. 32 Odo 174/2003. *Nejvyšší soud* [online, cit. 17. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/DC61D09AF3310450C1257A4E0067AE7C?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 03. 2006, sp. zn. 28 Cdo 2750/2005. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/838E0ECC1E462A25C1257A4E00689BEF?openDocument&Highlight=0,
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1618/2006. *Nejvyšší soud* [online, cit. 17. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/8A88CA9DF5A25C5BC1257A4E006ABEF7?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 05. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3109/2006. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/B4D338EFA86CC834C1257A4E00654DEA?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 06. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2865/2006. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/66AD799A1B8578EDC1257A4E0064DC93?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 09. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3569/2007. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/0B85CC028F591BE3C1257A4E0065F418?openDocument&Highlight=0,
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 29 Odo 1181/2006, *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/9CAE10D9FDBC841FC1257A4E0065457A?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. 28 Cdo 5099/2007. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/AA8F082C3D60D29CC1257A4E0065C477?openDocument&Highlight=0,
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2340/2007. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/5BD6B0DA99989E33C1257A4E00660000?openDocument&Highlight=0,
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2949/2007. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/18C6FDB63DBFFEA9C1257A4E0065399B?openDocument&Highlight=0,

- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1981/2010, *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/32122611E48CDAABC1257A4E0067AFAE?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4262/2009. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/114F153E95954B88C1257A4E0067926C?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3894/2009. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/374F99CFF613715CC1257A4E0068FBA6?openDocument&Highlight=0,
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 02. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4899/2009. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/8597546FECB36985C1257A4E006A522E?openDocument&Highlight=0,
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2010, sp. zn. 28 Cdo 2773/2008. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/510F46D4ED827B7AC1257A4E006AC90C?openDocument&Highlight=0,
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 03. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4852/2009. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/F62D9E708A0CA2B0C1257A4E0067AE23?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2636/2009. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/9AFACB9E66CD2564C1257A4E006A56EC?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 2976/2010. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/5C19275715308B7BC1257A4E00655DC6?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 382/2010. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/CA54B442569A4300C1257A4E00689ADE?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 09. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2304/2011. *Nejvyšší soud* [online, cit. 17. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/5D9AD8D54BC79155C1257A4E00657CEA?openDocument&Highlight=0,
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1075/2011. *Nejvyšší soud* [online, cit. 17. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/FBF83FA4319200C1C1257A4E0064F786?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2094/2011. *Nejvyšší soud* [online, cit. 17. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/ED5B09FDF39C01B9C1257A4E00698C9D?openDocument&Highlight=0,

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1870/2010. *Nejvyšší soud* [online, cit. 17. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/480BC2D6E8319DBFC1257A4E0065EEC5?openDocument&Highlight=0,
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1592/2011. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A067E27B87421415C1257A4E006554D0?openDocument&Highlight=0,
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 28 Cdo 1047/2012. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/3D363286EDF17532C1257A4E006514DF?openDocument&Highlight=0,
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2012, sp. zn. 28 Cdo 893/2012. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/3CB435A267669E77C1257AB1003D2720?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu z 9. 1. 2013, sp. zn. 28 Cdo 3074/2012. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/869D9FB507A3C97AC1257B010055789F?openDocument&Highlight=0,
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2013, sp. zn. 28 Cdo 3345/2012. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/60DDF03BC0358FFBC1257B01005583C9?openDocument&Highlight=0,
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. 23 Cdo 251/2012. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/718F1E7E40EF44CFC1257C200041BED6?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2993/2013. *Nejvyšší soud* [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A6E470F06E881720C1257C4400626C03?openDocument&Highlight=0,
- rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 2. 2001, č.j. 7 A 54/99-35, uveřejněný v časopise Správní právo pod č. 791/2001/ In: *Beck online.cz* [právní informační systém] C. H. Beck. [vid. 28. 2. 2016].
- rozhodnutí rakouského Spolkového soudního dvora ze dne 6. 9. 2001, sp. zn. 2 Ob 196/01i. *Bundeskanzleramt. Rechtisinformationssystem*. [online, cit. 17. 3. 2016] Dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JIT_20010906_OGH0002_0020OB00196_01I0000_000
- rozhodnutí rakouského Spolkového soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 13. 10. 2009, sp. zn. 1 Ob 125/09b. *Bundeskanzleramt. Rechtisinformationssystem*. [online, cit. 5. 3. 2016] Dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JIT_20091013_OGH0002_0010OB00125_09B0000_000